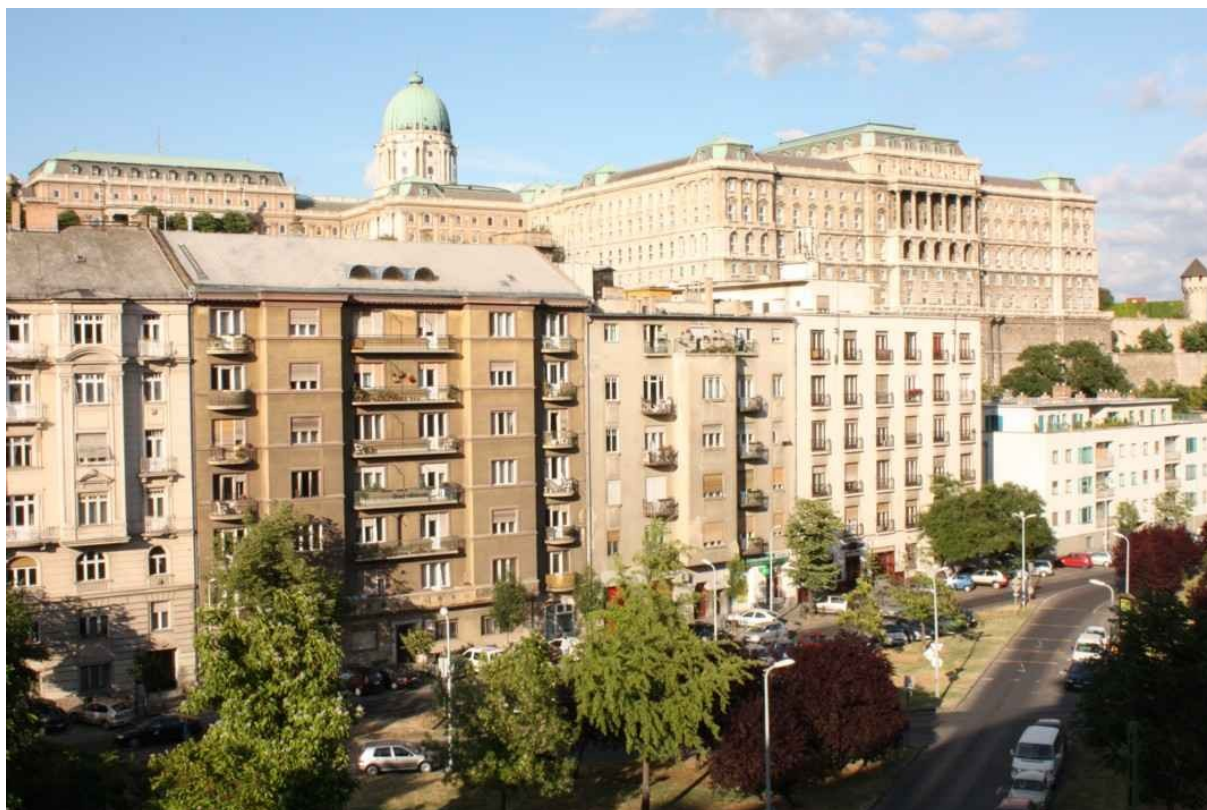

A közintézmények újrahasznosítható információinak piaca Magyarországon

Készítették: Antal Dániel, Kiss Rita

2009.12.10.

© ITCB Consulting Kft, VSG4-Investments Kft, Visegrad Investments. ® Neumann Nonprofit Kft. Nem nyilvános, szakmai vitára bocsátott munkaanyag! A függelékben szereplő interjúk közzétételéhez nem minden interjúalany járult hozzá, így a tanulmány csak a függelék nélkül terjeszthető. Az interjúk szövegét az interjúalanyok minden esetben írásban jóváhagyták, így a munkánk és az interjúkban szereplő információk beépítése a tanulmányba a megrendelő által ellenőrizhető.

Prezentáció: <http://prezi.com/emqi9ylcpuyr/psi-magyarorszagi-piac/>

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	2
Használt rövidítések	4
1. Vezetői összefoglaló	5
2. Fogalmak	7
Jogszábeli fogalom meghatározások	7
Egyértelműsítő fogalom meghatározások	9
Közüntézmények köre	9
Dokumentumok	10
Adat- és információkörök	10
3. Szabályozási keret	12
Az Irányelv céljai	12
A közérdekű adatok megismerésének joga és az újrahazsnosítás joga	14
Általános szabályozási keretek	15
Az újrahazsnosításra vonatkozó specifikus szabályozás	16
4. Az újrahazsnosítás üzleti modelljei és árazás	19
Nyers és feldolgozott adatok	19
Kereskedelmi célú felhasználás modelljei	20
Finanszírozási modellek és ármeghatározási módszerek	21
Az információ újrahazsnosításának költsége és határköltsége	23
Árazási stratégiát befolyásoló tényezők	24
5. Az újrafelhasználás feltételei	25
Versenysemlegesség	25
Technológia-semlegesség	25
Elszámoltathatóság	26
Átláthatóság	26
Engedélyt igénylő lekérdezések	27
Keresést segítő gyakorlati intézkedések	28
6. Piaci helyzet	30
Módszerek a piacméret beclslésére	30
Nemzetközi felmérések	30
PIRA kutatás	31
MEPSIR kutatás	31
Az OFT beclslése	33
Saját beclsléseink	34
Növekedési lehetőségek	35
A közzszektorban keletkező információk piaca	35
Üzleti információk	35
Földrajzi és térinformációs adatok	38
Jogi információk és adatok	40
Meteorológiai információk	42
Társadalmi információk	45
Közlekedési információk	47
7. Akadályok, problémák	50
Általános hiányosságok a magyar PSI piacon	51
A közfeladatok és közüntézmények átalakulása	53
8. Általános és részletes szabályozási javaslatok	54
Jó gyakorlat más EU tagállamok esetében	54
Az EU üntézményeire vonatkozó szabályozás	55

Általános szabályozási javaslatok	55
Szükséges törvényi változások a szabályozási keret rendezéséhez	55
Az alanyi kör meghatározása	56
A releváns földrajzi piac	56
Javaslatunk az újrahasznosítási tevékenység meghatározása	56
Javaslatunk a gazdasági szabályozás tartalmi kérdései tekintetében	57
Az újrahasznosítható dokumentumok tárgykörének meghatározása	57
Elszámoltathatóság és a tényszerűség elve	57
Az újrahasznosítási tevékenység finanszírozása	58
Árak és ellenőrzésük	58
Az árszabályozás intézményi kérdései	61
Verseny- és technológiasemlegesség érdekében	61
Keresést segítő eszközök állami fejlesztése, eszközlísták	62
Javaslatunk az egyéb szabályozás tekintetében	62
9. Ábra és táblázatjegyzék	63
10. Hivatkozásjegyzék	64
11. Függelék	65
Az Irányelv hatálya alá tartozó intézmények	65
A kutatási adatok arányosítása	66
Interjúkérdések közintézmények esetén	67
Interjúkérdések újrahasznosító szervezetek esetén	69
Kérdőív a hazai közadatvagyon, illetve újrahasznosítható közintézményi információs kincs jellemzőiről	71
Kérdőív a hazai közadatvagyon, illetve újrahasznosítható közintézményi információs kincs jellemzőiről	76
A kérdőívekre adott válaszok elemzése	81
Adatok bekerülése	81
Adatértékesítés	81
A piac méretére és az adatok minőségére vonatkozó adatok	81
Az adatok felhasználása	82
A közadatok jövője - Workshop	84

Használt rövidítések

Rövidítés	Angol név	Magyar név
ÁAK		Állami Autópálya Kezelő Zrt.
AC	Avarage cost	Átlagköltség
ÁSZF		Általános Szerződési Feltételek
BKV		Budapesti Közlekedési Vállalat Zrt.
ECOMET	Economic Interest Grouping of the National Meteorological Services	Meteorológiai Szolgáltatók Gazdasági Érdekvédelmi Szervezete
EGT		Európai Gazdasági Térség (egységes piac)
FÖMI		Földmérési és Távérzékelési Intézet
HMT	Her Majesty's Treasury	
IRM		Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium
KSH		Központi Statisztikai Hivatal
KVI		Kincstári Vagyoni Igazgatóság
MÁV		MÁV Magyar Államvasutak Zrt.
MBFH		Magyar Bányászati és Földtani Hivatal
MC	Marginal cost	Határköltség
MEH		Miniszterelnöki Hivatal
MEPSIR	Measuring European Public Sector Information Resources	Az Európai Közszektorban Keletkező Információforrások Mérése
MKLIK		Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó Zrt.
MNB		Magyar Nemzeti Bank
MNV		Magyar Nemzeti Vagyongazdálkodó Zrt.
NDA		Nemzeti Digitális Adattár
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development	Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet
OFT	Office of Fair Trading	Nagy-Britannia versenyhatósága
OMSZ		Országos Meteorológiai Szolgálat
OPSI	Office of Public Sector Information	Közszektorban Keletkező Információk Hivatala (Nagy-Britannia)
PRIMET	Association of Private Meteorological Services	Magán Meteorológiai Szolgáltatók Egyesülete
PSI	Public Sector Information	Közszektorban keletkező információ, „közintézményi információ”
SME	Small and medium enterprises	Kis-és középvállalatok (KKV)
TC	Total Cost	Teljes költség
UKHO	United Kingdom Hydrographic Office	Nagy-Britannia Vízügyi Hivatala
WMO	World Meteorological Organization	Meteorológiai Világszervezet

1. Vezetői összefoglaló

Az ITCB Consulting Kft. a Neumann Nonprofit Kft. megbízásából elvégezte az újrahasznosítható hazai közintézményi információk körének piaci felmérést. A felmérésben – a megbízásnak megfelelően – az önkormányzati közintézményi kör nem szerepelt. A felmérés eladói és vevői interjúk, kérdőívek, közérdekű adatkérések, illetve a közintézmények költségvetési terveinek és beszámolóinak, illetve a cégnyilvános adatok és a vállalkozások beszámolóinak elemzésével készült. A hazai empirikus adatokat más, a világ- és európai piacra, illetve egyes országok fejlett piacaira készült empirikus piacelemzések adataival vetettük össze. A felmérés nem tartalmaz megbízható adatokat a hazai bíróságokra nézve, mivel teljes mértékben elzárkóztak a felmérésben való részvételtől. Interjú- és kérdőív-felvételi kérelmeinket minden esetben elutasították, ezért közérdekű adatkérések útján igyekeztünk információkhoz jutni.

A piacelemzést a témában az Európai Unió megbízásából végzett ún. MEPSIR-kutatással való összevethetőség érdekében hat információs körre: a jogi, üzleti, meteorológiai, földrajzi, társadalmi és közlekedési információk körére végeztük el. Minden információs körben közintézményi értékesítőktől és vevőktől is szereztünk elsőkézből származó információkat.

- Magyarországon a közintézmények információs vagyonának újrahasznosítása a világ többi országához képest közepesen fejlettnak, az Európai Unió országaihoz képest fejletlennek tekinthető. Magyarországon a közintézmények információinak további hasznosítására vonatkozó PSI irányelv legtöbb rendelkezése nem érvényesíthető, illetve nem érvényesül, ami az adathasznosítást megnehezíti, megdrágítja, illetve az újrahasznosító szervezeteket a jogorvoslat nélküli közintézményi döntéseknek kiszolgáltatottá teszi.
- Az Irányelv átültetésének hiányosságai miatt a gazdasági kényszerűség, illetve egyes kormányzati intézkedések hatására a közintézményi információk újrahasznosításának minden általunk vizsgált információs körben kialakult piaca van. Egyes esetekben a piac mérete Magyarország lakosságának és nemzeti jövedelmének megfelelően az európai átlag közelében van (például meteorológiai információk), más esetekben attól messze elmarad (például céginformációk).
- A magyar jogrendszerben a PSI szabályok hiányában a információs szabadságjogok érvényesítése (a közérdekű adatok megismerésének és terjesztésének joga) gyakran konfliktusba kerül az üzleti vagy tudományos célú, nagybani adathasznosítás érdekeivel. A szabályozatlan piaci helyzet a nagybani használókat az információs szabadságjogok érvényesítésének költséges és nem praktikus csatornájába, vagy korrupciós csatornába tereli. Ez az információs szabadságok érvényesítésében érdekelt felek, a közintézmények és az újrahasznosítók között állandó érdek- és értékkonfliktust hoz létre.
- A közintézményi adatok újrahasznosításának nehézségei (rossz minőség, kiszámíthatatlan jogi és árazási gyakorlat, szavatosság és számlapanaszok kezelésének hiánya, magas árak) megnehezítik a magas hozzáadott értékű végfelhasználói információs szolgáltatások terjesztését. A végfelhasználók ár- és jövedelemrugalmassága ugyanis nem alacsonyabb, mint azokban a hasonló fejlettségű országokban, ahol a közintézményi adatok az újrahasznosíthatók számára olcsóbban, megbízhatóbban és nagyobb mennyiségben állnak rendelkezésre. Így a magas költségek egyes termékek piacra vezetését, vagy piacon tartását nem teszik lehetővé.
- Kutatásunk során szinte minden információs körben olyan érdekkonfliktusokat, etikailag vagy jogilag helytelen gyakorlatokat tártak fel, amelyek a közintézmények és az újrahasznosítók személyi állományát személyesen érdekeltté teszik a jelenlegi szabályozatlan piac fenntartásában. Egyes közintézményektől nem piaci tranzakciók keretében – lényegében ingyen, gyakran egyéb ellenszolgáltatásért – több, a végfelhasználói piacon vagy tudományos kutatásokban értékesíthető adat cserél gazdát, mint a számlázott, piaci tranzakciók körében. Ez a közintézményi körnek igen jelentős veszteséget okoz, és elsősorban a széles termékpalettával, jelentős ügyfélkörrel rendelkező nagy újrahasznosítók számára okoz nemzetközi és hazai versenyhátrányt.

- Kutatásunk előzetes adatai hasonló mértékű túlbecslést mutatnak Magyarország esetében is. Így a MEPSIR „maximum” értékeit valószínűtlen túlbecslésnek, a MEPSIR „valószínű” értékeit pedig jelentősen túlbecsültnek tartjuk. Mindent figyelembe véve az általunk reálisnak tartott magyar közadattal való összehasonlítás elsődleges (primer, közvetlen) értékesítési része mintegy 10-15 milliárd forint, az újrahasznosítás piaca 20-40 milliárd forint lehet.
- Összességében a fejlettebb piacok adatai, az újrahasznosítók közlései és egyes végfelhasználói megkérdezések alapján az újraszabályozás esetén egy egyszeri, 3-4 éves távlatban mintegy száz százalékos, majd azt követően az ország gazdasági növekedésének megfelelő mértékű, a nemzetközi gyakorlatnak megfelelő növekedési ütemet tartunk elérhetőnek. Ez összességében mintegy 10-20 milliárd forintos ÁFA bevételt, illetve néhány milliárdos személyi jövedelmadó, társasági nyereségadó és iparüzési adó bevételi többletet teremthet, ami bőségesen ellensúlyozná a néhány alulfinanszírozott, és ezért a PSI irányelvvel ellentétes árazási gyakorlatot folytató közintézmény költségvetésének újratervelését (pl. OMSZ, FÖMI, IRM Cégszolgálat). A növekedés egyik forrása az igen jelentős – vélhetően a tiszta piac méretét meghaladó – fekete piac részbeni kifizetéséből, másrészt a jobb adatelérés miatt a nyugat-európai és észak-amerikai, illetve kelet-ázsiai fejlett országokban már piacra vezetett termékek hazai bevezetésének forgalmából származna.

Tanulmányunk második részében a piac újraszabályozására teszünk javaslatokat. Ennek keretében hangsúlyozottan kitérünk az információs szabadságjogok érvényesítése (közérdekű adatok megismerhetősége és terjeszthetősége) és a közintézményi információk újrahasznosítása, további hasznosítása közötti érdekkonfliktus feloldására, a két jogintézmény minél teljesebb és átjárhatóbb szétválasztására.

- Javasoljuk, hogy a PSI Irányelv átültetése a Levéltári törvény, a Számviteli törvény, az Államháztartásról szóló törvény, az Ártörvény, a Versenytörvény, illetve az Illetéktörvény fogalmi készletének és rendelkezéseinek módosításával készüljön el, az adatvédelmi szabályozástól elkülönítetten. Ettől függetlenül helyesnek tartanánk a közérdekű adatok fogalmi körének pontosítását és szűkítését a két jogintézmény minél biztosabb elkülönülése érdekében.
- Javasoljuk, hogy a PSI Irányelv végrehajtására új intézményt ne hozzanak létre, hanem a jogorvoslat és árfelülvizsgálat már meglévő intézményeire telepítsenek kevés pótlólagos hatáskört.
- Javasoljuk, hogy a Miniszterelnöki Hivatal Elektronikus Kormányzati Központ, illetve a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. alkossák meg a díjszámítás és az önköltségszámítás olyan mintaszabályzatait, amelyet a központi közigazgatás, illetve az állami tulajdonú, a PSI irányelv alanyi körébe tartozó vállalatoknál – a jelenlegi számviteli gyakorlat és szakismeretek szintjén – azonnal bevezethető.

Tanulmányunk elkészítése során több mint száz közintézménnyel, újrahasznosító és végfelhasználó szervezettel kerültünk kapcsolatba. Ezekről a szervezetekről és az ott dolgozó személyekről sokszor nagyvonalú segítséget kaptunk. A tapasztalatok átadását igyekeztünk leírt interjúk és kérdőívek formájában dokumentálni, de a vevői oldal nagyfokú kiszolgáltatottsága, a helytelen gyakorlatok elterjedtsége miatt sok vállalkozás a dokumentálást nem vállalta. A dokumentált interjúk és kérdőívek álláspontunk szerint így is elégséges információt hordoznak munkánk ellenőrizhetősége szempontjából, ugyanakkor jelen tanulmány ennél jóval tágabb információs körre épít. Szeretnénk megköszönni mindenkinek, aki névvel vagy név nélkül, háttérbeszélgetés, interjú vagy kérdőív kitöltése, illetve adatközlés révén segítette munkánkat. A tanulmányban szereplő megállapítások és következtetések minden esetben ellenőrzött információkon alapulnak, de azok helyességéért nem az információközlők, hanem az ITCB Consulting Kft. a felelős.

2. Fogalmak

Jogszábai fogalom meghatározások

A közzféra információinak további felhasználásáról szóló 2003/98/EK Irányelv (továbbiakban: Irányelv) 2. cikkének meghatározása szerint a **közigazgatási szerv** kategóriájába tartoznak: „az állam, a területi önkormányzatok, közjogi intézmények, valamint az ilyen hatóság vagy hatóságok, illetve közjogi intézmény vagy közjogi intézmények által létrehozott társulások”, illetve **közjogi intézmény** minden olyan intézmény, amely [...] kifejezetten közfeladat ellátására jött létre, és amely nem ipari vagy kereskedelmi jellegű, továbbá [...] amely jogi személyiséggel rendelkezik, valamint [...] amely pénzügyi fenntartása többségi részben az állam, vagy a területi vagy a települési önkormányzat, vagy egyéb közjogi intézmény feladata; vagy amelynek igazgatása ezen intézmények felügyelete alatt áll; vagy amelynek olyan ügyviteli testülete, igazgatósága vagy felügyelő-bizottsága van, amely tagjainak több mint a felét az állam, a területi vagy a települési önkormányzat, vagy egyéb közjogi intézmény nevezi ki”. Az Irányelv preambuluma (10) bekezdése alapján (10) A "közigazgatási szerv", valamint a "közjogi intézmény" fogalma a közbeszerzési irányelvekből került átvételre (92/50/EGK [5], 93/36/EGK [6], 93/37/EGK [7], valamint 98/4/EK [8]. Közvállalkozások nem tartoznak e meghatározások alá.

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 2. §-ának (4) illetve (5) bekezdése szerint: **közérdekű adat** „az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő, valamint a tevékenységére vonatkozó, a személyes adat fogalma alá nem eső, bármilyen módon vagy formában rögzített információ vagy ismeret, függetlenül kezelésének módjától, önálló vagy gyűjteményes jellegétől”, továbbá **közérdekből nyilvános adat**: a közérdekű adat fogalma alá nem tartozó minden olyan adat, amelynek nyilvánosságra hozatalát vagy hozzáférhetővé tételét törvény közérdekből elrendeli.

Fontos különbség a magyar és a közösségi jogi fogalmak között, hogy az Adatvédelmi törvény „**adatokra**”, az irányelv „**olyan dokumentumokra** [vonatkozik], amelyeket a közigazgatási szervek információk felhasználásának engedélyezése, eladása, terjesztése, cseréje vagy átadása útján tesznek további felhasználásra elérhetővé”. A „dokumentum” fogalma a preambulum (9) bekezdése alapján kifejezetten nem terjed ki a számítógépes programokra. A (11) bekezdés szerint viszont a fogalom kiterjed a közigazgatási szerv birtokában lévő **minden aktus, tény, információ megjelenítésére, vagy az ilyen aktusok, tények, információk összeállításaira, függetlenül az adathordozó formájától** (papíron vagy elektronikus formában, illetve hang, képi vagy audiovizuális eszközön). A közigazgatási szerv birtokában lévő dokumentum az a dokumentum, amelynek a további felhasználását a közigazgatási szerv jogosult engedélyezni.

1995. évi LXVI. törvény a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről (Levéltári törvény, Ltv.) 1. § célja, annak biztosítása, hogy a közfeladatot ellátó szervek irattári anyaga – ügyviteli és levéltári érdekekre, valamint a közérdekű adatok nyilvánosságának elvére tekintettel – szakszerűen kezelt és rendszerezett, jól használható forrásanyaggá váljék. A törvény hatálya kiterjed a közfeladatot ellátó szervek irattári anyagára és a tartós állami tulajdonú társasági részesedéssel működő gazdasági társaságok irattári anyagára, vagyis majdnem pontosan azonos az Irányelv személyi hatályával. Az Ltv. **irat fogalma** „valamely szerv működése vagy személy tevékenysége során keletkezett vagy hozzá érkezett, egy egységként kezelendő rögzített információ, adategyüttes, amely megjelenhet papíron, mikrofilmen, mágneses, elektronikus vagy bármilyen más adathordozón; tartalma lehet szöveg, adat, grafikon, hang, kép, mozgókép vagy bármely más formában lévő információ vagy ezek kombinációja” lényegében az Irányelv „**dokumentum**” fogalmával azonos, a „**közirat**” fogalma pedig – a keletkezés idejétől és az őrzés helyétől függetlenül minden olyan irat, amely a közfeladatot ellátó szerv irattári anyagába tartozik vagy tartozott – az Ltv. személyi hatályának apró változtatásával megelleltethető az Irányelv tárgyi hatálya alá tartozó dokumentumoknak.

Az Irányelv meghatározása szerint a **"további felhasználás"**, illetve a szerintünk helyes fordításban **„újrahasznosítás"** „a közigazgatási szervek dokumentumainak természetes vagy jogi személyek általi felhasználása olyan kereskedelmi vagy nem kereskedelmi célra, ami kívül esik azon a közfeladat ellátása keretén belüli eredeti célkitűzésen, amire a dokumentumokat előállították. A közigazgatási szervek közötti, kizárólag közfeladataik ellátása keretében történő dokumentumcsere nem minősül további felhasználásnak”. Az **újrahasznosítható** és a **közérdekű adatok** fogalma tehát gyakran átfed, de sajátos módon a közérdekű adat fogalma kevésbé egzakts és bővebb mint az újrahasznosítható adatok köre.

Az Irányelv preambuluma (17) bekezdése szerint: a **felhasználási engedély** „a további felhasználásra vonatkozó, a felhasználót terhelő olyan kötelezettségeket állapít meg, amelyek a felelősséget, a dokumentumok szabályszerű felhasználását, a változtatás tilalmának biztosítását és a forrás megjelölését érintik”.

A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény 51. § (2) bekezdése szerint a szolgáltatás **közvetlen önköltsége**: „[a]z elvégzett, a nyújtott, a teljesített szolgáltatás bekerülési (előállítási) értékének részét azok a költségek képezik, amelyek [...] a szolgáltatás végzése, nyújtása, teljesítése során közvetlenül felmerültek, [...] a szolgáltatás végzésével, nyújtásával, teljesítésével szoros kapcsolatban voltak, továbbá [...] a szolgáltatásra megfelelő mutatók, jellemzők segítségével elszámolhatók”. Az értékesítési költségeket és az előállítással közvetlen kapcsolatba nem hozható igazgatási és egyéb általános költségeket - az eszközértékelés alapjául szolgáló - közvetlen önköltség nem tartalmazhat. A magyar önköltségszámítási gyakorlat elfogadott szakmai elveit a Számviteli tv. 151. § alapján az Országos Számviteli Bizottság terjeszti fel a Pénzügyminiszternek, és az ilyen gyakorlatok beépülnek a könyvelők és könyvvizsgálók kötelező szakmai továbbképzésébe.

Az Illetéktörvény preambuluma a következő, definiáló erővel kezdődő mondatból áll: „Az Országgyűlés az állami és társadalmi feladatokhoz való arányos hozzájárulás, valamint az önkormányzatok saját bevételi forrásának gyarapítása érdekében az **illetékek** alapvető szabályairól, továbbá az **igazgatási és bírósági szolgáltatások díjának** megállapításáról” alkotja a törvényt. (1990. évi XCIII. törvény az illetékekről). Az illetékek olyan speciális közterhek, amelyek közfeladatok ellátását finanszírozzák, és ezért közpénzügyi szempontból adónak minősülnek, illetve adó módjára behajthatók. Az egyes illetéktípusokat a törvény a közteherviselésbe bevont személy és a kivetett illeték számszerű meghatározásának módjával definiálja.

Az Illetéktörvény 28. §-a a közigazgatási szolgáltatás díja, illetve az **eljárási illeték** (más jogszabályhelyek az eljárási díj) fogalmát szinonimaként használja. A némileg inkohereus szövegből azonban kiderül, hogy a 28.§ kifejezetten a hatóság érdemi döntésért fizetendő közterhet, vagyis **illetéket** állapít meg. A törvény 34-55. §-ai a **bírósági eljárási illetékeket** határozzák meg. A tanulmányunk szempontjából legfontosabb illetéktípus a törvény 67.§ meghatározott **szolgáltatási díj**, amelyet „egyes közigazgatási hatósági eljárásokért, illetőleg egyes intézmények igazgatási jellegű szolgáltatásának igénybevételeért, továbbá egyes bírósági eljárási cselekményekért (szolgáltatásokért) [...] kell fizetni”. A törvény szövege szerint „azt, hogy mely eljárásért vagy szolgáltatásért kell díjat fizetni, továbbá a díj mértékét - törvény, eredeti jogalkotó hatáskörben kiadott kormányrendeletben létrehozott eljárás vagy szolgáltatás esetében az eljárást vagy szolgáltatást létrehozó kormányrendelet felhatalmazása alapján - az érdekelt miniszter az adópolitikáért felelős miniszterrel egyetértésben vagy a Magyar Nemzeti Bank elnöke rendeletben szabályozza. A lakosság széles körét érintő díjfizetési kötelezettséget csak törvény állapíthat meg”. Egyes közintézmények esetében az újrahasznosítható információk igénylése ezen törvényi felhatalmazás alapján megalkotott rendeletek alapján történik.

„Az **érintett földrajzi piac** azt a területet foglalja magában, ahol az érintett vállalkozások termékek vagy szolgáltatások kínálásával foglalkoznak, ahol a versenyfeltételek elég homogének, és amely a szomszédos területektől megkülönböztethető, mert azokon a versenyfeltételek érzékelhetően eltérőek”. „Az **érintett termékpiac** mindazokat a termékeket és/vagy szolgáltatásokat magában foglalja, amelyeket a fogyasztó a jellemzőik, árak és rendeltetésük alapján egymással felcserélhetőnek vagy helyettesíthetőnek tart.” A Bizottság közleménye a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról (97/C 372/03), II.7-8. bekezdés, illetve Tpv. 14.§.

Egyértelműsítő fogalom meghatározások

Tanulmányunkban nyelvi egyszerűsítésként a „**közütemény**” fogalmát használjuk az Irányelv 2. cikkében meghatározott alanyi körre. Azoknak az információknak és dokumentumoknak a megnevezésére, amelyek tekintetében az Irányelvet alkalmazni kell, a **közüteményi információ**, illetve értelemszerűen a **közüteményi adat** vagy **dokumentum** fogalmát használjuk. Ilyenkor minden esetben a 2. cikk 3. pontja szerinti „dokumentum” jogi fogalmára utalunk. Az Irányelv hivatalos magyar fordítása – félrevezető módon – a (kereskedelmi célú) újrahaznosítást „további felhasználásként” definiálja. Tanulmányunkban az újrahaznosítást az Irányelv 2. cikke 4. pontja értelmében használjuk, és javasoljuk a Hivatalos Lapban korrigendum közzétételét. **Újrahaznosításnak** tekintjük tehát az Irányelvben „további felhasználásként” definiált tevékenységet, vagyis: „a közüteményi szervek dokumentumainak természetes vagy jogi személyek általi felhasználása olyan kereskedelmi vagy nem kereskedelmi célra, ami kívül esik azon a közütemény ellátása keretén belüli eredeti célkitűzésen, amire a dokumentumokat előállították.”

Álláspontunk szerint a hazai, közütemény adatokra vonatkozó szabályozás és az Irányelv között nem tekinthető jogilag egyértelmű megfeleltetés. Egyes „közüteményi adatok” a magyar szabályozás szerint „közütemények” vagy „közüteményből nyilvánosak” lehetnek, mások nem. A „közütemény adat” fogalmát ezért csak abban az esetben használjuk, ahol biztosak vagyunk abban, hogy a két eltérő logikájú szabályozás egyértelműen azonos módon kezeli a közütemény információt.

A közüteményi adatok újrahaznosítására a közüteményi szakirodalom az úgy nevezett **határközütemény-alapú árazást** javasolja. A határközütemény-alapú árazás a közüteményi elmélet szerint a közütemények diszkriminációmentes, optimális allokációját, illetve az információk legszélesebb körű újrahaznosítását teszi lehetővé. A határközütemény-alapú árazás nem feltétlenül a határközütemény alkalmazását, hanem a határközütemény jó tulajdonságait megőrző (pl. az egyes fogyasztói csoportok közötti árszükszkrimináció lehetőségét kizáró), a határközüteményből levezetett ár alkalmazását jelenti.

A **határközütemény** egy elméleti fogalom, amely azt mutatja meg, hogy egy újabb információs egység értékesítése mennyi többletközüteményt okoz. A határközütemény általában közvetlenül nem határozható meg. A határközütemény becslése a közüteményi értelemben vett **közüteményokozó tényezők** (többlet munkaráfordítás, gépidő közüteménye, olyan inputok mint az adathordozó ára) közüteményet magyarázó függvényének első algebrai értelemben vett deriváltja.

Közütemények köre

Az irányelv hatálya alá tarozó közüteményi csoport nagyon komplex és változatos. Az Egyesült Királyságban körülbelül 100 000 ilyen jellegű közütemény van, kórházaktól a helyi önkormányzatok keresztül egészen a közüteményi közüteményekig. Ezek az közütemények különböző feladatokat látnak el, és nagy eltérést mutat a méretük, a szervezeti felépítésük, a tevékenységeik és az üzleti modelljük.

Az Egyesült Királyságban a *Trading Fund* (kereskedelmi alap) egy speciális közüteményi forma. Az ilyen formában működő közüteményeknek meghatározott pénzügyi célokat kell teljesíteniük. Bizonyos megtérülést kell fizetniük az idegen tőkéjük után és osztalékot a jegyzett tőke és tőketartalékok után, mellyel alapították őket. A pontos feltételeket több tényező figyelembevételével állapítják meg (Office of Fair Trading, 2006).

A MEPSIR kutatás (Dekkers et al., 1996) szerint Magyarországon az érintett szervezetek száma az EU25-ön belül a legmagasabbak között van. Ennek kettős oka van: egyrészt Magyarországon európai viszonylatban is jelentős az államtól elkülönült, de a közüteményiába tartozó önkormányzatok száma; másrészt a magyar közüteményi központi és önkormányzati közüteményeire is a nagyfokú kiszervezettség, illetve a közüteményi szervek felügyelete alatt álló, úgynevezett „háttérközütemények” nagy száma jellemző. Ez különösen nehéz teszi az adatvagyon felmérését, illetve annak hasznosítását is.

Az Eötvös Károly Intézet 2006-ban készült tanulmánya szerint (Majtényi et al., 2006) az Irányelv hatálya alapvetően a közbeszerzési közüteményi szabályozásának hatályával fed át, azokkal a fontos kivételekkel,

amelyeket a taxatív felsorolásban kivettek az irányelv hatálya alól (pl. levéltárak, vagy nemzetbiztonsági okokból mentesített információforrások).

A Közbeszerzések Tanácsa nyilvántartása 2009. május 29-én 8721 szervezetet tartott nyilván, ezek jelentős része természetesen önkormányzat, illetve önkormányzati fenntartású intézmény (óvoda, iskola, rendelőintézet, stb). A közbeszerzési alanyok köre több szempontból is túlzottan tág: egyrészt tartalmazza az elenyésző számú önkéntesen közbeszerző vállalkozást; másrészt tartalmaz olyan vállalkozásokat, amelyek az Irányelv 1. cikkének 2. bekezdése a) szerinti kivételnek minősülnek; továbbá természetesen tartalmazza azokat a műsorszóró, tudományos, kutató, levéltári és egyéb intézményeket, amelyek szintén nem tartoznak az irányelv hatálya alá.

Dokumentumok

A közzféra információinak további felhasználásáról szóló 2003/98/EK irányelv 2. cikkének 3. pontja szerint **dokumentum:** [...] bármilyen tartalom, függetlenül az adathordozó formájától (papír vagy elektronikus forma, illetve hang, képi vagy audiovizuális eszköz) illetve [...] az ilyen tartalom bármely része (Az Európai Parlament és a Tanács, 2003/98/EK)

Az Irányelv által használt „dokumentum” fogalmát a jogalkotó szándékosan szabta tágira, hogy a technikai innovációk során létrejövő újabb és újabb adathordozók és médiumok is beleérthetők legyenek az információ újrahasznosítására vonatkozó szabályokba.

Az újrahasznosítás lehetősége a papír- és elektronikus alapú dokumentumokra egyaránt vonatkozik. Bár az irányelv alá tartozó (nem archivált) dokumentumok szinte kizárólag elektronikus formában készültek, ezek szakszerű, hiteles tárolása a legtöbb helyen nem megoldott, és nagyon nagy mennyiségű, csak papíron megfelelő minőségű információ található a közzféra szerveinél. Ennek az újrahasznosítás költségfelosztásánál és árazásánál jelentős szerepe van.

Az *Office of Public Sector Information* (OPSI) a következő példálózó listát alkalmazza, amit mi is megfelelőnek tartunk a kutatásunk szempontjából, és az alábbi módon feleltünk meg a magyar közintézményi körnek:

- Jogalkotási aktusok – törvények és rendeletek
- Parlamenti jegyzőkönyvek
- A minisztériumok iratai
- Gyakorlati útmutatók
- Térképhez kötött adatok, mint például a VÁTI Kht. vagy a Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóságok Információi
- Az Országos Meteorológiai Szolgálat által előállított meteorológiai információk
- Társadalmi vitára, szakmai konzultációra bocsátott közpolitikai dokumentumok, zöld könyvek, fehér könyvek
- A Központi Statisztikai Hivatal statisztikái
- A közintézmények által készített éves beszámolók
- Az IRM Céginformációs és Elektronikus Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat adatbázisai
- Az olyan közhiteles nyilvántartások, mint a születési, halálozási, házasságkötési és földhivatali nyilvántartások
- A Magyar Szabadalmi Hivatal által gyűjtött és előállított szabadalmi információk.
- Közegészségügyi és biztonsági előírások, jelentések az egészségügyért felelős minisztérium, az Országos Egészségpénztár és az Egészségbiztosítási Felügyelet szervezetében.

Adat- és információkörök

A közzférában keletkező információk különböző témákhoz, területekhez kapcsolódóan jönnek létre. Az *Office of Fair Trading* megbízásából végzett kutatásban az alábbi adatköröket azonosították (Office of Fair Trading, 2006, p.24):

- **gazdasági és üzleti adatok:** pénzügyi információk, vállalati információk, gazdasági statisztikák
- **társadalmi adatok:** demográfiai információk, közvélemény kutatások, népszámlálási adatok
- **jogi adatok:** bűnözési statisztikák, ítéletek, törvényhozásban keletkező információk
- **földrajzi információk:** címek, térképészeti információk, légi felvételek, vízügyi információk
- **meteorológiai információk:** időjárás-jelentések, klíma információk
- **tudományos adatok:** közfinanszírozott kutatási adatok, szabványok
- **közlekedési adatok:** tömegközlekedési információk, dugójelentések, útbiztonsági statisztikák, jármű regisztrációs adatok
- **környezetvédelmi, mezőgazdasági és halászattal kapcsolatos adatok:** földhasználat, környezetminőség, forrás felhasználási és bevételi adatok, halállomány adatok
- **kulturális adatok:** múzeumok és művészeti galériák, könyvtárak állománya
- **politikai adatok:** kormányzati sajtótájékoztatók, jegyzőkönyvek, állásfoglalások

Az OECD jelentése (OECD Working Party on the Information Economy, 2006) hasonlóképpen rendszerezi a közszféra adatvagyonát, figyelembe véve azt a tényt, hogy a végfelhasználói igények, illetve az adatvagyonból készíthető termékek tematikusak, és függetlenek az országoként és időszakoként változó intézményi előállítói körtől. A MEPSIR kutatás – az Európai Bizottság felelős hivatalnokaival egyetértésben – a következő alapvető, újrahasznosítható, üzletileg értékes információköröket határozta meg.

- **Üzleti információk,** ideértve a kamarák információs bázisát, cégjegyzékeket, szabadalmi és védjegytalalmi információkat, közbeszerzési adatbázisokat
- **Földrajzi információk,** ideértve a címekre vonatkozó adatokat, légifelvételeket, épületek dokumentációját, földhivatali információkat, geodéziai információkat, geológiai, hidrológiai és topográfiai információkat
- **Jogi információk,** ide értve a nemzeti, külföldi és nemzetközi bíróságok döntéseit, a nemzeti joganyagot és a nemzetközi szerződéseket
- **Meteorológiai információkat,** beleértve az időjárási adatokat, modelleket és az előrejelzéseket;
- **Társadalmi adatokat,** beleértve a különféle statisztikákat
- **Közlekedési információkat,** beleértve a dugókra vonatkozó adatokat, felújításokra vonatkozó adatokat, a tömegközlekedés adatait és a járműnyilvántartásokat.

Saját piackutatásunkban az erre a hat területre besoroló adatokat fedtük le. Megjegyezzük, hogy az élenjáró brit gyakorlat, ahol önálló szervezet, az OPSI látja el az újrahasznosítás módszertani szervezését és a közintézmények ilyen célú felügyeletét, külön kiemeli az egészségügyi és tisztiorvosi jellegű szervezetekben keletkező adatokat, valamint az oktatási adatokat is. Amíg az oktatási adatok a társadalmi adatokon belül jól kezelhetők, az orvosi-tisztiorvosi jellegű adatoknak valóban célszerű volna önálló csoportot alkotniuk; ugyanakkor az EU legtöbb tagállamában, így Magyarországon is ezekhez a legnehezebb hozzáférni, és nem alakult ki értékelhető gyakorlat, így maradunk a MEPSIR-kutatás felosztásánál.

Az Irányelv hatálya nem vonatkozik azokra a dokumentumokra, amelyekkel kapcsolatban harmadik félnek szerzői jogai vannak fenntartva. Tekintettel arra, hogy a magyar állami és önkormányzati szervekre, valamint vállalataikra nagyfokú kiszervezettség jellemző, az ilyen dokumentumok aránya igen magas lehet. Ezt támasztja alá az is, hogy a MEPSIR-kutatásban a legnagyobb elemszámú intézményi populáció Magyarországhoz tartozott.

3. Szabályozási keret

Az Irányelv rendelkezései a magyar jogban jelenleg csak korlátozottan érvényesülnek: egyes esetekben az üzletszerű hasznosítás lehetséges, vagyis néhány esetben a közintézményi adatok az irányelvi rendelkezéseknek nagyjából megfelelő áron, a jogszabályban meghatározott időkereten belül megvásárolható vagy ingyenesen megkapható.

Az Irányelv néhány rendelkezése, elsősorban az újrahasznosítható információk felhasználási feltételeinek, különösen az árának a megismerhetősége az esetek többségében adott. Tekintettel arra, hogy az Irányelv „elszámoltathatósági” feltételei a magyar jogba nem lettek átültetve, az árazást az Irányelvnek megfelelő önköltségszámítási gyakorlat véletlen kivételeket nem számítva nem támasztja alá. Ezzel együtt a legtöbb közintézmény számviteli gyakorlata az irányelvi rendelkezéseknek igen könnyen megfeleltethető volna.

Az Irányelv egyes rendelkezései soha nem valósulnak meg: az átláthatóságra, egyedi és általános elszámoltathatóságra és a jogorvoslatra való lehetőség nem adott.

Az Irányelv céljai

Az Irányelv szabályozási céljait annak preambuluma tartalmazza, amelyeket a további megállapításaink szempontjainak megfelelően kivonatolva közlünk. A kerek zárójelekben lévő számokkal a preambulum bekezdéseinek számozására utalunk. Az Irányelv (1) célja az egységes belső piac létrejöttének előmozdítása, amiből véleményünk szerint következik **az EGT tagállamokkal kapcsolatos egyenlő bánásmód elve**. A belső piac létrehozásának egyik fő célja a közösségi szintű szolgáltatások fejlődését eredményező feltételek kialakítása. A közzféra információi fontos alapanyagot jelentenek a digitális tartalommal bíró termékek és szolgáltatások számára és egyre fontosabb tartalomforrássá válnak a vezetékek nélküli tartalomszolgáltatások fejlődésével (5). A széles, határokon átnyúló földrajzi lefedettség is meghatározó e tekintetben.

Az Irányelv célja (8) létrehozni a közzféra dokumentumainak további felhasználására [újrafelhasználására] vonatkozó feltételek általános kereteit, hogy biztosíthatóak legyenek ezen információk további felhasználásának **tisztességes, arányos és megkülönböztetés-mentes feltételei**. A közigazgatási szervek közfeladataik ellátása érdekében dokumentumokat gyűjtenek, állítanak elő, dolgoznak fel és terjesztenek. A tagállamok hozhatnak az ezen irányelvben megállapított **minimum-feltételeken túlmutató intézkedéseket** és lehetővé tehetik **szélesebb körben a további felhasználást**.

Az irányelv nem teszi kötelezővé a dokumentumok további felhasználásának engedélyezését. (9) A további felhasználás engedélyezéséről vagy elutasításáról való döntés a tagállamok, illetve az érintett közigazgatási szerv hatáskörében marad. Ezt az irányelvet olyan dokumentumokra kell alkalmazni, amelyeket a közigazgatási szervek információk felhasználásának engedélyezése, eladása, terjesztése, cseréje vagy átadása útján tesznek további felhasználásra elérhetővé.

A **kereszt-támogatás elkerülése** érdekében, a további felhasználás kiterjed a dokumentumoknak az intézményen belüli későbbi olyan felhasználására is, ami annak közfeladatain kívül esik. A közfeladaton kívül eső tevékenységek általános szabályként olyan dokumentumoknak a rendelkezésre bocsátását jelentik, amelyeket kizárólag kereskedelmi alapon és a piaci szereplőkkel versenyben, térítés ellenében állítanak elő.

Az Irányelv **kifejezetten nem információs szabadságjogot rögzít** (10). Ez az irányelv a tagállamok hatályos hozzáférési szabályaira épül, és nem változtatja meg a dokumentumokhoz való hozzáférésre vonatkozó nemzeti szabályokat. Nem vonatkozik azokra az esetekre, amikor a polgárok vagy társaságok, a vonatkozó hozzáférési szabályok szerint, csak sajátos érdekük igazolása esetén juthatnak hozzá dokumentumokhoz. Közösségi szinten, az Európai Unió alapjogi chartájának 41. (a megfelelő ügyintézéshez való jog) és 42. cikke elismeri minden uniós polgár, valamint valamely tagállamban lakóhellyel, illetve létesítő okirat szerinti székhellyel rendelkező

természetes vagy jogi személy jogát az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság dokumentumaihoz való hozzáférésre.

A közigazgatási szerveket ösztönözni kell, hogy bocsássák rendelkezésre dokumentumaikat további felhasználás céljából. A közigazgatási szerveknek **elő kell segíteniük és ösztönözniük kell a dokumentumok** - ideértve a jogalkotási és igazgatási természetű hivatalos anyagokat is - **további felhasználását** azokban az esetekben, amikor a közigazgatási szerv jogosult a további felhasználás engedélyezésére.

A további felhasználás iránti kérelem megválaszolására ésszerű, és a vonatkozó hozzáférési szabályok szerint a dokumentumok hozzáférésére vonatkozó kérelmek megválaszolására vonatkozó határidővel megegyező határidőt kell adni. (12) A további felhasználásra vonatkozó kérelem helybenhagyása esetén a közigazgatási szerveknek a dokumentumokat olyan időkereten belül kell rendelkezésre bocsátaniuk, amely lehetővé teszi ezek gazdasági potenciáljának teljes kihasználását. Ez különösen fontos a dinamikus tartalom (pl.: közlekedési adatok) esetében, amelynek a gazdasági értéke az információ és annak rendszeres frissítése azonnali elérhetőségétől függ. Felhasználási engedély alkalmazása esetén, **a dokumentumok időbeni elérhetősége** a felhasználási szerződés feltételeinek részét képezheti.

A közigazgatási szerveknek dokumentumaikat, ha ez lehetséges és ésszerű, a rendelkezésre álló bármely formátumban és nyelven elektronikus eszközökön keresztül elérhetővé kell tenniük. (13) A közigazgatási szerveknek a rendelkezésre álló dokumentumokból való **kivonatok iránti kérelmeknek** lehetőleg eleget kell tenniük, ha az ilyen kérelem teljesítése egy egyszerű művelettel megoldható. A közigazgatási szervek ugyanakkor nem kötelezhetők kivonat készítésére egy dokumentumból, ha ez aránytalan erőfeszítést jelentene számunkra. A további felhasználás megkönnyítése érdekében, a közigazgatási szerveknek, amennyiben ez lehetséges és ésszerű, **dokumentumaikat olyan formátumban kell elérhetővé tenniük, amely nem függ egy meghatározott szoftver alkalmazásától**. Ahol ez lehetséges és ésszerű, a közigazgatási szerveknek figyelembe kell venniük a dokumentumok a fogyatékos személyek általi, illetve érdekében történő további felhasználásának lehetőségeit.

Díj szedése esetén a teljes bevétel egy ésszerű nyereséghányaddal együtt sem haladhatja meg a dokumentumok gyűjtésének, előállításának, feldolgozásának és terjesztésének költségét, (14) figyelembe véve az — esettől függően — az érintett közigazgatási szerv önfinanszírozási kötelezettségeit is. Az előállításba bele kell érteni a létrehozást és az összeállítást is, a terjesztés pedig magába foglalhatja a felhasználó támogatását. A költségek fedezetének összege az ésszerű nyereséghányaddal együtt, **az érintett közigazgatási szervre vonatkozó számviteli szabályokkal és költségszámítási módszerekkel összhangban, a díjak felső határát jelenti** és e feletti árakat nem lehet alkalmazni. A díjaknak ebben az irányelvben meghatározott felső határa nem érinti a tagállamok azon jogát, hogy alacsonyabb díjakat határozzanak meg, vagy egyáltalán ne határozzanak meg díjakat, és **a tagállamoknak egyúttal ösztönözniük kell a közigazgatási szerveket**, hogy a dokumentumokat **olyan díjak ellenében tegyék elérhetővé, amelyek nem haladják a dokumentumok előállításának és terjesztésének határköltségeit**.

Annak biztosítása, hogy a közsféra dokumentumai további felhasználásának feltételei egyértelműek és nyilvánosan hozzáférhetőek legyenek, a közösségi szintű információs piac fejlődésének előfeltétele (15). Ezért a dokumentumok további felhasználásának valamennyi alkalmazandó feltételét érthetővé kell tenni a potenciális további felhasználók számára. A tagállamoknak a további felhasználás iránti kérelmek ösztönzése és megkönnyítése érdekében elő kell segíteniük, hogy **ahol lehetséges, az elérhető dokumentumok tárgymutatója on line hozzáférhető legyen**. A dokumentumok további **felhasználását kérelmezőket tájékoztatni kell** az őket érintő határozatok és eljárás elleni **jogorvoslati lehetőségekről**.

Bizonyos esetekben a dokumentumok további felhasználására nem felhasználási engedély keretében kerül sor. Más esetekben **felhasználási engedélyt adnak**, amely a további felhasználásra vonatkozó, **a felhasználót terhelő olyan kötelezettségeket állapít meg**, amelyek a felelősséget, a dokumentumok szabályszerű felhasználását, a változtatás tilalmának biztosítását és a forrás megjelölését érintik. Amennyiben a közigazgatási szerv **felhasználási engedélyt ad** a dokumentumok további felhasználására, a felhasználási feltételeknek tisztességesnek és átláthatónak kell lenniük. (17) Az online hozzáférhető általános felhasználási szerződések

szintén fontos szerepet játszhatnak e tekintetben. Ezért **a tagállamoknak lehetőleg biztosítaniuk kell az általános felhasználási szerződések elérhetőségét.**

Amennyiben a hatáskörrel rendelkező közigazgatási szerv úgy dönt, hogy **bizonyos dokumentumokat nem bocsát többé rendelkezésre** további felhasználás céljából, vagy nem frissíti a dokumentumokat, e döntését a lehető leghamarabb, ha lehetséges, elektronikus úton, **nyilvánosságra kell hoznia.** (18)

A további felhasználás feltételei nem lehetnek megkülönböztetőek a további felhasználás hasonló eseteinek körében. Ez azonban nem zárja ki például a közigazgatási szervek közötti, a közfeladatok ellátáshoz szükséges, térítésmentes információcserét, miközben mások díjat kötelesek fizetni ugyanezen dokumentumok további felhasználása esetén. Szintén nem kizárt eltérő díjakat megállapítani a kereskedelmi és a nem kereskedelmi célú felhasználásra. (19) Ezt nevezzük tanulmányunkban **az árdiszkrimináció tilalmának**, bár a diszkriminációs tilalom egyéb lényeges feltételekre, például az újrafelhasználás felhasználási engedélyének elemeire is vonatkozik.

A közigazgatási szerveknek tiszteletben kell tartaniuk a versenyszabályokat a dokumentumok további felhasználására vonatkozó elvek kialakításánál annak érdekében, hogy amennyire lehetséges elkerüljék a közigazgatási szervek és a magánfelek közötti kizárólagos megállapodások megkötését. (20) Ugyanakkor általános gazdasági érdekű szolgáltatás nyújtása esetén a közszféra bizonyos dokumentumainak további felhasználására szükséges lehet kizárólagos jog kikötése. Ez abban az esetben lehetséges, amikor az információt kereskedelmi kiadó nem tenné közzé ilyen kizárólagos jog nélkül.

Az irányelv **nem érinti harmadik személyek szellemi tulajdonjogait.** (22) A félreértések elkerülése végett, a "szellemi tulajdonjog" alatt szerzői és kapcsolódó jogokat kell érteni (ideértve a védelem sui generis formáit is). A **közigazgatási szerveknek ugyanakkor úgy kell szerzői jogaikat gyakorolni, hogy az megkönnyítse a további felhasználást.**

Azon eszközök, amelyek segítik a potenciális további felhasználókat a további felhasználásra rendelkezésre álló dokumentumok és a további felhasználás feltételeinek megtalálásában, nagy mértékben elősegítik a közszféra dokumentumainak további felhasználását. A tagállamoknak ezért biztosítaniuk kell, hogy gyakorlati intézkedések segítsék a felhasználókat a további felhasználásra rendelkezésre álló dokumentumok felkutatásában. (23) A legfontosabb dokumentumok (olyan dokumentumok, amelyek széles körben vagy amelyek feltehetően széles körben kerülnek további felhasználásra további felhasználás céljából) jegyzékét lehetőleg on-line kell elérhetővé tenni, és a decentralizált jegyzékekkel összekapcsolt internetes portálok jó példák az ilyen gyakorlati intézkedésekre.

A közérdekű adatok megismerésének joga és az újrahasznosítás joga

Magyarországon a közinformációk üzleti vagy tudományos célú, nagybani hasznosítása gyakran összekeveredik a közérdekű adatok megismerhetőségén alapú adatigényekkel, mivel az újrahasznosítási általános jogi keretei nem adóttak. Az Eötvös Károly Intézet legutóbbi, elsősorban a közérdekű adatok megismerhetőségét vizsgáló tanulmányának jogi alapvetésével egyetértünk (Dr. Navratil Szonja, 2009.)

A megismerést, az átláthatóságot szolgáló, Magyarországon alapvető jogként biztosított információszabadság elkülönítendő a közszféra adatai hasznosításának a lehetőségétől. Annak ellenére, hogy látszólag igen hasonló témáról van szó, hiszen az átláthatóság és az adatok hasznosíthatósága hasonló célokat fogalmaz meg, és a célok elérésére rendelt eszközök is közel állnak egymáshoz, a két téma mégis alapjaiban tér el egymástól, egymáshoz való viszonyuk pedig közel sem triviális. [...] A PSI Irányelv a tagállamok meglévő hozzáférési szabályaira épül, de azokat nem érinti. A PSI Irányelvet ugyanis nem kell alkalmazni olyan esetekben, amikor a polgárok vagy gazdasági társaságok – a vonatkozó hozzáférési szabályok szerint – csak érdekük bizonyítása esetén juthatnak hozzá dokumentumokhoz. [...] A PSI Irányelv tárgyi és szervei hatálya részben el is tér az információszabadság-szabályok tárgyi és személyi hatályától, pontosabban ezek részben átfedik egymást.

Mivel Magyarországon az újrahasznosítás jogi feltételeit rögzítő Irányelv közvetlenül nem hatályos, az újrahasznosítást kezdeményező szervezetek ad hoc szerződéses megállapodások, vagy a közérdekű adatokra vonatkozó szabályozás alapján próbálják ellátni feladataikat. Mindez három-, egyes esetekben négyoldalú érdekellentétet szül:

- Az közintézmény számára anyagilag megterhelő, hogy olyan „közérdekű adatigényeket” elégítsen ki, amelyek túlmennek a személyek információs jogán, és lényegében olyan adatfeldolgozást tesznek szükségessé, ami a közintézmény erőforrásait meghaladja.
- Az újrahasznosítók számára kiszolgáltatott helyzetet, a piac számára korrupciós kockázatot rejt, hogy a „közérdekű adatigénylés” határa és mennyisége (adatmennyiségben, adatszolgáltatási gyakoriságban) önkényesen megállapítható, egyes szervezetek ingyen és gyakran, mások csak pénzért és ritkán juthatnak üzletileg értékes információkhoz ennek a rezsimnek a keretében.
- A közérdekű adatigénylések egy részére nem volna szükség, ha az információk újrahasznosításával foglalkozó vállalkozások, akár a média közvetítésével is, a közintézmények információs kincsét (pl. a cégekre vonatkozó cégnyilvános adatokat) megfelelően feldolgozva kínálhatnák a végfelhasználóknak. A közérdekű adat értelmezése ugyanis a legtöbbször jelentős szakértelmet igényel.
- A közintézmények gyakran azért nem érdekeltek a közérdekű adat kiszolgáltatásában, mert a közérdekű adat a vonatkozó iratanyag, illetve a kontextus értelmezése nélkül félrevezető, illetve érthetetlen, ami további adatigényekhez vezet.

A magyar információs szabadságjogok jellemzője, hogy a legtöbb jogrendszerrel szemben adatok és nem iratok megismerhetőségét rendeli el. Ez a magyar joggyakorlatban állandó problémákat jelent, és az, hogy az adatot milyen kontextusba kell helyezni ahhoz, hogy a közérdekű adat megismerése megvalósuljon, folyamatos konfliktuszóna (Az adatot tartalmazó iratlapot? Iratot? Aktát? Az iratból mi takarandó ki). Ez a rezsim a nagybani, gyakran több százezer, vagy millió iratoldalra vonatkozó újrahasznosítás esetében kivitelezhetetlen, ezért a magyar PSI szabályozást semmiképpen sem az Avtv, sokkal inkább az Ltv. a dokumentum fogalmának megfeleltethet ő „irat” fogalmára célszerű építeni.

Általános szabályozási keretek

Az újrahasznosításra vonatkozó szerződési feltételek tekintetében **a legáltalánosabb szabályozási keretnek a versenyjog tekinthető.** A közvetlenül hatályos közösségi versenyjog jól kijelöli az újrahasznosítás kereteit. Amennyiben egy közintézmény piaci tranzakciókat végez, akkor a versenyjog alanyának tekintendő, függetlenül az intézményi formájától. Az Irányelv ezt az alapelvet tükrözi abban a tekintetben, hogy a közintézményi kört a szervezeti és közjogi státusztól függetlenül határozza meg. A versenyjog néhány, a témánk szempontjából lényegtelen kivételtől eltekintve a gazdasági szabályozás *ex post* eszközével él, vagyis jogsértés esetén utólag szankcionál. A monopóliumokra vonatkozó specifikus szabályozás – például az Irányelv – *ex ante*, előzetesen érvényesítendő árazási és szerződési szabályokat állapít meg.

Azokban az esetekben, amikor kétséges, hogy a közintézmények a közfeladataik ellátása során keletkezett adatokat újrahasznosítják, vagy eleve a kereskedelmi célú hasznosítás miatt gyűjtik azokat, **a versenyjog szintén irányadónak tekinthető.** Amennyiben nem beszélhetünk újrahasznosításról, a közintézmény szerződési szabadságát általánosságban a versenyjog korlátozza.

Egyes országokban közpénzügyi procedurális akadálya van annak, hogy egy közintézmény kifejezetten kereskedelmi céllal kezdjen el adatokat gyűjteni és feldolgozni. Az ilyen gyakorlat a közintézmény közjogi vagy közfeladataira építve számos közpénz-kezelési és versenyjogi problémát vethet fel. A magyar jogban az ilyen gazdálkodási procedurális szabályok lazának tekinthetők. Semmiképpen **nem tekinthető azonban önként, vagy az alapító által kijelölt egyéb, kereskedelmi célú tevékenységnek az olyan adatgyűjtés és feldolgozás, amely egy tételesen megállapított közfeladat ellátásának részeként történik.** Ilyen tipikusan az a feladat, amit a közintézmény alapító okiratában meghatározna, illetve amire az intézmény közhasznúsági szerződést köt, vagy közpénzügyi besorolás szerint támogatási szerződést köt az állammal illetve az önkormányzattal.

Az újrahazsnosításra vonatkozó specifikus szabályozás

Az irányelvi szabályozás a gazdasági szabályozás szempontjából monopolszabályozásnak tekinthető. A közfeladat ellátása a közintézmények monopóliuma, amelyek egyik tevékenysége a közfeladatuk ellátása során keletkezett információk kereskedelmi célú újrahazsnosítása. Az ilyen információk előállítása részben gyakran azért közfeladat, mert olyan természetes monopóliumot igényel az előállítás, amelyet államosítottak (pl. térképészeti adatok előállítása, meteorológiai adatok előállítása). Más esetekben az információ előállítása olyan értelemben egy mesterséges monopólium, hogy az adott közfeladat ellátásából az állam a jog eszközével zárja ki a nem állami szereplőket. (Ilyen lehet például a tömegközlekedés egy része, a bányászati tevékenységek egy része, a kommunális hulladék kezelésének egyes tevékenységi elemei, stb).

Az Irányelv a közösségi (és amerikai) monopolszabályozás általános bevett eszközeit ülteti át a közszféra információ-újrahazsnosító tevékenységére nézve: **az árazás tekintetében előírja a határköltséghez közelítő árak alkalmazását**, a tágabb versenyjogi kereten szűkítve **tételesen megtiltja az ún. árdiszkrimináció alkalmazását**, továbbá nagyon szűk kivételektől eltekintve **megtiltja a kizárólagos szerződések megkötésének lehetőségét**. Ezek az elemek rutinszerűen kerülnek alkalmazásra a közművek (pl. villamos-energia, gáz-energia, posta, vasút) közösségi szabályozásában.

Az újrahazsnosítási piac szabályozásakor a versenyjog mint háttérszabályozás alapján lehet az **érintett földrajzi piacot** – azt a területet, ahol a közintézmények az újrahazsnosított információk kínálásával homogén feltételekkel foglalkoznak – és az érintett termékpiacot, vagyis mindazon felkínált újrahazsnosítható információkat, amelyeket a vevők jellemzőik, árak és rendeltetésük alapján egymással felcserélhetőnek vagy helyettesíthetőnek tartanak. A magyarországi szabályozásnak figyelembe kell azt vennie, hogy az Irányelv ahol lehetséges, **az egész EGT területére homogén piacot kíván létrehozni** (egységes újrahazsnosítási piac), illetve azt is, hogy **a legtöbb közintézmény a saját újrahazsnosítható információi tekintetében monopólium**, tekintettel arra, hogy például a magyarországi földtani adatok semmilyen más ország földtani adataival nem helyettesíthetők.

Az Irányelv egyik különös szabályozása, hogy szűk körtől eltekintve nem teszi lehetővé a határköltségtől történő eltérést. Az Irányelv 6. cikke szerint:

Díj szedése esetén a dokumentumok rendelkezésre bocsátásából és további felhasználásának engedélyezéséből eredő teljes bevétel egy ésszerű nyereséghányaddal együtt sem haladhatja meg a dokumentumok gyűjtésének, előállításának, feldolgozásának és terjesztésének költségét. A díjnak a vonatkozó elszámolási időszakban költségorientáltnak kell lenniük, és azokat az érintett közigazgatási szervre vonatkozó számviteli elvekkel összhangban kell kiszámítani.

Értelmezésünk szerint a „dokumentum gyűjtése, előállítása, feldolgozása és terjesztése” fogalmába nem érhető bele a közintézmény működése során gyűjtött alapadat-gyűjtés, csupán annak a „dokumentumnak” az előállítása, amelyet az újrafelhasználás körében rendelkezésre bocsátanak. Ez a megfogalmazás pedig az újrahazsnosítás határköltségének, vagyis az egy újrahazsnosító közvetlen kiszolgálásának a többletköltségének felel meg. Mivel a közintézmények a közfeladat ellátása érdekében gyűjtenek újrahazsnosítható adatokat (ellenkező esetben az újrahazsnosítás fogalmilag kizárt, hiszen eredeti hasznosításról van szó), **az eredeti adatgyűjtések és adatelőállítások, továbbá az adatfeldolgozás költségét a díj szedése esetén nem lehet megtéríteni** az újrahazsnosító szervezettel.

Az **árazás átláthatóságával szemben** a 6-7. cikk összességében a következő feltételeket fogalmazza meg:

A díjnak a vonatkozó elszámolási időszakban költségorientáltnak kell lenniük, és azokat az érintett közigazgatási szervre vonatkozó számviteli elvekkel összhangban kell kiszámítani. [...] Kérelemre, a közigazgatási szervnek meg kell jelölnie a közzétett díj kiszámításának alapját. Az érintett közigazgatási szervnek azt is meg kell jelölnie, hogy mely tényezőket veszi figyelembe az atipikus esetekre vonatkozó díjak számításánál.

Álláspontunk szerint ez a magyar gyakorlatban azt jelenti, hogy **a díjszámítás alapján az önköltségszámításnak kell lennie**, és kérésre a szervnek át kell adnia az önköltségszámítási szabályzatát. A preambulumban foglalt célok között szerepel, hogy az újrahasznosítás díja ne legyen alkalmas tevékenységek közötti keresztfinanszírozásra, illetve az, hogy az újrahasznosított információkból előállított dokumentum (pl. kiadvány, adathordozó lemez) előállításának költségét, illetve az esetleges fogyasztói támogatás, pl. ügyfélszolgálat fenntartásának költségét tartalmazhatja.

Az átláthatóság másik elvárása, hogy

A közigazgatási szerv birtokában lévő dokumentumok további felhasználásának feltételeit és általános díjait előzetesen kell rögzíteni és amennyiben lehetséges és ésszerű, elektronikus úton kell közzétenni.

Álláspontunk szerint ez **az újrahasznosításra vonatkozó általános szerződési feltételek meghirdetését** jelenti. A preambulumban megfogalmazott célok között szerepel különösen a rendszeres adatfrissítés útján értékes (pl. közlekedési, meteorológiai) adatok esetében az ésszerű időben történő újrahasznosítás, illetve a frissítés gyorsaságának és időközének közzé tétele az általános szerződési feltételekben. Egy másik különösen kiemelt cél, hogy a frissítés vagy az közlés leállításáról szóló döntésnek nyilvánosnak kell lennie.

Az Irányelv annyiban eltér a legtöbb monopolszabályozási irányelvtől, hogy a monopolszabályozás általános gyakorlatától eltérően **nem rendelkezik ún. gazdasági vagy árszabályozó hatóság felállításáról**. Ennek az oka az, hogy amíg a legtöbb monopólium társasági formában működik, és a közösségi jog fogalmai alkalmazhatók rá, addig ennek az Irányelvnek az alanyi körében olyan közigazgatási, sőt, közhatalmi szervek is vannak, amelyek irányítása, felügyelete szigorúan nemzeti szabályozás alá tartozik. Az is nehézséget okoz, hogy az Irányelvet alkalmazó „közigazgatási szervek” az egyes tagállam államrendjéről függően eltérő hatalmi ághoz tartozhat. Az Irányelv magyar átültetésének egyik kihívása az, hogy olyan árazási gyakorlatot kell meghatározni, amely a központi, önkormányzati közigazgatás és az igazságszolgáltatás igazgatási szervein is számonkérhető.

A jogorvoslattal kapcsolatos elvárás, hogy

A közigazgatási szerveknek biztosítaniuk kell, hogy a további felhasználást kérelmezők megfelelő tájékoztatást kapjanak az őket érintő határozatokkal és eljárásokkal szemben igénybe vehető jogorvoslati lehetőségekről.

Mivel az Irányelv ezen rendelkezése minden közigazgatási szervre vonatkozik, szinte bizonyosan **eltérő jogorvoslati utat kell biztosítani a közigazgatási, bírói igazgatási szervek és a társaságok esetében**.

Az Irányelv célként rögzíti a **technológia-semlegességet**:

Az irányelv nem érinti harmadik személyek szellemi tulajdonjogait.[...] A félreértések elkerülése végett, a "szellemi tulajdonjog" alatt szerzői és kapcsolódó jogokat kell érteni (ideértve a védelem sui generis formáit is). A közigazgatási szerveknek ugyanakkor úgy kell szerzői jogukat gyakorolni, hogy az megkönnyítse a további felhasználást. [...] A további felhasználás megkönnyítése érdekében, a közigazgatási szerveknek, amennyiben ez lehetséges és ésszerű, dokumentumaikat olyan formátumban kell elérhetővé tenniük, amely nem függ egy meghatározott szoftver alkalmazásától

Az újrahasznosítással kapcsolatos közösségi ajánlások

Az Európai Bizottság 2008. során az érintettek bevonásával felülvizsgálta az irányelvet és a megvalósítás kérdéseit. Ennek során megállapították, hogy az irányelvnek pozitív hatása volt a közinformációk piacára, ugyanakkor a tagállamokban eltérő mértékben valósult meg az elképzelés és néhány téren fontos korlátok maradtak. Ugyanakkor az Európa Tanács nem tartja jelenleg célszerűnek az irányelv módosítását, 2012-re újabb felülvizsgálatot írnak elő.

A tagállamok számára addig is elvégzendő feladatok:

Az irányelv teljes körű és megfelelő végrehajtásának és alkalmazásának biztosítása

Kizárólagos megállapodások megszüntetése az irányelvben előírtak szerint

A közzététel információinak további felhasználását elősegítő licencfeltételek és díjszabási modellek alkalmazása

Tisztességes verseny biztosítása a közigazgatási szervek és a további felhasználók között

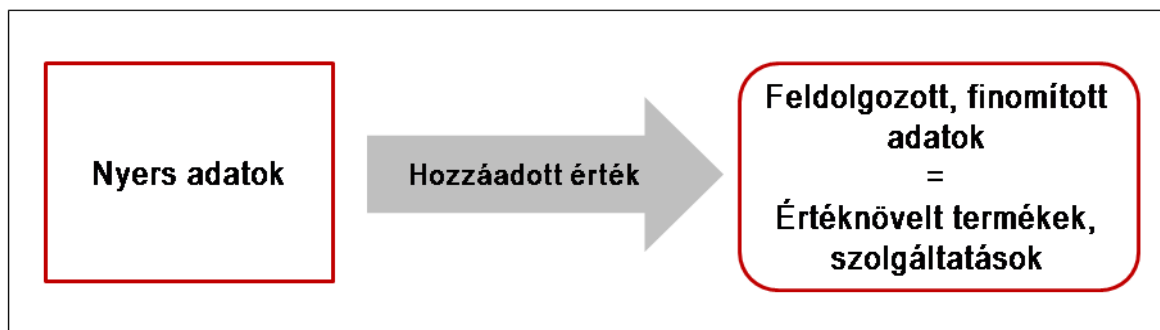
Ezenkívül a tagállamok ösztönzést kapnak az információs erőforrások feltérképezésének és könnyű hozzáférhetőségének előmozdítására, valamint a gyors és olcsó konfliktusrendezési mechanizmusok kiépítésére. (Commission of the European Communities, 2009)

Az Európai Bizottság a közös intézmények tekintetében maga is „átültette” a közösségi jogba az Irányelv keretszabályait, amelyet a bizottsági információk újrafelhasználásáról (2006/291/EK, Euratom) határozatban hirdetett ki. **Ezt a határozatot** mindenképpen egyfajta közösségi ajánlásnak vagy **jó gyakorlatnak tekintjük**.

4. Az újrahasznosítás üzleti modelljei és árazás

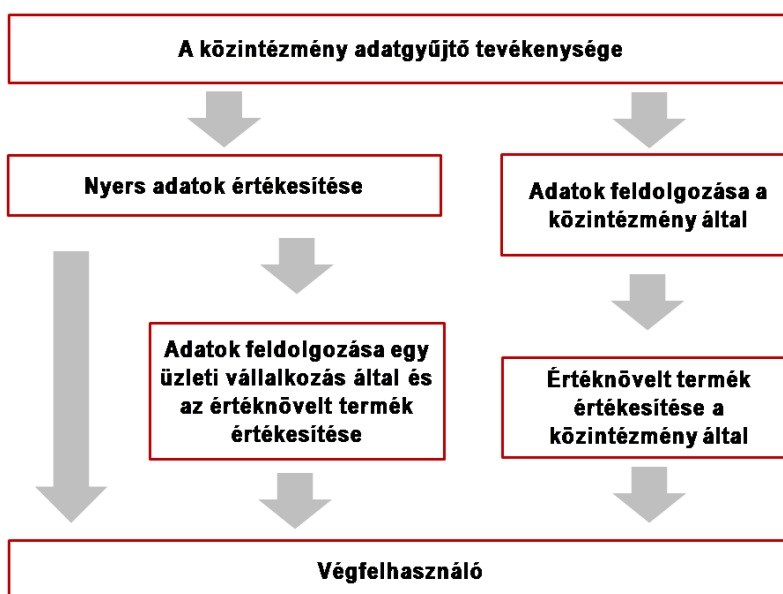
Nyers és feldolgozott adatok

Az újrahasznosítás szempontjából érdemes különbséget tenni az adatok feldolgozottságának szintje szerint.

1. ábra – Nyers adatok és értéknövelt termékek, szolgáltatások (Forrás: Saját ábra (Office of Fair Trading, 2006) alapján)

Nyers adat, mely az intézmény közfeladata ellátása során alapvetően keletkezik és más forrásból nem beszerezhető. A „**finomított**” vagy „**feldolgozott**” adat a „nyers” információból származik, azáltal, hogy más információval összekapcsolják, vagy egyéb módon feldolgozzák, befolyásolják. A „finomított” információ hozzáadott értéket tartalmaz a „nyers” információval összehasonlítva és a „nyers” információk birtokában gazdasági társaságok is képesek lehetnek a feldolgozásra (versenyben a közintézményekkel) (Office of Fair Trading, 2006)

2. ábra - Közintézményi adatok felhasználási folyamata (Forrás: Saját ábra)

Az üzleti modell szerint a közintézmények adatgyűjtő tevékenységet végeznek, vagy közfeladatuk ellátása során – annak mintegy melléktermékeként adatokhoz jutnak. Ezeket az adatokat ezután összegyűjtik, tárolják. A közintézmény dönthet az adatok további feldolgozása mellett – például a meteorológiai alapadatokból időjárási modellek készítése, vagy egyedi céginformációkból iparági következtetések levonása – és értékesítheti az így keletkező értéknövelt terméket, szolgáltatást. A közintézmény dönthet a nyers adatok értékesítése mellett is. Ebben az esetben üzleti vállalkozásoknak lehetőségük van az így megvásárolt adatok mint input segítségével új

termékeket, szolgáltatásokat létrehozni, és ezeket értékesíteni a végfelhasználóknak. A feldolgozott információt tartalmazó termékek piacán a közintézmények és az üzleti vállalkozások egymás versenytársaként jelenhetnek meg.

A modern információtechnológiai eszközök lehetővé tették a közintézményi információk elérhetővé tételét, egyszerű hozzáféréseinek biztosítását. Az OECD munkacsoportjának elemzése szerint ezek az információk alapul szolgálhatnak új gazdasági tevékenységek számára, mivel fontos szerepet játszhatnak innovatív, hozzáadott értéket tartalmazó szolgáltatások kifejlesztésében, több iparágban. Azzal, hogy a közintézmények elérhetővé teszik ezeket az információkat, elősegítik a gazdasági értékteremtést, a közintézményi információnak - mint egyre inkább hasznosnak tartott eszköznek - a hatékony felhasználását. (Working Party on the Information Economy, 2006)

Kereskedelmi célú felhasználás modelljei

Az Egyesült Királyságban a közintézmények 2004-2005 során mintegy 400 millió font bevételre tettek szert a közszférában keletkező adatok értékesítéséből, kereskedelmi célú felhasználásának engedélyezéséből. Az összeg 50%-a üzleti vállalkozásoktól származik, 45%-a más közintézményektől, 5%-a pedig egyéni kérésekből – általánosságban véve a nyilvánosságtól. Egyes közintézmények bevételének jelentős része származik az adatok újrahasznosításából – a *Met Office*, azaz a brit meteorológiai hivatal esetén ez 55% míg a *Companies House*, mely a brit cégek regisztrációjával és nyilvántartásával foglalkozik bevételének 25%-át adatainak újraértékesítése adja. (Office of Fair Trading, 2006, p.21) Az *Office of Fair Trading* felméréséből származó adatok alapján három jól elkülöníthető üzleti modellt állíthatunk fel.

A vállalatok 39%-a használja a megvásárolt adatok **saját működésének javítására**, a hatékonysága fokozására. Például a just-in-time rendelési rendszerrel rendelkező nagy szupermarketek, ahol bizonyos termékek – pl.: fagylalt vagy kerti sütők – kereslete erősen időjárás érzékeny. A szupermarketek időjárási előrejelzési adatokat vásárolnak a meteorológiai szolgáltatótól, hogy előrejelezzék a rövidtávú keresletet és maximalizálják az eladásokat. Hasonlóképpen azok a cégek, melyek célcsoportja egy jól körülhatárolt társadalmi csoportba tartozik – például bébiételek gyártói vagy kizárólag időseket megcélzó utazási irodák – érdemes lehet számukra demográfiai adatokat vásárolni keresletük hosszútávú becsléséhez.

A vállalatok 44%-a használja inputként az adatokat valamely **más iparág számára előállított termékek** gyártásához. Bizonyos cégek a *United Kingdom Hydrographic Office*-tól (*UKHO*) – mely az Egyesült Királyság Vízügyi Hivatala és más külföldi vízügyi információkat szolgáltató cégektől vásárolnak adatokat, melyeket aztán kis hajók számára tervezett navigációs rendszerekbe, radar rendszerekbe, robotpilótákba építenek be.

Az üzleti vállalkozások 28%-a használja a megvásárolt információkat **egyedi végfogyasztói termékek, szolgáltatások** előállítására. Erre lehet példa az egyedi időjárás jelentő szolgáltatás, ahol a meteorológiai adatok felhasználásával mobiltelefonra küldenek aktuális és személyre szabott időjárás jelentést. De az Egyesült Királyságban nagy népszerűségnek örvend a családfakészítő szolgáltatás, melyhez a népszámlálási adatok szolgálnak alapul (Office of Fair Trading, 2006, p.30).

Az alábbi táblázat összefoglalóan tartalmazza a mélyinterjúk és a kérdőívek alapján Magyarországon beazonosított üzleti modelleket, vagyis, hogy az újrahasznosítók milyen dokumentumokat vásárolnak, és azokat hogyan használják fel.

	Mit vásárolnak?	Hogyan használják fel?
Üzleti információk	beszámolók, mérlegek, eredménykimutatások	cégelemzések, cégprofilok, üzleti adatbázisok, partnerfigyelő szolgáltatások, üzleti navigátorok, régióra, országra vonatkozó adatok előállításához
Földrajzi és térinformációk	műholdfotók, ortofotók, légifotók, topográfiai adatok, bányászati adatok	elektronikus térképek, navigációs rendszerek, GPS alapú technológiák alapadataiként, további geológiai, geofizikai, bányászati kutatásokhoz háttérinformációként
Jogi információk és adatok	törvények, jogszabályok, bírósági döntések szövegei	elektronikusan elérhető jogszabályok, CD jogtárak, jogszabály figyelő szolgáltatásokhoz, tananyagfejlesztés
Meteorológiai információk	radarkép, meteorológiai alapadatok	előrejelzések, ágazati előrejelzések, modellek, helyhez kötött szolgáltatások pl.: viharjelzés készítéséhez
Társadalmi információk	népszámlálási adatok, egyedi statisztikák	kutatások súlyozásához, piacfelméréshez
Közlekedési információk		

1. táblázat - Üzleti modellek Magyarországon (Mélyinterjúk és kérdőívek alapján)

Finanszírozási modellek és ármeghatározási módszerek

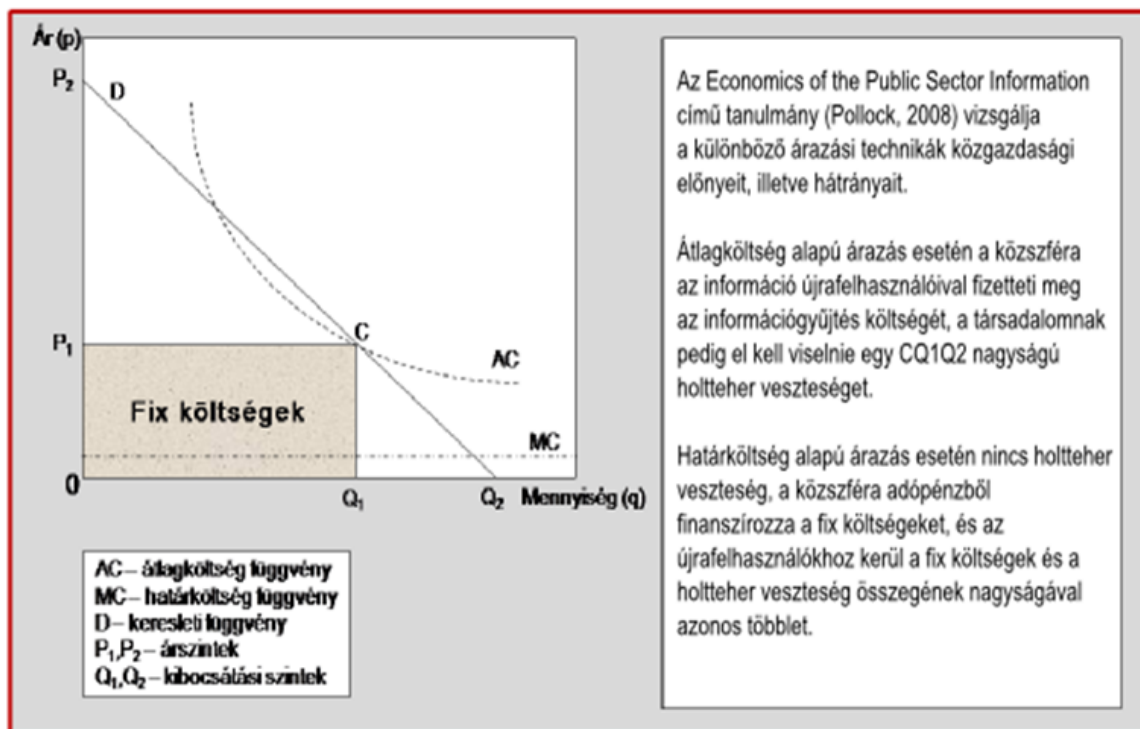
Az Irányelv a számviteli bizonylatokkal alátámasztható, az újrahasznosítással kapcsolatban közvetlenül felmerülő költségekre visszavezethető árazási gyakorlatot ír elő. Az ármeghatározás célja a közintézmények szempontjából általában valamilyen költségfedezeti szint elérése.

Általánosságban információ gyűjtésének, tárolásának és feldolgozásának költségszerkezetére jellemző a fix költségek magas aránya a változó költségekhez képest. Az „első példány” előállítási költsége kiugróan magas (pl. egy adatbázis, egy dokumentum előállítása) a további példányok (másolatok) előállítási költségéhez képest. (Pollock, 2008) A fix költségek jelentős része elsüllyedt költségnek tekinthető, mivel az infrastruktúra, a folyamatok, a speciális tudás, a technológia és szakértelem kifejezetten egy adatgyűjtési tevékenységre lett megtervezve, és a piacon kívül korlátozottak a felhasználási lehetőségei. Emiatt fontos a méretgazdaságosság elérése, a közintézmények gyakran monopol helyzetben vannak egy-egy fajta nyers információ gyűjtése esetén, mivel az üzleti vállalkozások számára a belépési korlátok jelentékenyek. (Office of Fair Trading, 2006)

A költség alapú árképzésnek a következő alapvető eseteit különböztethetjük meg.

- **Teljes költségtérítés:** a fogyasztó vagy újrahasznosító az adatok begyűjtésének és rendszerezésének teljes költségét viseli.
- **Részleges költségfedezet:** a fogyasztó vagy újrahasznosító az adatkezelő szervezetnek azokat a költségeit téríti meg, amelyekre annak az egyéb bevételei nem teremtenek fedezetet.
- **Átlagköltség alapú árazás:** a fogyasztók csoportja egy adott évben, például költségvetési évben a teljes költség használat arányosan rájuk eső részét fizeti meg; az összes fogyasztó együttesen valósítja meg a teljes költségtérítést.
- **Határköltség alapú árazás:** a fogyasztó csak azt a költséget fizeti meg, amennyibe az ő közvetlen kiszolgálása kerül; információk forgalmazása esetén pl. a másolás, postázás, adatválogatás anyagi és személyi jellegű ráfordításait.

- **Határköltség alatti árazás:** a fogyasztó csak névleges vagy nulla összeget fizet a megkapott információért.

3. ábra - Információs költségek (Pollock, 2008) alapján

A **teljes költségtérítés (TC)** abban az esetben képzelhető el, ha kifejezetten a fogyasztó kérésére végeznek el egy adatfelvételt – ebben az esetben azonban nem újrahasonosításról, hanem eredeti (kereskedelmi célú) hasznosításról beszélünk. A legtöbb esetben a közszférának erre nincsen lehetősége, felhatalmazása, és a teljes költségtérítést a piaci szereplők alkalmazzák. A teljes költségtérítés problémája leginkább akkor merülhet fel, ha egy kormányzat adatgyűjtésében valamilyen, nem közcélú, de üzletileg értékes többletinformáció sokkal olcsóbban állítható elő, mint a piacon. Ennek tipikus esete, ha egyes meteorológiai, hidrológiai vagy geológiai eszközök kizárólag a kormányzati szervek rendelkezésére állnak, és egy-egy üzleti célú alkalmazáshoz ezek beszerzése, vagy a műszerek piaci célú rendszeresítése túlzottan költséges volna. Egyes bevételi előirányzati kötelezettséggel terhelt állami szervek alkalmazhatják a teljes költség alapú információ-értékesítést. A teljes költség alapú árazás általában a dokumentum kiszolgáltatására vetített teljes önköltség kiszabását jelenti.

Az **átlagköltség alapú árazás (AC)** azt jelenti, hogy az információ begyűjtésének, rendszerezésének és másolásának teljes költségét felosztják a potenciális fogyasztók között. Az átlagköltség alapú árazás az újrahasonosítók és a fogyasztók egy részét kizárja az újrahasonosításból, ezért közgazdasági értelemben diszkriminatív. Ha ugyanis egy felhasználó számára relatíve kis, de pozitív üzleti értékkel bír az adott információ; vagy kereslete abszolút értelemben kicsi (például a szervezet mérete és korlátozott piaca miatt), akkor nem tudja megfizetni az átlagos használati díjat. Az átlagköltség alapú árazás - jelentős keresleti sokk, például a megrendelők fizetése képtelensége, váratlan lemondása nélkül – teljes költség megtérülést hoz. Az átlagköltség alapú árazás lényegében a teljes költségtérítés megvalósításának egy olyan formája, amely olyan értelemben nem diszkriminatív, hogy azonos árakat alkalmaz. Az átlagköltség alapú árazás a társadalmi jólét szempontjából azért rossz, mert az átlagköltséget megfizetni nem tudó, de fizetőképes fogyasztókat kizárja a hasznosítói körből. Ebben az értelemben diszkriminatívnak tekinthető.

Az átlagköltség alapú árazás speciális esete, amikor a kormányzat a saját közcéljaira gyűjtött információk teljes bekerülési értékét megfizeteti az újrahasonosítókkal (**AC+**). Ilyenkor ugyanis az egyik fontos felhasználó – maga a kormányzat, vagy a kormányzati szerv – nem fizet az adatokért. Az AC+ árazás a közszféra számára nyereséget hajt, ami egyfajta bújtatott adó, illetve illetékkivetésnek is tekinthető.

A **határkölség alapú árazás (MC)** azt jelenti, hogy az egyes újrahazsnosító vagy végfogyasztó csak azért a többletkölségért fizet, amennyibe a közszférának az ő ellátása kerül. A határkölség alapú árazás néhány elméleti lehetőséget leszámítva nem teszi lehetővé az információ előállítása költségeinek teljes megtérülését. A határkölség alapú árazás jó tulajdonsága, hogy az információ a lehető legszélesebb körben elérhetővé válik anélkül, hogy a közszféra egyébként is felmerült költsége tovább növekedne. A határkölség alapú árazás jó tulajdonsága, hogy a kisebb, illetve kevésbé nyereséges újrahazsnosítást is lehetővé teszi, így gazdasági és jogi értelemben sem teszi lehetővé a diszkriminációt, és a magánszféra számára jelentős érték-, profit- és munkahely-teremtési lehetőséget teremt. Közgazdaságilag igazolható, hogy a határkölség alapú árazás növeli a legjobban a társadalmi jólétet.

A **határkölség alatti árazás (MC-)** azt jelenti, hogy az egyes újrahazsnosítóktól vagy a végfogyasztóktól csak névleges vagy nulla költségtérítést kérnek; a névleges költségtérítés célja általában a visszaélészerű túlfogyasztás mérséklése. A határkölség alatti árazás az újrahazsnosítóknál óriási, az adófizetők által finanszírozott profitlehetőséget biztosít. Az ilyen árazás értelemszerűen a közadatvagyon lehető legnagyobb mértékű magánhasznosítását teszi lehetővé. A határkölség alatti árazás egyik lehetséges oka valamilyen negatív externália felszámolása, vagy pozitív externális hatások kiváltása lehet. A minimális költségtérítéssel azt érik el, hogy az olyan „fogyasztók”, akik végső soron nem is akarják a terméket fogyasztani, az értelmetlen információ-kéréseikkel ne okozzanak jelentős költségeket a közszférának. A határkölség alatti árak kivetésének a másik oka, hogy az újrahazsnosításról szerződés és számviteli bizonylat készüljön, és így a minőségi kifogások kezelhetők, illetve a lebonyolított tranzakciók ellenőrizhetők legyenek. A határkölség alatti árazás a közszféra információt vagy közjóságnak, vagy a közjó forrásának tekinti.

A **teljes ingyenesség** az újrahazsnosítható információt térítésmentesen, vagy majdnem ingyenesen teszi elérhetővé, mintha az közjóság volna. A közérdekű adatokra vonatkozó magyar törvényi szabályozás számos olyan információt ingyenesen hozzáférhetővé tesz, amely kereskedelmi célból újrahazsnosítható volna. Ez a gyakorlat a közintézmények és a kialakult üzleti modellel rendelkező újrahazsnosítók számára káros: egyrészt olyan túlfogyasztáshoz vezet, amelynek a finanszírozását a közintézmények nem tudják megoldani, másrészt az ingyenesség, illetve a szerződés és a számlázás lehetetlensége miatt a mennyiségi és minőségi panaszok nem kezelhetők.

Az információ újrahazsnosításának költsége és határkölsége

A költségfüggvény becslése és a határkölség kiszámítása olyan bonyolult közgazdasági feladatot jelent, amelynek megoldását egy-egy közintézmény esetében nem lehet elvárni. Mivel az egyes közintézmény-típusok, illetve információ-típusok költségfüggvénye nagyon hasonló, legfeljebb paramétereiben (például az adott intézménynél alkalmazott bér nagyságában) tér el, ezért a költségfüggvény-becslés elvégzése intézményenként nem is szükséges.

A költségfüggvény becslése azt a közgazdasági modellszámítást jelenti, amikor megpróbáljuk megtalálni azt a függvényt, amely algebrai értelemben a legjobban számítja ki az információk hasznosítása során keletkező intézményi költségeket. A költségfüggvény a mennyiség és a költség között teremt matematikai kapcsolatot. A legtöbb költségfüggvény nem konstans, vagyis például egy menetrendi információ első, második és századik értékesítésének a költsége többnyire eltérő. A költségfüggvény becslésekor az intézményi számviteli rendszerből kinyerhető (többnyire könyvelt) információkon túlmenően más költségokoló tényezők, például a természetes munkaidő-ráfordítás is figyelembe vételre kerülnek.

A határkölség-függvény a teljes költségfüggvény első deriváltja. A határkölség adott mennyiséghez (pl. ezer, tízezer, százezer térkép ügyfeleknek történő átadása) mellett mutatja meg az egy ügyfél által okozott közgazdasági értelemben vett többletköltséget. Az irányelv lényegében ennek az összegnek a továbbhárítását tekinti az újrahazsnosítás felső ellenértékének. Az első termelési egységre jutó határkölség logikailag nem az újrahazsnosítás, hanem az eredeti közfeladat információigényének (az információ eredeti hasznosításának) a költsége.

Mivel maga a teljes költségfüggvény sem állítható elő minden esetben pusztán a számviteli rendszerben rögzített alap- és számított adatokból, ezért a határköltség sem állapítható meg pusztán számviteli módszerekkel. Ugyanakkor a kétféle függvény közgazdasági és matematikai tulajdonságának kihasználásával jó közelítő számviteli módszer adható meg a határköltség kellően pontos, közelítő megbecslésére.

Az információ-hasznosítás teljes költségfüggvényében szinte bizonyosan alakulnak úgynevezett fix költségek: az egyszeri adatfelvételek költségei (pl. légifotózás a térképészeti adatoknál; a meteorológiai radarállomások telepítésének költsége). A fix költségek nem az újrahasznosításhoz, hanem a hasznosításhoz kötődnek. A határköltség-számítás algebrai módszerében a fix költségek eltűnnek, mivel a konstans első deriváltja nulla. A határköltség meghatározásakor csak a kiszolgáltatott információ-mennyiség függvényében változó tényezőket (pl. túlórák, az információ adathordozójának az ára) kell figyelembe venni.

A határköltség lényegi tulajdonsága, hogy közvetlen és szignifikáns módon magyarázza egy újabb információ-egység kiszolgálásának költségét. Az olyan költségek, amelyek nem hozhatók közvetlenül egy újabb információ-egység kiszolgálásával összefüggésbe, szükségszerűen nem kerülhetnek be a határköltséget közelítő képletbe.

Ahhoz, hogy a határköltség szokásos számviteli rutinnal előállítható legyen, olyan határköltség-függvényre van szükség, ami additív vagy multiplikatív alakú. A legtöbb közgazdasági modellezésben használt teljes költségfüggvény első deriváltja ilyen alakba hozható. Az elméleti szakirodalom áttekintése során nem találtunk olyan információt, ami szerint a közintézmények információ-kezelése az ilyen, modellezési szempontból jól viselkedő költségfüggvényekkel ne volna jellemezhető.

Összegezve a teljes költség, határköltség és a számviteli költségfogalmak közötti logikai kapcsolatokat, az olyan határköltség-becslést megfelelőnek tartjuk, amely az alábbi feltételeknek megfelel.

- Nem tartalmaz a kiadott információ mennyiségétől független, úgynevezett fix költségelemeket (pl. fűtés, műszerek, számítógépek beszerzésének költsége).
- Számviteli értelemben csak ráfordításokat tartalmaz, vagyis nem tartalmazza a beruházások amortizációját, illetve az újrahasznosítással közvetlen kapcsolatba nem hozható egyéb költségeket vagy felosztott közvetett költségeket.
- Csak azokat a ráfordításokat tartalmazza, amelyek mértéke egy újabb újrahasznosító szervezet vagy személy kiszolgálásával nő.

Elvi értelemben az is leszögezhető, hogy az újrahasznosítás fogalmilag pontosan azt jelenti, hogy miután az információt a közfeladat ellátása érdekében állítják elő (és ezért szükségszerűen rá vanallokálva a közfeladat ellátásának fix és egyéb költsége), azután azt újraértékesítik. Amikor az információt eleve értékesítési céllal állítják elő, akkor nem beszélhetünk újrahasznosításról. Az ilyen kereskedelmi célú hasznosításra az általános versenyjogi szabályok vonatkoznak. A versenyjogi alapelvek szintén nem teszik lehetővé a határköltséget jelentős mértékben meghaladó árak érvényesítését, ugyanakkor az újrahasznosításra vonatkozó korlátoknál tágabban jelölik ki a korlátokat mind az ár nagysága, mind a fogyasztói csoportok közötti árdiszkrimináció tekintetében.

Árazási stratégiát befolyásoló tényezők

A konkrét árak és fizetési feltételek meghatározása több dologtól függhet. Egyes intézmények eltérően számláznak attól függően, hogy az információ magánkézbe kerül, vagy újrafelhasználásra. Újrafelhasználás esetén előfordul a royalty alkalmazása, amit az újrafelhasználásból származó bevétel arányában határoznak meg. Elképzelhető „előfizetés” jellegű éves átalánydíj, vagy felhasználásonként egyszeri díj megfizetése. (Office of Fair Trading, 2006)

A HMT 2000-ben készült tanulmánya a tudásgazdaság alakulásáról a határköltséghez közelítő árazási gyakorlat kialakítását javasolta nyers adatok esetén, a hozzáadott értéket tartalmazó termékek esetén pedig a piaci ár alkalmazását javasolja, ugyanakkor nem konkretizálja, hogy ezt hogyan kellene megállapítani (Office of Fair Trading, 2006, p.35)

Az árazási politikára hatással lehet a közintézmények finanszírozási szerkezete is. Ha a finanszírozás adóbevételekből történik, akkor elvi akadálya nincs, hogy az adatokhoz határkölségen vagy az alatt hozzá lehessen jutni. Az Egyesült Királyságban a *Trading Fund* formában működő közintézményeknek azonban meghatározott pénzügyi célokat kell teljesíteniük. A *Wider Markets Initiative* szintén az eszközeik jobb kihasználására buzdítja a közintézményeket, amelybe beleértendő az információs eszközök kereskedelmi célú felhasználása is. (Office of Fair Trading, 2006, pp.60,103)

A BEV (Oszták Térképészeti Hivatal) az Irányelv hatására 97%-kal csökkentette az árait bizonyos adatok esetén. Ennek eredményeként az információ újrahazsnosítása ugrásszerűen megnőtt (akár 7000%-kal) és új vásárlók jelentek meg (SME és új szektorok, pl. mezőgazdaság és egészségügy) Az árak csökkenését ellensúlyozta a kereslet ugrásszerű növekedése, és a BEV összes bevétele stabil szinten maradt. (Commission of the European Communities, 2009).

5. Az újrafelhasználás feltételei

Versenysenlegesség

Alapvető elvárás az állami gazdasági szabályozás szempontjából, hogy a versenysenlegességet – néhány nagyon szigorúan meghatározott kivételtől eltekintve – a piaci szereplők között biztosítsa. A versenysenlegesség általában azt jelenti, hogy üzleti modelljüktől, méretüktől, illetve az EGT tagállamokon belül székhelyük és működési területük szempontjából a vállalkozásokat ne érhesse egymással szemben se előny, se hátrány. Több ország – így különösen Ausztrália, Svédország, illetve Hollandia kifejezett szabályozási célként fogalmazza meg azt az általános versenysenlegességi alapelvet, hogy a közintézményeknek ne származzon előnye az adathazsnosítás során abból a monopolhelyzetből, amit a közfeladat ellátása miatt szerzett. Versenysenlegességi értelemben ez egyfajta „vertikális erőfölény” megelőzését jelenti. A megvalósításban egyenlő feltételeket biztosítana az adatokhoz való hozzáférésre az állami és nem állami vállalatoknak (Office of Fair Trading, 2006, p.124).

A versenysenlegességet a legjobban az szolgálja, ha az újrahazsnosítás a nyers, vagy csekély mértékben finomított adatokkal történhet, mert így a piaci szereplők az értéklánc eltérő pontjain, illetve a legkülönbözőbb termékekkel jelenhetnek meg újrahazsnosíthatóként. A nyers adatok minden feldolgozási lépése olyan költségekkel jár, amely nem térül meg azoknak a vállalkozásoknak, akiknek az üzleti vagy termékmodellje az adott lépést nem teszi szükségessé. Például amennyiben az időjárási radarok adatait előrejelző modellekbe táplálják, majd térképre vetítik, és ilyen módon értékesítik, akkor az újrahazsnosítás költségét feleslegesen növelik meg azokra a felhasználókra nézve, akiknek nem előrejelzési célból van szükségük az időjárási adatra, vagy azokat nem kívánják térképen vizualizálni.

A versenysenlegességet árazási szempontból a határkölség-alapú árazás szolgálja a legnagyobb mértékben, ugyanis ebben az esetben az egyes újrahazsnosítók minden adatigénylési, szervezeti, illetve finanszírozási képesség szerinti mérettartományban beléphetnek az újrahazsnosítói piacra. Az átlagkölség-alapú, vagy teljes-kölség felosztásán alapuló árazási modellek szinte minden esetben a kis- és közepes vállalkozások számára hátrányosak a nagyvállalatokkal szemben.

Az árdiszkrimináció alkalmazása, amennyiben az nem önkényes, hanem csupán a lehető legnagyobb költségmegtérülési arányt szolgálja, elvileg a kisebb fizetőképességű vállalkozások és felhasználási módok számára kedvező lehet. Az első-, másod- és harmadfokú árdiszkrimináció alkalmazása elvileg nem ellentétes az Irányelvvel, alkalmazása azonban igen nehézkes. A nem a tényleges költségfüggvényen alapuló árdiszkrimináció jogilag nehezen védhető.

Technológia-senlegesség

A versenysenlegesség speciális akadálya lehet, ha az információk csak olyan adathordozókon, illetve olyan formátumokban érhetők el, amelyek további feldolgozása, olvasása, hazsnosítása újabb termékek – általában

szoftverek, szellemi termékek – megvásárlását teszi szükségessé. Elméleti szempontból a nyílt forráskódú, illetve nem jogvédezt, valamint szabványos formátumok alkalmazása egyfajta versenysemlegességet jelent. A valóságban azonban a legtöbb vállalkozás a legáltalánosabban elterjedt, az átlagos képzettségű munkaerő számára is kezelhető kereskedelmi alkalmazásokat használja, és a legkisebb költséggel az ilyen általánosan elterjedt formátumokat tudja kezelni. (Például ilyennek tekinthető a nem korlátozott alkalmazási körű pdf formátum alkalmazása szövegekre, amelyekhez az Adobe Inc. szellemi tulajdona kapcsolódik, de a pdf formátum ingyenesen olvasható, manipulálható, és széles körben elterjedt).

A minél kisebb feldolgozottság és a technológiai versenysemlegesség elve egymást erősítik. Például statisztikai adatoknál általánosan elterjedt a CSV fájlformátum alkalmazása, amely a piacvezető Microsoft táblázat- és adatbáziskezelő számára éppúgy alkalmazható, mint a nyílt forráskódú OpenOffice táblázat- és adatbáziskezelő rendszerek számára. A CSV formátum definíció szerint nem tartalmaz matematikai képleteket, ábrákat, formázási elemeket, amelyeket az újrahasznosító maga ad hozzá a nyers adathoz; ugyanakkor nincsen arra kényszerítve, hogy az ilyen „hozzáadott értéket” megvásárolja, illetve a képletek, ábrák, formázási elemek olvasásához szükséges szoftvereket megvegye, vagy az ingyenesen elérhető szoftverek használatára a saját dolgozóit kiképezze.

Elszámoltathatóság

Az elszámoltathatóság egyrészt azt jelenti, hogy újrahasznosító a vele kötött szerződés és a neki kiállított számla alapján a minőség, az ár, a teljesítési határidő tekintetében el tud számolni a közintézménnyel (egyedi elszámoltathatóság). Az egyedi elszámoltathatóság alapvetően a számlák kezelésére és a számlapanaszra épül. Az elszámoltathatóság másik szintje az, hogy az újrahasznosítónak lehetősége legyen azt az elvet megismerni és érdemben vitatni, ami alapján részére ajánlatot adtak, ami alapján szerződést kötöttek, illetve a számlát kiállították (általános elszámoltathatóság).

A magyar gyakorlat legnagyobb problémája, hogy a kereskedelmi célú újrahasznosítás, és az információs szabadság körébe tartozó, ingyenes, közérdekű adatigénylés között a határvonal nem került kijelölésre. Az újrahasznosítható információk átadásáról nem készül vitatható számviteli bizonylat, és gyakran díjfizetés sem történik. Így természetesen az egyedi elszámoltathatóság feltételei sem jelennek meg.

A magyar gyakorlatban az általános elszámoltathatóság elve azért nem valósul meg, mert az Irányelv jogorvoslatra, illetve számviteli elszámolásra vonatkozó előírásai a magyar jogba nincsenek átültetve. Az általános elszámoltathatóság az önköltségszámítási szabályzat alkalmazásmódjának, vagy magának a szabályzat helyességének a vitatási módját jelenti. Az általános elszámoltathatóságra az interjúk, kérdőívek, webes keresés és háttérbeszélgetések során egyetlen hazai példát sem találtunk. A piac megfelelő működésének és növekedésének korlátját lényegében az egyedi elszámoltathatóság korlátozott és az általános elszámoltathatóság egyáltalán meg nem lévő útjai jelentik.

Átláthatóság

Az Irányelv az átláthatóságot több értelemben használja:

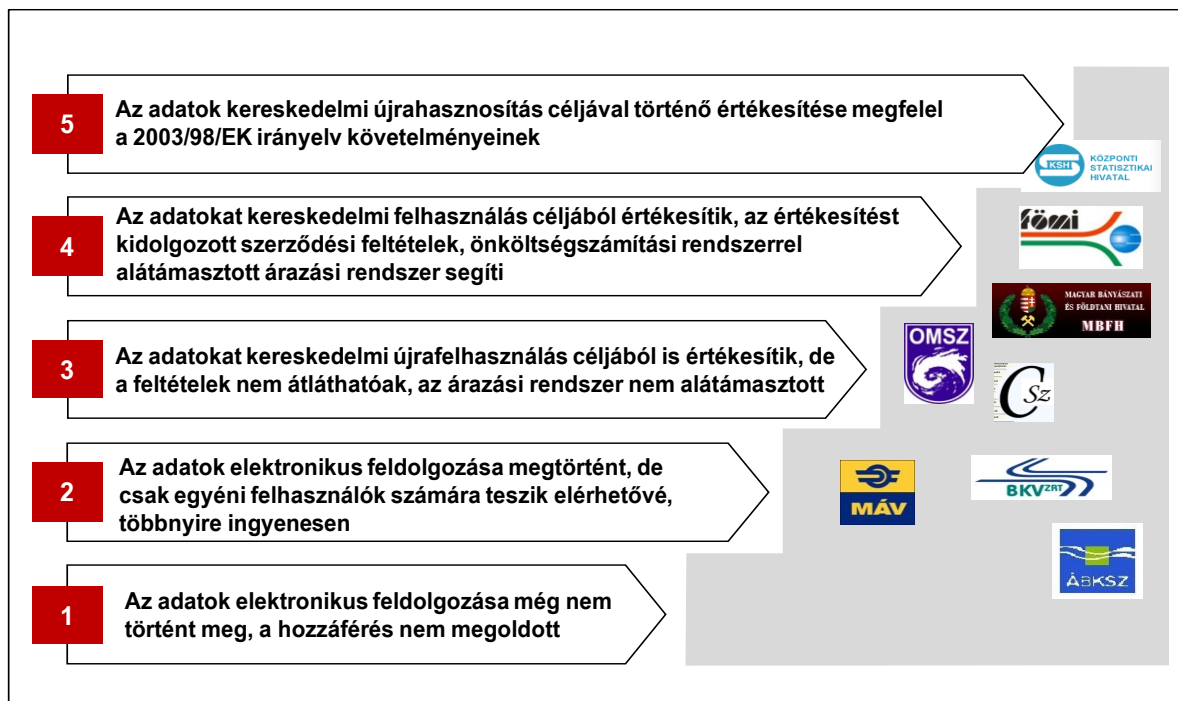
- Az újrahasznosító előzetesen informálódhat az újrahasznosítás lényeges feltételei, elsősorban az árak tekintetében, és saját kereskedelmi, üzleti gyakorlatát ehhez igazíthatja
- Az atipikus adatigénylések kezelésének módja előzetesen megismerhető és szabályozott
- Az újrahasznosító a rá vonatkozó döntéseket (korlátozások, feltételek, megtagadás, árak, minőség, mennyiség tekintetében) vitathatja és jogorvoslattal élhet.

Az átláthatóságot jó gyakorlatként segítheti, ha az állam az újrahasznosítható információs kör típusáról, méretéről, minőségéről, elérhetőségéről ún. információs eszköz-listákat készít. Ugyan ez nem tekinthető az Irányelvből levezethető kötelezettségnek, de a piac dinamikus fejlődésének közgazdasági alapfeltételeként rögzíthető.

Az Irányelv átláthatósági rendelkezései a magyar jogba nem kerültek átültetésre, és a magyar PSI piacon nem beszélhetünk átláthatóságról, annak legfeljebb egyes elemei jelennek meg a gyakorlatban.

Engedélyt igénylő lekérdezések

Az Eötvös Károly Intézet 2007-es felmérése szerint a közintézményi információk kereskedelmi célú továbbértékesítése szempontjából a közintézmények gyakorlata jelentős heterogenitást mutat. A felmérés több szintre sorolja az egyes közintézményeket a hozzáférési és értékesítési rendszer fejlettsége szempontjából. A hozzáférés engedélyezése esetében egyes esetekben csak regisztráció szükséges, míg más esetekben szerződéskötés után kerül sor az adatok átadására. (Szoboszlai et al., 2007, p.94)

4. ábra - A hozzáférés különböző szintjei Magyarországon

Az engedélykérések kezelésére véleményünk szerint kizárólag a „szellemi tulajdonjogok”, vagyis a szerzői és kapcsolódó jogok kérdését (ideértve a védelem sui generis formáit is) kell figyelembe venni, hiszen a közérdekű adatokra vonatkozó, igen széleskörű magyar szabályozás, valamint egyes adatok más törvény előírása által elrendelt nyilvánossága (pl. cégnyilvánosság, statisztikák nyilvánossága) miatt az újrahasznosításnak csak ilyen korlátja lehet. A közigazgatási szerveknek ugyanakkor úgy kell szerzői jogaikat gyakorolni, hogy az megkönnyítse a további felhasználást. Ezt csak akkor lehet megoldani, ha a közintézmény a munkavállalói (köztisztviselői) és alvállalkozói esetében is következetesen rendelkezik a szerzői jogokról akképpen, hogy az újrahasznosítás körében a felhasználási jogok szabadon átadhatók legyenek.

A legjobb gyakorlatnak azt tekinthetjük, ha a törvény előírja, hogy a közintézmények saját dolgozóiktól és beszállítóiktól meg kell váltsák az általuk létrehozott dokumentumok korlátlan további felhasználásának jogát. A legtöbb esetben ez a közintézmények számára többletköltséget nem jelent, mivel a saját munkatársai által munkaidőben létrehozott dokumentumok esetében a munkaviszony vagy közszolgálati jogviszony keretében erre további ellentételezés nélkül igényt tarthat. Életszerűtlennek tartjuk annak feltételezését, hogy a közintézményi dolgozók elhagynák munkahelyüket akkor, ha minden a munkahelyük számára készült dokumentummal kapcsolatos további felhasználási kizáró feltételről le kellene mondaniuk, ahogy ezt Nagy-Britanniában vagy az Egyesült Államokban a törvény előírja.

Az Irányelv ugyan nem érinti harmadik személyek szellemi tulajdonjogait, de kifejezetten célként jelöli meg, hogy a közintézmények olyan szoftverek és eszközöket használjanak, amelyek segítik az újrahasznosítást. Ezt úgy lehet megvalósítani, ha elsősorban elterjedt, vagy ingyenesen elérhető szoftverekkel is olvasható formában értékesítik az adatokat, illetve a közintézmények szoftverek beszerzésekor mindig gondoskodnak arról, hogy az azzal feldolgozott adatok minden esetben harmadik fél által is olvashatók legyenek. Ennek hiányában a közintézmények bizonyos adatállománya *de facto* a szoftvergyártó tulajdonába kerülhet, ami kifejezetten ellentmond az irányelv céljainak. Ez a helyzet az Országos Meteorológiai Szolgálat időjárás-radarképi adataival, amelyek állítólag csak olyan formában állnak elő gépi úton, amelynek olvasásához a radar gyártójának engedélyre van szüksége.

Keresést segítő gyakorlati intézkedések

Az Irányelv célként rögzíti olyan eszközök tagállami fejlesztését, amelyek segítik a potenciális további felhasználókat a további felhasználásra rendelkezésre álló dokumentumok és a további felhasználás feltételeinek megtalálásában, melyek nagy mértékben elősegítik a közsféra dokumentumainak további felhasználását. A tagállamoknak ezért biztosítaniuk kell, hogy gyakorlati intézkedések segítsék a felhasználókat a további felhasználásra rendelkezésre álló dokumentumok felkutatásában. **A legfontosabb dokumentumok** (olyan dokumentumok, amelyek széles körben, vagy amelyek feltehetően széles körben kerülnek további felhasználásra további felhasználás céljából) **jegyzékét lehetőleg on-line kell elérhetővé tenni**, és a decentralizált jegyzékekkel összekapcsolt internetes portálok jó példák az ilyen gyakorlati intézkedésekre. Álláspontunk szerint **a Neumann Kht által működtetett Nemzeti Digitális Adattár (NDA) továbbfejlesztve alkalmas volna PSI portálnak**, amennyiben a dokumentumok fellelhetősége mellett annak felhasználási feltételeit és szerződési feltételeit is tartalmazná, illetve a felhasználás megrendelését közvetlenül elősegítené (pl. megrendelés továbbítása).

Álláspontunk szerint gyakorlatilag minden újrahasznosítható dokumentum **a Levéltári törvény előírásai szerint** kerül nyilvántartásra, amelynek rendelkezései minden közigazgatási szervre, de köztulajdonú, illetve közfeladatot

ellátó vállalkozások széles köre is érvényesek. A központi közigazgatásban és a nagyobb vállalatoknál a dokumentumok nyilvántartása szinte kizárólag számítógéppel feldolgozott iratnyilvántartó rendszerrel történik, amelyek használata általánosan elterjedt az önkormányzati közigazgatási szerveknél is. Véleményünk szerint az Irányelvi cél az iratnyilvántartó rendszerekben tárolt, a dokumentumokra vonatkozó metaadatok kötelező nyilvánosságra hozatalával, esetleg az NDA-n vagy a szerv honlapján történő közvetlen elérésén keresztül volna megvalósítható.

A közintézményi dokumentumok – a tartósan önkormányzati tulajdonban lévő vállalatok kivételével – minden esetben ún. **irattári anyagot** képeznek, vagyis rendeltetészerűen a szervnél maradó, tartalmuk miatt átmeneti vagy végleges megőrzést igénylő, szervesen összetartozó iratokat (ide értve a szerv működése vagy személyi tevékenysége során keletkezett, hozzá érkezett minden rögzített információt, adategyüttest, amely megjelenhet

5. ábra - A PSI irányelv gyakorlati megvalósítása az egyes országokban, 2009 februárjában (European Public Sector Information Platform, 2009)

- Rendszeresen frissített PSI portállal rendelkező országok
- Statikus PSI információs portállal rendelkező országok
- Országok, amelyek nem rendelkeznek PSI információs portállal
- Nem vezette be az irányelvet: Svájc

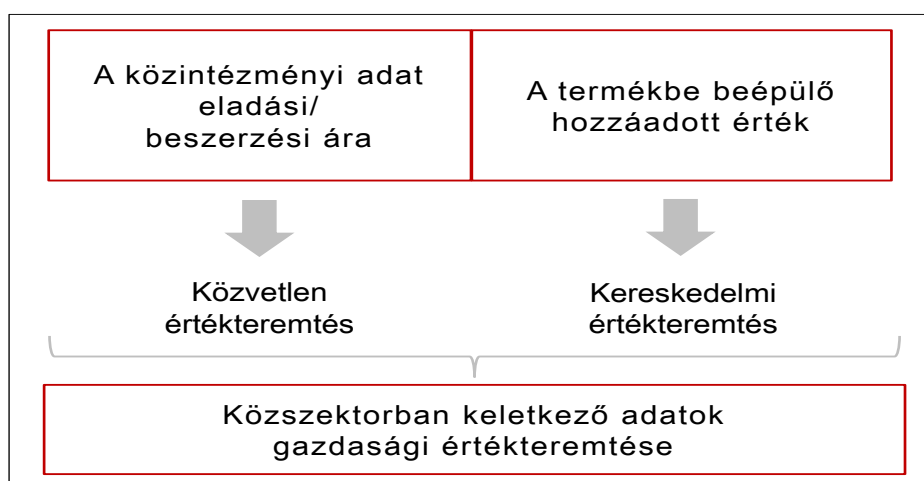
papíron, mikrofilmen, mágneses, elektronikus vagy bármilyen adathordozón; szöveges, adat, grafikon, hang, kép, mozgóképek vagy bármely más információval). A közintézmények a dokumentumoknak ezt a körét az irattári anyag szakszerű őrzése és kezelésének céljából létrehozott és működtetett fizikai, de ma már a legtöbb esetben elektronikus tárolóhelyen, vagyis irattárban tartják nyilván. Az iratkezelési tevékenység, vagyis az irat készítését, nyilvántartását, rendszerezését, szakszerű és biztonságos megőrzését, használatra bocsátását, selejtezését, illetve levéltárba adását együttesen magába foglaló tevékenység az irattárban (az „iktatókönyvekben”, „elektronikus iktatórendszerekben” minden lépése rögzítésre kerül. Az elektronikus tárolóhelyek különösen alkalmasak a dokumentumok újrahasznosításának megszervezésére, mivel minden lényeges metaadatot (szerző, jóváhagyó, cím, dátum, tárgy, kulcsszavak, nyilvános vagy valamilyen módon titkosított) tartalmaznak. Ugyanakkor az ún. iktatókönyv nem tartalmaz olyan információt, amely valamilyen adat- vagy titokvédelem alá tartozna. Az iratkezelés során ugyanis a dokumentumot automatikusan felkészítik a levéltári nyilvánosságra, bár természetesen az elavuló dokumentumokat végül a levéltáraknak nem adják át, és nem teszik kutathatóvá. Mérlegelendő a titkos ügyiratkezelésű dokumentumok metaadatainak megismerhetősége: a metaadatok ebben az esetben sem jelentenek titkot, az újrafelhasználhatóság pedig kizárt, aminek ismerete a felesleges keresést tenné szükségtelemmé, továbbá az esetleg indokolatlanul titkosított információk megtalálását és a titkosítás bíróság által feloldását is lehetővé tenné. Véleményünk szerint az egyes szervek irattári tervének, illetve iratkezelési rendszere metaadatainak megnyitásával lényegében teljes körű katalógus volna kapható a PSI irányelv hatálya alá tartozó információk kincsről.

Az információk elérhetővé tétele kulcsfontosságú a kereskedelmi célú újrahasznosítás szempontjából. Az engedélyezési modellnek világosnak és támogatónak kell lennie, hogy elősegítse az adatok kereskedelmi célú felhasználását, ugyanakkor meg kell akadályoznia az azokkal való visszaélést. Az Egyesült Királyságban sikeresen használják, és folyamatosan fejlesztik a *Click-Use* hozzáférési rendszert, mely lényegében az adatokhoz elektronikus hozzáférést biztosító engedély. 2001 elején vezették be azzal a céllal, hogy az adatokhoz egy átlátható és gyors hozzáférési és engedélyezési eljárást biztosítsanak. 2008 elejétől, egyetlen hozzáférési felületen több közintézmény adatállományához lehet egy eljárás keretében hozzáférési engedélyt kapni. Ez azt jelenti, hogy a felhasználó egyetlen központi kérés elküldésével hozzáférést szerezhet több különböző intézmény által birtokolt adatokhoz. Az engedélyezési eljárás további egyszerűsítését tervezik (Wills, 2009).

6. Piaci helyzet

Módszerek a piacméret becslésére

A közszektorban keletkező adatok két módon járulnak hozzá a gazdasági értékteremtéshez. **Közvetlenül teremtenek értéket** azáltal, hogy értékesítésük révén a közintézmények bevételre tesznek szert. **Kereskedelmi értékük** azonban megjelenik azoknak a cégeknek az árbevételében is, melyek közintézményi információk felhasználásával állítanak elő termékeket, illetve szolgáltatásokat. (Mayo & Steinberg, 2007). Az adatok a közintézményi feladat ellátása során kerülnek a szervezetek birtokába, így nem igényel jelentős plusz költséget a létrehozásuk. Az Irányelv szerint az értékesítési ár tartalmazhat egy ésszerű nyereséghányadot, így a kereskedelmi célú továbbértékesítés jelentős többletráfordítás nélkül bevételt termel a közintézmények számára. A közintézményi adatok valós, kereskedelmi értéke azonban a termékekbe, szolgáltatásokba beépülve jelenik meg. Erre az értékre az eladott termékek árából lehet következtetni, megbecsülve, hogy mennyi hozzáadott érték teremődött, vagyis az ezeket a termékeket, szolgáltatásokat előállító vállalatok mennyivel járulnak hozzá egy adott ország GDP-jéhez. A kereskedelmi értéknek nagyobb információtartalma van, mint a közvetlenül elért árbevételnek, hiszen az Irányelv szellemében az értékesítés során a közintézmények egy önköltségre épülő, minimális nyereséghányadot tartalmazó árat kérhetnek. Erre a megközelítésre épül a közintézményi információs piac méretének becslésére szolgáló két módszer.

6. ábra - A közintézményi adatok értékteremtési pontjai (Saját ábra)

A **top-down megközelítés** úgy próbálja meghatározni a piac értékét, hogy a közszektorban keletkező információt inputként használó termékek által előállított hozzáadott értéket összegzi. A megközelítés hátránya, hogy egyes értékek duplán is figyelembe vételre kerülhetnek, ugyanakkor felülbecsülheti a közszektorban keletkező információ értékét azáltal, hogy az adatok felhasználásának kiterjedtsége nincsen még pontosan meghatározva.

A **bottom-up megközelítés** a közszektorban keletkező információs termékek nettó értékét próbálja meghatározni a közszektorban keletkező adatok alapján készült termékek alternatíváinak figyelembevételével. Az összeg kiszámításához abból a maximum árból, amit valaki hajlandó lenne kifizetni a közszektorban keletkező információért, levonják az információ nyújtásának költségét. Ezzel a módszerrel el lehet kerülni a tételek kétszer számolását, és a szektor felülbecslését. (Office of Fair Trading, 2006, p.114)

Nemzetközi felmérések

A PSI-irányelv hazai hatályosulása és a piac felmérése szempontjából kiemelten fontos a PSI-irányelv megalkotását kezdeményező Európai Bizottság által készített két felmérés.

PIRA kutatás

A PSI-irányelv előkészítése során az Európai Bizottság megbízásából végzett **PIRA-kutatás** igyekezett számszerűsíteni az akkori Európai Unió közadatvagyonának értékét és az erre épülő piac nagyságát. Ebben a kutatásban is kétféle megközelítést alkalmaztak. A közintézményi adatok közvetlen értékét az előállításukra fordított beruházások nagyságával közelítették. A kereskedelmi értéket pedig a hozzáadott értékek számvatételével becsülték, az EU és az USA adatira egységes szerkezetben. (Pira International– University of East Anglia– KnowledgeView Ltd, 2000) A PIRA-kutatást azóta is referencia-értékűnek tartják, noha a későbbi kutatások a módszertan fejlődésének köszönhetően rávilágítottak a hibáira is, felismerve, hogy a top-down módszer meglehetősen túlbecsli a közadatvagyon értékét. (Office of Fair Trading, 2006).

A PIRA kutatás középszinten 68 milliárd euróra becsülte az Európai Unió közadatvagyonának gazdasági értékét. A PIRA kutatás eredményeit Magyarországra arányosítva a GDP és a lakosság arányában, az alábbi táblázatban összefoglalt eredményeket kapjuk. (Az arányosítás módszertanáról bővebben lásd a Függelékét.)

	Nominális GDP (millió US\$)(2008)	Lakosság (2008)	Becsült PSI GDP alapján arányosítva (millió euró)	Becsült PSI lakosság alapján arányosítva (millió euró)
EU15	15 940 042	394 363 344	68 000	68 000
Magyarország	155 930	10 045 401	1 457	1 732

2. táblázat - A PIRA kutatás Magyarországra arányosítva (Saját számítás)

A PIRA kutatás módszertana szerint Magyarországon a teljes közadatvagyon értéke megközelítőleg 1400 - 1700 millió euró közé tehető, vagyis 375 - 455 milliárd forint.¹

A PIRA kutatás megkísérelte a közadatvagyon felmérését bizonyos információkörökre vonatkozóan. A földrajzi adatok piacának nagyságát 35,8 milliárd euróra, a gazdasági és társadalmi adatok piacát 11,7 milliárd euróra, az üzleti információra épülő szolgáltatások piacát 9,4 milliárd euróra, a kulturális információk piacát pedig 3,9 milliárd euróra becsülték. (Pira International – University of East Anglia – KnowledgeView Ltd., 2000)

MEPSIR kutatás

A MEPSIR kutatás célja a 2003/98/EK Irányelv hatályosulásának vizsgálata, és a felülvizsgálat empirikus megalapozása volt (Dekkers et al., 1996). A kutatásban kontrollváltozóként az Egyesült Államok releváns adatai szerepelnek. A MEPSIR a PIRA-kutatás egyfajta módszertanilag letisztult folytatásának tekinthető. Dekkers et al., (1996) online kutatásában Magyarország az EU 25 közül a közzsféra szerveinek címzett próbamegkeresések közül a legalacsonyabb válaszadási rátával rendelkezett. Az átlagos 31 százalékos (medián 28 százalék) válaszadási rátával szemben csak három országban volt 10 százalék alatti a válaszadási hajlandóság, Luxemburgban, Görögországban és Magyarországon. (50% felett szerepeltek Hollandia, Csehország, Észtország, Litvánia és Norvégia). Ezzel szemben az újrahasznosítók válaszadási hajlandósága Magyarországon az átlagosnál magasabb volt. A hozzáférhetőség kvalitatív szempontjai (elérhetőség, hozzáférhetőség, átláthatóság, elszámoltathatóság, diszkrimináció-mentesség) Magyarország többnyire a közepesnél jobban teljesített.

Minél szétterjedtebb a közzsféra információnak a fellelhetősége, annál nehezebb az adatokat megtalálni és megvásárolni. Magyarország a központi és az önkormányzati közigazgatás különösen nagyszámú szereplője miatt ebben a tekintetben az egyik legnehezebben kezelhető ország (Dekkers et al., 1996, p.20). A MEPSIR kutatásban nagyon kevés magyar közintézményi és újrahasznosítói választ dolgoztak fel, ezért az MEPSIR eredmények hazánkra nézve meglehetősen pontatlanok lehetnek.

A MEPSIR kutatás több módszerrel igyekezett megbecsülni az európai PSI piac nagyságát.

¹ Az euróban megadott értékek forintosítása minden esetben az MNB 2009. november 23-i középárfolyamán (268,07Ft/euró) történt.

Megbecsültették mind a közintézményekkel, mind az újrahasznosítókkal az egyes adatcsoportok szerint a piacok nagyságát, majd ezekkel az adatokkal kalkuláltak. A legtipikusabb értéket (a mediánt) fogadták el, mint az európai PSI piac valószínű méretét, míg az értékek átlagát a maximum értéként határozták meg. A becslések nagy heterogenitást mutattak, az újrahasznosító szervezetek becslése stabilabbnak mutatkozott. Ezek alapján az európai PSI piac (EU25 kiegészítve Norvégiával) valószínű nagysága 26,1 milliárd euró, maximum értéke 47,8 milliárd euró. (Dekkers et al., 1996) Magyarország az EU bruttó termékéből 0,89 százalékkal részesül, a lakosságából 2,12 százalékkal részesedik. (Az arányosítás módszertanáról lásd bővebben a Függelék). Mindezek alapján a MEPSIR-kutatás alapján a magyarországi PSI piac értékére az alábbi adatok valószínűsíthetőek (Dekkers et al., 1996, p.33 illetve a közölt számítások):

	A közsféra által becsült		Az újrafelhasználók által becsült	
	Valószínű	Maximum	Valószínű	Maximum
EU25+Norvégia (millió euró)	5 678	26 499	26 135	47 757
Magyarországon a GDP-vel arányosítva (millió euró)	50	235	232	424
Magyarországon a lakossággal arányosítva (millió euró)	121	563	555	1 014
EU25+Norvégia (millió forint)	1 522 101	7 103 587	7 006 009	12 802 219
Magyarországon a GDP-vel arányosítva (millió forint)	13 501	63 007	62 142	113 553
Magyarországon a lakossággal arányosítva (millió forint)	32 310	150 790	148 718	271 756

3. táblázat – MEPSIR becslés a magyar piacra (Forrás: MEPSIR illetve saját számítás)

Bár az adatok egy részére az jellemző, hogy a lakosságszámmal arányosan növekszik az értéke, ez csak bizonyos korlátok között igaz. Például egy marketing-adatbázisban egy alacsonyabb jövedelmű ország lakosságának az értéke az alacsonyabb értékesítési potenciál miatt alacsonyabb lehet. A vállalati szféra, az üzleti döntések megalapozását szolgáló döntéseknél pedig inkább a nemzeti jövedelemmel arányosak, és az arányosság is inkább exponenciális, mint lineáris. **Magyarország közepesen fejlett EU tagállamnak számít, ezért a legjobb becslésnek a GDP-arányosítást tartjuk.**

Ha elfogadjuk a MEPSIR kutatás azon feltételezését, hogy az újrahasznosító szervezetek becslése tekinthető megbízhatóbbnak, akkor a **magyar PSI piac nagysága 62 milliárd forint körül alakul.**

A MEPSIR kutatók szerint megbízhatóbb becslést sikerült készíteni, mikor a piac nagyságát úgy definiálták, hogy az egyes újrafelhasználók árbevételéből kivonták a közintézményi információ beszerzésének költségét, vagyis azt az összeget, melyet az újrafelhasználók egy adott időszakban ilyen jellegű adatokra költöttek. A becslés kulcsváltozói az újrahasznosító szervezetek száma és azok árbevétel adatai voltak. Mindkét változó esetén az átlag és a tipikus értéket használták és ennek segítségével állapítottak meg egy minimum és egy maximum értéket az Európai Unió Norvégiával kibővített piacának becslésére (Svájc nem alkalmazza az irányelvet).

Az EU25+Norvégia PSI piac nagysága (millió euró)	Az újrafelhasználók valószínű éves árbevételével számolva	Az újrafelhasználók maximális éves árbevételével számolva
Az újrafelhasználók minimális létszámával számolva	10 279	40 044
Az újrafelhasználók valószínű létszámával számolva	11 677	44 943

4. táblázat - Az európai PSI piac az árbevétel és létszám adatok alapján (Dekkers et al., 1996)

A fenti adatok Magyarországra vetítve azt kapjuk, hogy a magyar PSI piac értéke az újrahasznosítók minimum létszámával és valószínű árbevételével számolva a GDP arányában 24 milliárd forint, míg az újrahasznosítók maximális létszámával és maximális éves árbevételével számolva, szintén a GDP-vel arányosítva, 255 milliárd forint.

	A magyar PSI piac (millió euró)	A magyar PSI piac (millió forint)
Minimális érték a GDP arányában	91,17	24 440,58
Minimális érték a lakosság arányában	218,19	58 491,47
Maximális értéke a GDP arányában	398,63	106 861,84
Maximális érték a lakosság arányában	954,02	255 742,98

5. táblázat - A magyar PSI piac az árbevétel és létszám adatok alapján becsülve (Saját számítás a MEPSIR adatok alapján)

A MEPSIR-kutatás legnagyobb erénye az egész EGT-re kiterjedő, az Egyesült Államokat is magába foglaló keresztmetszeti minta. A kutatás elemszáma, mérete, illetve angol, német, spanyol, holland nyelvközpontú végrehajtása komoly kétségeket ébreszt az adatok megbízhatóságát, illetve egyes országokra való extrapolálhatóságát illetően.

Az OFT becslése

A brit versenyhatóság, az OFT 2006-ban publikált becslése (Office of Fair Trading, 2006) a brit közsféra közvetlen értékesítéseit 340 millió fontra (499 millió euró), az újrahasznosított piacot 590 millió fontra (865 millió euró), az újrahasznosított piac növekedési potenciálját 500 millió fontra tette (további 734 millió euró)². Az árbevétel legnagyobb része néhány központi adathasznosító helyről származott. Egy jóval korábbi, 1999-ben készült tanulmány (OXERA, 1999) a brit földrajzi információs piacot a kilencvenes években már 100 millió fontra (152 millió euró) becsülte³. **Az OFT számára a becslést a DotEcon közgazdasági tanácsadó cég végezte bottom-up módszerrel, az érintettek könyvelési adatainak feldolgozásával.** Kutatásunkban mi is ezt a munkaigényesebb, de sokkal pontosabb módszert igyekeztünk követni, ugyanakkor sok szervezettől ehhez nem kaptunk megfelelő információkat.

A MEPSIR-kutatás a PIRA kutatáshoz hasonlóan valószínűleg meglehetősen túlbecsli az egyes nemzeti piacok értékét. **A MEPSIR kutatást Nagy-Britanniára arányosítva és az OFT becslésével összevetve a következő túlbecslési arányok mutatkoznak:**

A MEPSIR kutatás becslése (millió euró)	A közsféra által becsült		Az újrafelhasználók által becsült	
	Valószínű	Maximum	Valószínű	Maximum
EU25+Norvégia	5 678	26 499	26 135	47 757
Az Egyesült Királyságban a GDP-vel arányosítva	865,59	4 039,68	3 984,19	7 280,39
Az Egyesült Királyságban a lakossággal arányosítva	734,22	3 426,58	3 379,51	6 175,45
Becsési arányok (MEPSIR a GDP arányában/OFT)				
AZ OFT becslése 1364 millió euró	63%	296%	292%	534%

6. táblázat - MEPSIR túlbecslése az OFT felméréséhez képest (MEPSIR és OFT alapján saját számítások)

A számítások alapján a MEPSIR kutatók által legpontosabbnak tartott újrahasznosítók által becsült legvalószínűbb piacméret mintegy háromszorosan túlbecsüli a PSI piacot. Kutatásunk adatai hasonló mértékű túlbecslést mutatnak Magyarország esetében is. Így a MEPSIR „maximum” értékeit valószínűtlen túlbecslésnek, a MEPSIR „valószínű” értékeit pedig jelentősen túlbecsültnek tartjuk.

² Euróban kifejezve az Európai Központi Bank éves középárfolyamán

³ A vonatkozó Európai Központi Banki éves keresztárfolyam 0.65874 EUR/GBP.

	Közzféra által értékesített	Újrafelhasználók által értékesített	Összesen
Egyesült Királyság (millió euró)	499,00	865,00	1 364,00
Magyarországon a GDP-vel arányosítva (millió euró)	29,03	50,33	79,36
Magyarországon a lakossággal arányosítva (millió euró)	81,91	142,00	223,91
Magyarországon a GDP-vel arányosítva (millió forint)	7 782,94	13 491,47	21 274,41
Magyarországon a lakossággal arányosítva (millió forint)	21 958,90	38 065,03	60 023,93

7. táblázat - A magyar PSI piac az OFT kutatás arányában

Az OFT által készített felmérés eredményeit Magyarországra vetítve azt kapjuk, hogy a magyar állam bevétele 7,8 - 22 milliárd forint a közintézményi adatok értékesítéséből, míg az újrafelhasználók piaca 13,5 - 38 milliárd forint, a teljes PSI piac így 21,3 -60 milliárd forint körül alakul.

Összefoglalva **a különböző nemzetközi becslések Magyarországra vetített adatait**, a következő értékeket kapjuk a magyar PSI piac nagyságára vonatkozóan.

Magyar PSI piac (milliárd forint)	GDP arányában	Lakosság arányában
PIRA kutatás alapján	390,51	464,33
MEPSIR közzféra által közvetlenül becsült	13,50	32,31
MEPSIR újrafelhasználók által közvetlenül becsült	62,14	148,72
MEPSIR árbevétel és szám alapján becsült minimum érték	24,44	58,49
MEPSIR árbevétel és szám alapján becsült maximális érték	106,86	255,74
OFT becsléshez arányosítva	21,27	60,02

8. táblázat - A magyar PSI piacra vonatkozó különböző becslések összefoglalása

Saját becsléseink

Saját becsléseinket bottom-up módszerrel, illetve a piaci szereplők megkérdezésével alakítottuk ki. Mindkét módszerrel nagyon korlátozott eredményeket értünk el.

- A bottom-up módszerrel a közintézmények eladási adatait akkor lehetne rekonstruálni, ha a költségvetési beszámolóból (illetve annak szöveges indoklásából) kiderülne az adatértékesítés bevétele, illetve megismerhető volna a közintézmény önköltségszámítási szabályzata és gyakorlata. A három feltétel egyetlen esetben sem teljesült. Egyes közintézmények még a költségvetési beszámolójuk szöveges indoklását sem közlik, illetve adják át; a legtöbbször a beszámolóból az adatértékesítési bevétel nem határozható meg.
- A bottom-up módszer az újrahasznosítói piacon a cégnyilvános adatok (elsősorban az eredménykimutatások elemzését) illetve a beszámoló szöveges részének elemzését jelenti. A magyar piac fejletlensége miatt az újrahasznosítással a legtöbb társaság nem főtevékenységként foglalkozik, és az ebből származó bevételről közvetlenül nem ad számot a beszámolójában.
- Az újrahasznosítási piacon az üzleti környezet a jogi szabályozatlanság és a helytelen gyakorlatok miatt különösen kedvezőtlen jelentős újrahasznosító szervezetek létrejöttéhez. A főtevékenységszerűen működő újrahasznosítók nagyon ritkák, a kisebb múlttal rendelkező, vagy melléktevékenységként működő vállalkozások szakszerűsége megkérdőjelezhető. Nagyon sok újrahasznosító sem a saját piaci részesedését, piaci erejét nem tudta megbecsülni, sem a versenytársaiét nem ismerte.
- A piacon meglehetősen elterjedt, részben a szabályozatlanságból fakadó helytelen és korrupt gyakorlatok miatt az adatok jelentős, talán nagyobb része nem szabályosan kerül értékesítésre és újrahasznosításra.

Összességében megállapítható, hogy egy megfelelő jogi felhatalmazással bíró vizsgálat (a brit OFT vizsgálat versenyhatósági ágazati vizsgálatként zajlott) során sem volna teljes mértékben megbecsülhető a hazai piac bottom-up módszerrel. A becslést ugyanis nem csak az adatközlés megtagadása, hanem az újrahasznosítás szempontjait és eredményét figyelmen kívül hagyó számviteli és beszámolási gyakorlat is lehetetlenné teszi.

A becsléseinkben a nemzetközi becslések módszeréből ismert, a hazai piacra adaptált módszerekkel éltünk. Egyrészt az eladói és vevői adatokat egymással szembeállítottuk, és az eladási adatokról nyilatkozó adatok esetében igyekeztünk vevői oldalról ellenőrizni az információt. Az újrahasznosítók cégnyilvános adatait (pl. *gross margin*) összevetettük a nemzetközi irodalomban publikált értékekkel.

Mindent figyelembe véve **az általunk reálisnak tartott magyar közadatvagyon piac elsődleges (primer, közvetlen) értékesítési része külön mintegy 10 milliárd forint, az újrahasznosítás piaca 20-30 milliárd forint lehet** vagyis a magyarországi PSI piac mindösszesen 30-40 milliárd forint értékű.

Növekedési lehetőségek

Az USA-ban jobban elterjedt a PSI újrahasznosítása, gyakorlati eszközökkel is bátorítják és nincs korlátozás a kereskedelmi célú újrahasznosítás előtt, a hozzáférés költségét pedig az előállítás és terjesztés határköltségéhez közelítve határozzák meg. A felmerülő problémák (lásd később) megoldása esetén megvan a lehetőség, hogy az európai piac mérete is a duplájára nőjön (Office of Fair Trading, 2006).

A földrajzi adatszektorban a letöltések volumene 2002 óta 350%-kal nőtt és csak a német piac nagyságát 1,5 milliárd euróra becsülik. A meteorológiai adatok esetében a nemzetközi meteorológiai szolgálatok szerint 2002 óta 70%-kal nőtt a letöltések volumene és az európai meteorológiai piac becsült értéke 530 millió euró volt 2006-ban (Commission of the European Communities, 2009).

Összességében a fejlettebb piacok adatai, az újrahasznosítók közlései és egyes végfelhasználói megkérdezések alapján az újraszabályozás esetén egy egyszeri, 3-4 éves távlatban mintegy száz százalékos, majd azt követően az ország gazdasági növekedésének megfelelő mértékű, a nemzetközi gyakorlatnak megfelelő növekedési ütemet tartunk elérhetőnek. Ez összességében mintegy 10-20 milliárd forintos ÁFA bevételt, illetve néhány milliárdos személyi jövedelmadó, társasági nyereségadó és iparüzési adó bevételi többletet teremthet, ami bőségesen ellensúlyozná a néhány alulfinanszírozott, és ezért a PSI irányelvvel ellentétes árazási gyakorlatot folytató közintézmény költségvetésének újratervezését (pl. OMSZ, FÖMI, IRM Cégszolgálat). A növekedés egyik forrása az igen jelentős – vélhetően a tiszta piac méretét meghaladó – fekete piac részbeni kifeheredéséből, másrészt a jobb adatelérés miatt a nyugat-európai és észak-amerikai, illetve kelet-ázsiai fejlett országokban már piacra vezetett termékek hazai bevezetésének forgalmából származna.

A közszektorban keletkező információk piaca

Üzleti információk

Az üzleti információk szolgáltatásának az alapja általában a nemzeti cégregiszter, amelyet többnyire bíróságok, vagy azokhoz kötődő szervezetek működtetnek. Azokban az országokban, ahol a kötelező kamarai tagságnak hagyománya van, az adatok primer szolgáltatói gyakran a kereskedelmi és iparkamarák. Az üzleti információk ezért gyakran a jogi jellegű információkkal részben azonos helyről és módon szerezhetők be. Egyes esetekben a jogi információknak van közvetlen üzletileg releváns értéke (egy vállalkozás ellen folyik-e felszámolási vagy csődeljárás, van-e lejárt köztartozása).

Az üzleti adatok jelentős forrását jelentik az üzleti adatokat gyűjtő statisztikai szervezetek és hatóságok, különösen az adóhatóságok is. A MEPSIR-kutatás szerint az üzleti információk Európa-szerte közepesen hozzáférhetők. (Dekkers et al., 1996)

Magyarországon az elmúlt években ezen a téren nagyon jelentős fejlődés zajlott, és az árak is jelentősen csökkentek. A meteorológiai adatok mellett a legnemzetközibb piaca **az üzleti információk köré sorolt szabadalmi és védjegy-információknak van.**

Az üzleti információk másik jelentős forrását a központosított piacok (tőzsdék, közbeszerzési piacterek, stb) és az ezek működését szükségessé tevő adatközlési kötelezettsége jelentik. Az ilyen adatforrások egy része nem esik az Irányelv, legfeljebb a versenyjog hatálya alá, mivel általában magántulajdonban működnek. A legnagyobb hasznosítók a világ összes országából gyűjtenek adatokat, és azokat a világpiacon értékesítik. A legnagyobb ilyen vállalkozás, a *Dun & Bradstreet* önálló magyar leányvállalattal van jelen a hazai piacon. „A D&B Kft-nek adatbázisba rendezett cégszűkekre van szüksége az értéknövelt termékeihez.”

Üzleti információk		
Eladók	IRM Céginformációs osztály Cégbíróságok	
Árak	IRM: Az árak előzetesen fel vannak tüntetve a honlapon. Az IRM rendeletben csak a számszerű összegek vannak feltüntetve, a számítás módja nem. Cégbíróságok: Illetéktörvény alapján, az újrahasznosítás azonban nem támogatott.	
Átláthatóság	IRM: Az adatszolgáltatás díját IRM rendelet határozza meg, az általános szerződési feltételek megtekinthetők a honlapon. Cégbíróságok: a bírói nyilvánosság megfelelő garanciákat ad, a cégbíróságok kereskedelmi mennyiségű adatok kiszolgáltatására nincsenek felkészülve. A Céglőny jogi helyzete rendezetlen	
Diszkrimináció	IRM: Nincs kizárólagossági szerződés, nincsenek teljesítetlen kérések. Az értékesítés mindenki számára azonos feltételekkel történik. A nagybani felhasználókkal szemben technikai megoldásokkal diszkriminálnak. Cégbíróságok: Nincsen diszkrimináció A Céglőny újrahasznosítása a rendezetlen joghelyzet miatt nem lehetséges.	
Vevők	Dun&Bradstreet Hungária Kft., Opten Kft., Complex Kiadó	
Piacbecslés	Eladói	Vevői
	IRM: 100 millió Ft Cégbíróságok: ?	D&B Kft: 2-3 Mrd Ft

9. táblázat – Üzleti információk piaca

A magyar céginformációk előállítása a vállalkozásoknál, önállóan gazdálkodó költségvetési szerveknél és más intézményeknél történik, annak költségeit az intézmények viselik. A cégnyilvánosság követelményei miatt az adatokat az állam számára rendezett formában át kell adni, és azok nyilvánosságát az állam köteles szavatolni. Az adatok jellemzője, hogy ma már minden esetben elektronikus formátumban történik a tárolásuk, de a közelmúltig kinyomtatott, papír alapú tárolás történt, ami az újrahasznosítást nagyon költségessé tette. A 2009. év újdonsága, hogy a beszámolókat elektronikus csatornán kell leadni az IRM Cégszolgálata felé, amely azonban **továbbra sem újrahasznosítható formában tárolja az információkat** (pl. a mérlegadatok nem összegezhethők, nem manipulálhatók, a szám képi információjával vannak tárolva). A közlőnyben közzéteendő információk közzétételi költsége a vállalkozást terheli, de az ilyen adatok megfelelő újrahasznosítása egyáltalán nem megoldott.

A legértékesebb céginformációkat a **számvetési beszámoló**, illetve annak **szöveges melléklete tartalmazza**. A beszámolók csak egy-egy ágazatra, területre, vagy időben összegezve hasznosíthatók a gazdasági életben. Addig, amíg az archiválás papíron történt, ez csak igen nagy költséggel volt végrehajtható. Az elektronikus nyilvántartás sem hozott ebből a szempontból előrelépést: az adatok gyakran hibásak; a számszerű adatokat képként rögzítik; az új „deregulációs” változások a cégszűkeket az ágazati-statisztikai besorolástól megfosztották, így az iparági, iparpolitikai elemzésre alkalmatlanná tették; az időbeli összesítés a különböző papír- és elektronikus formátum, adathiányok miatt költséges és gyakran nem megvalósítható.

2009. óta az elektronikus úton benyújtott beszámolók elvileg ingyenesen hozzáférhetők az e-beszamolo.hu oldalon, amit az IRM és alvállalkozója üzemeltetnek. „A Céginformációs és Elektronikus Cégeljárásban Közreműködő Szolgálat jogszabályban meghatározott kötelezettségének megfelelően a cégnyilvántartásban szereplő cégek cégjegyzékben szereplő adatait, valamint mérlegadatokat kezel.” Minden kettős könyvvitelt vezető vállalkozás, akit a Cégbírósnak jegyez be, 2009. május 1-től köteles elektronikusan benyújtania beszámolóját a Cégbíróságnak. A Cégszolgálat a cégjegyzékben szereplő adatokat a Cégbíróságtól kapja elektronikus úton.

Az új adatforrás az újrahasznosítók és a hétköznapi végfelhasználók körében is nagyon népszerűvé vált, amelyet az IRM – állítólag alacsony szintű, főosztályvezetői döntéssel – nagyrészt használhatatlanná tett a **szolgáltatásokra telepített technikai akadályokkal**. Az IRM elmondása szerint ezzel azt akarták elérni, hogy a nagybani újrahasznosítók az ingyenes csatornát ne használják, hanem egy jelentős összegért vásárolják meg a jogszabályi rendelkezés szerint ingyenes adatokat. A technikai akadályok leküzdése az IRM számára többletbevételt nem generál, az újrahasznosítók esetében viszont jelentős többlet-költséget generál: minden egyes alapadat lekérdezésekor humán munkával le kell győzni az ún. *captcha* kódot⁴. Az IRM által az akadálymentesítésért követelt összeg meghaladta az újrahasznosítóknál keletkezett többletköltséget, ezért az újrahasznosítók a technikai akadályok leküzdését választották. Mindez a nagybani újrahasznosítók számára kedvező, hiszen a technikai akadály a kis tőkével rendelkező újrahasznosító szervezeteket távol tartja az elvileg megnyílt újrahasznosítási lehetőségtől. Az IRM gyakorlata lényegében az Irányelv minden rendelkezésével ellentétes, és a nagybani felhasználók számára diszkriminatív közvetett előnnyel jár.

Az IRM elmondása szerint az elmúlt években az általuk újrahasznosítási céllal értékesített adatok az önköltséget 50 százalékkal haladták meg, ez az összeg azonban csökken. A díjaknak az ilyen megállapítása, amennyiben az illetéktörvény alkalmazásával történik, önmagában jogszabályt sértő; ha nem, akkor az Irányelvvel ellentétes gyakorlatnak tekinthető. A díjszabással szemben érdemi jogorvoslati lehetőség nincs.

Az IRM közlése szerint „a cégjegyzék adatok feldolgozását a Microsec Kft. végzi, aki közbeszerzési pályázat keretében nyerte el a megbízást, egy éves felmondási idővel.” Az önköltséget majdnem biztosan növeli az IRM és a Microsec Kft közötti kizárólagos szerződés, amely esetében a szerződés szövegének ismerete nélkül nem állapítható meg, hogy az exkluzivitás az Irányelvvel ellentétes gyakorlatot tükröz-e.

A cégközlönyhöz való hozzáférés, illetve a kötelezően közzéteendő cégszámok újrahasznosítása jelenleg nem megoldott, álláspontunk szerint ennek jogalkalmazási és szervezeti akadályai vannak. Ezen a területen az Irányelv gyakorlatilag akkor sem volna jelenleg alkalmazható, ha át lenne ültetve a magyar jogba.

Az IRM Céginformációs osztályának megközelítőleg 100 millió forint bevétele származik az adatértékesítésből. A válaszadók körében az üzleti adatokra költött összeg pár százezer forinttól 1 millió forintig terjedt. Ezek főleg a saját működés javításához felhasznált adatok, és nem kereskedelmi céllal újrahasznosító vásárlók. Egyre nagyobb számban jelennek meg a magyar piacon az üzleti adatbázisokat kínáló vállalkozások. A három vezető piaci szereplő a Complex, a Dun&Bradstreet és kapcsolt vállalkozásai és az Opten. A Dun&Bradstreet legnagyobb üzleti adatbázis szolgáltató magyarországi leányvállalatának 2008 évi nettó árbevétele 570 millió

IGAZSÁGÜGYI ÉS RENDESZETI MINISZTERIUM
CÉGINFORMÁCIÓS ÉS AZ ELEKTRONIKUS CÉGELJÁRÁSBAN
KÖZREMŰKÖDŐ SZOLGÁLAT
Elektronikus beszámoló

Vissza az előző oldalra

Cég neve:	Neumann János Digitális Könyvtár és Multimédia Kft.
Cégjegyzékszám:	01-14-000129
Beérkezés időpontja:	2009. június 2.
Beszámolási időszak:	2008. január 1. - 2008. december 31.
Beszámoló küldésének oka:	üzleti évet záró
Csatolmány eredeti fájlneve:	NeumannKft_mérleg_gaoyy871.pdf
Csatolmány eredeti fájlmérete:	32 kB
Csatolmányhoz tartozó megjegyzés:	

Új kép

Írja be a képen látható karaktereket:
(Kis- és nagybetűk között nem tesz különbséget.)

Csatolmány mutatója

7. ábra - Technikai akadályok (Forrás: IRM)

⁴ A captcha-kód olyan humán szövegfelismerésen és egyéni szövegbevitelen alapuló rendszer, ami megakadályozza a nagybani vagy gépesített adatletöltést.

forint, a hasonló profilú, de üzleti és jogi adatokat is feldolgozó Opten Kft. 2008 évi nettó árbevétele 1 milliárd forint. A nagyobb piaci szereplők mellett kisebb cégek is megjelentek a versenyben. A legtöbb szolgáltató jogi- és cégadatokat is értékesíti. A piacot nem érdemes a jogi információk piacától elkülönítve megbecsülni.

Földrajzi és térinformációs adatok

A földrajzi és térinformációs adatok dolgok elhelyezéséhez, illetve hálózatok, épületek, logisztikai rendszerek tervezéséhez és működtetéséhez szükséges információk.

A földrajzi- és térinformációk piacát az Egyesült Államok Munkaügyi Minisztériuma 2001-ben világszinten 5 milliárd dolláros piacnak becsülte, és amelynek meghatszorozódását várta 2005-ig. (US Department of Labor, 2004) A földrajzi adatszektorban a letöltések volumene 2002 és 2009 között 350%-kal nőtt és csak a német piac nagyságát 1,5 milliárd euróra becsülik. (Commission of the European Communities, 2009) A földrajzi- és térinformációs adatok piacának gyors növekedését a technológia fejlődése, illetve a hidegháború után a kommunikációs és telematikai hálózatok kereskedelmi célú engedélyezése tette lehetővé.

A földrajzi és térinformációs adatok leginkább hálózatosan, illetve sok tér- és földrajzi pont összességére értékesek, amelyekhez egységes rendszerben kell azokat gyűjteni, tárolni, feldolgozni. A MEPSIR - kutatásban az alábbi információs körök szerepeltek: lakcímekhez való hozzáférés, légifelvételek, épületek dokumentációja, térképi adatok, geodéziai hálózatok, geológiai adatok, földtani adatok, hidrografikus adatok, topografikus adatok.

A földrajzi adatok egy részének **világpiaca van kialakulóban**, míg **más információk szinte kizárólag helyi vagy nemzeti jelentőséggel bírnak**. Ilyenek lehetnek a geológiai és különösen a nemzetközileg nem hajózható folyók és belvizek hidrológiai adatai. Általánosságban a földrajzi adatoknak – ideértve a geológiai és a hidrológiai adatokat is – az átlagosnál jóval jelentősebben nemzetközivé vált a piaca.

A MEPSIR-kutatás a legtöbb diszkriminatív szerződési feltételt éppen a földrajzi információk esetében találta – ezek az adatok a helyi hatóságok közreműködése nélkül ugyanis a legritkább esetben reprodukálhatók, vagyis a verseny lehetősége gyakorlatilag kizárt. Ez azonban nem minden egyes esetben van így: Magyarországon a légifelvételek piacán igazi verseny van, ahol több magánszolgáltató van jelen. A műholdas légifelvételek piacán az egész világon áttörést jelentett, amikor a Google Inc. az amerikai közadatvagyon-szabályozást kihasználva megvásárolta a hírszerzési szempontból már elavult katonai műholdfelvételeket az egész földre, és azt ingyenesen megosztotta az interneten a Google Maps alkalmazáshoz kötve. Az Egyesült Államok űrkutatási ügynöksége, a NASA szintén jelentős, globálisan újrahasznosítható kínálatot jelent meg.

Az általunk megkérdezett két közintézménynek nincsen lényeges **adatgyűjtő kapacitása**, a légi fotózáshoz vagy bányászati próbafúrásokhoz való műszerparkot a rendszerváltás óta lényegében **privatizálták**. Ez önmagában nem az újrahasznosítás, hanem a primer adatgyűjtés területén lehet árfelhajtó hatású. A FÖMI-vel készített interjúnk szerint a „kiszervezett tevékenységekre kiírt közbeszerzési pályázatokon nincsen éles verseny, összesen 3-4 cég van, akik képesek megfelelő szolgáltatást nyújtani Magyarország területén”. A két szervezet adatgyűjtési stratégiája eltérő: a bányászat területén az a jellemző, hogy a bányászati kutatásban érdekelt cégek maguk finanszírozzák a próbafúrásokat (hiszen a bányászati vagyon az államé) annak reményében, hogy kitermelési engedélyt kapnak. A FÖMI esetében néhány, az intézettel nagymértékben egymásra utalt magánszervezet végzi el az adatgyűjtéseket. Mindkét szervezet monopóliuma csak kis mértékben korlátozott, mivel információs kincsének jelentős része **nagy egyszeri és folyamatos költséggel elvileg reprodukálható**. A hidrológiai adatok gyűjtésével kapcsolatban nem készítettünk interjút.

Mindkét szervezet értékesítési tevékenysége jól szervezett, az értékesítéssel kapcsolatban elenyésző számú panaszról van ismeretünk. **Az MBFH árazási gyakorlata az általunk áttekintett intézményi gyakorlatok közül a lehető legközelebb állt az Irányelv elvárásához, a FÖMI gyakorlata pedig a lehető legtávolabb**. A FÖMI belső árkalkulációja „önköltségszámításon alapuló, vállalkozói szemléletű teljes költség számítás”. Ez a gyakorlat ugyan az Irányelv rendelkezéseivel ellentétes, de annak átültetéséig a hazai jog alapján jogszerűnek tekinthető, az Illetéktörvénynek az Irányelvvel össze nem egyeztethető hazai jogi rendelkezéseire vezethető vissza. A FÖMI tipikusan korlátozza a tőle vásárolt információk továbbértékesítését, ami az Irányelv rendelkezéseivel ellentétes szerződéses gyakorlatot jelent.

Az MBFH **kiváló gyakorlatot** folytat abban a tekintetben, hogy „az értékes, hatósági ügyintézés során keletkező adatokat átemelik az adattárba [amelyet újrahasznosításra felkínálnak] ... A szervezet rendszeresen értékesít adatokat, adatbázisok illetve adatbázis-lekérdezések formájában”. Ezzel a gyakorlattal az MBFH-n kívül csak az APEH-ben találkoztunk.

Az MBFH értékesítési gyakorlata abban a tekintetben is kiválónak tekinthető, hogy kis fogyasztók (kutatók, diákok, kisvállalkozások) számára igen olcsó, és szakszerű kiszolgálással egybekötött „olvasószobai” értékesítési lehetőséget is fenntartanak. A határkölség alapú árazásra utal, hogy több bányászati kutatásban érdekelt vállalkozás az MBFH összes újrahasznosítható információját megvásárolta, ami igen élénk újrahasznosítási tevékenységre utal. Az ebből származó bevétel még így is csak kis részét képezi a szerv bevételeinek. A FÖMI esetében az összes információ egyszeri megvásárlása meghaladná a szerv teljes éves bevételeit, ami arra utal, hogy a FÖMI lényegében nem újrahasznosítási tevékenységet végez, hanem az Illetéktörvény (kreatív) alkalmazásával alaptevékenységét finanszíroztatja meg a felhasználókkal. A FÖMI állítása szerint a közfeladatait kizárólag adatértékesítésből finanszírozza.

Földrajzi információk		
Eladók	MBFH, FÖMI	
Árak	MBFH: határkölséghez közelítő árak (\approx MC) FÖMI: teljes költséget meghaladó árak, amelyek a közfeladatot is finanszírozzák (AC+)	
Átláthatóság	MBFH: önköltségszámítás nem nyilvános, díjak nyilvánosak FÖMI: önköltségszámítás nem nyilvános, díjak illetéki rendeletben kihirdetve	
Diszkrimináció	MBFH: nincsen diszkriminatív gyakorlat FÖMI: nincsen diszkriminatív gyakorlat	
Vevők	MBFH: bányászati kutatásban érdekelt cégek, energetikai vállalkozások (geotermikus energia), tudományos kutatás FÖMI: változatos, a TAKARNET miatt nagy számban ügyvédi irodák, illetve bankok	
Piacbecslés	Eladói	Vevői
	Földtani: 40 mFt (87 ügyfél) Földmérési: kb 1,300 mFt (1500 ügyfél)	TopMap

10. táblázat – Földrajzi információk

A két szervezet adatvásárlási szokásainak egyik meglepő része, hogy az MBFH a FÖMI-től pénzért vásárol adatot, ami a hazai jogszabályi rendelkezések fényében is megkérdőjelezhető. A FÖMI esetében pedig potenciális – a fogyasztókra a jelen gyakorlatban továbbhárított – árnövelő tényező, hogy néhány kisebb vállalkozás privatizálta azokat a nélkülözhetetlen eszközöket, amelyek lehetővé teszik az adatgyűjtési közfeladat (kiszervezett) végrehajtását. Az újrahasznosítás keretein túlmenő helyes szabályozási gyakorlat vagy a FÖMI teljes privatizációja, vagy a kiszervezett egységek visszaállamosítása lehetne. (A FÖMI brit megfelelőjét a brit kormány jelenleg hivatalosan előkészíti privatizációra).

A német földrajzi adatszektor nagyságát 2006-ban 1,5 milliárd euróra becsülték. A magyar piacra vetítve az összeget, azt kapjuk, hogy a magyar földrajzi adatok piacának becsült potenciális mérete 16,83 milliárd Ft körül mozoghat.

Földrajzi (2006)			264	Ft/euró
Németországban a piac nagysága	1500	millió euró	396,41	mrd Ft
Magyarországon a GDP arányában	63,677733	millió euró	16,83	mrd Ft
Magyarországon a lakosság arányában	181,52811	millió euró	47,97	mrd Ft
Magyarországon a terület arányában	390,85936	millió euró	103,29	mrd Ft

11. táblázat – A magyar földrajzi adatok piacának becslése

A térképészeti adatok térképkiadók, navigációs rendszerek, GPS alapú technológiák szolgáltatói számára értékesek. Az internetes térképek, navigációs térképek piaca nagyon gyorsan fejlődik. A navigációs rendszerek terén a legnagyobb hazai szereplő a Nav'N'Go éves árbevétele Magyarországon 624 millió forint, míg exportárbevételük 7,6 milliárd forint körül alakul. A legnépszerűbb internetes térképet és útvonaltervező rendszert működtető Topolisz Kft. 2008 évi árbevétele 93 millió forint. A FÖMI arról számolt be, hogy vásárlói között térképadatok szempontjából sok a kisebb újrahasznosítói, vásárlási jellegű tranzakció. Becslésünk szerint a hazai földrajzi piac Magyarország méretéhez képest kifejezetten fejletlen, mivel a földrajzi adatok használata olyan érzékeny, új innovációkon alapul, amelyeket különösen erősen sújtja a piac szabályozatlansága. Az Állam árbevételét kb. 2 milliárd forintra, a hazai piacot kb. 4 milliárd forintra becsüljük.

Jogi információk és adatok

A jogi információk a jogrendszer egészéből származó adatokat jelentenek: jogszabályokat, nemzetközi egyezményeket, hatósági és bírósági döntéseket. A különféle adatok értéke jogrendszerenként eltérő. A bírósági döntések a precedensjoggal bíró országokban fontosak. Azokban a jogrendszerekben, ahol az ügyfeladatok védelmében a hatósági döntések nem, vagy csak korlátozottan hozhatók nyilvánosságra, ezek újrahasznosításának lehetősége korlátozott.

A jogi információk egy részének globális szolgáltatói és piaca van, pl. *LexisNexis*, *Wolters Kluwer*, *Thomson Legal & Regulatory*. A jogszabályok és hatósági döntések összevethetősége a nemzetközi kereskedelemben, illetve a nemzetközi befektetési döntéseknél fontos. A jogi információk piacára jellemző adatok, hogy a *Wolters Kluwer* globális szolgáltatásának éves árbevétele 2004-ben 2,35 milliárd dollár, a *Thomson Legal & Regulatory* 3,4 milliárd dollár, a *LexisNexis* 1,9 milliárd euró volt (OECD Working Party on the Information Economy, 2006). A legnagyobb magyar szolgáltató, a Complex Kiadó Kft., az egykor a CD-jogtárak területén monopóliumot élvező KJK-Kerszöv ma a *Wolters Kluwer* hazai leányvállalataként működik. A velük készített interjú szerint nemcsak a jogszabályokat, hanem a közigazgatásban keletkező egyéb anyagokat és a bírósági ítéleteket is feldolgozzák.

A jogi információk jellegzetessége, hogy a tudományos és média-célú felhasználáson leszámítva az iparág legnagyobb primer adatszolgáltatói és vásárlói egybeesnek: a bíróságok és a jogi rendszer működésében részt vevő ügyvédi irodák, ügyészek vásárolják a feldolgozott jogi információkat.

A MEPSIR-kutatás Európa szertekülönböző mértékben találta hozzáférhetőnek az egyes jogi információ-típusokat – **a nemzeti bíróságok adataihoz és a nemzetközi egyezményekhez általában nehéz hozzájutni.** (Dekkers et al., 1996, pp.25-26) A MEPSIR-kutatás a következő jogi információkra tért ki: nemzetközi bíróságok döntései, nemzeti bíróságok döntései, nemzeti joganyag, nemzetközi egyezmények. A MEPSIR-kutatással egybevág az a tapasztalatunk, hogy a hazai bíróság teljes mértékben elzárkóztak a felmérésben való részvételtől. Interjú- és kérdőív-felvételi kérelmeinket minden esetben elutasították, ezért közérdekű adatkérések útján igyekeztünk információkhoz jutni.

A bírósági döntésekhez való hozzáférés az esetjogi, vagy kvázi esetjogi joghatóságokban általában elég jó (Egyesült Királyság, Európai Bíróság). A kontinentális jogrendszerekben, ahol az egyes esetek jelentősége kisebb, az egyes bírói döntések felhasználhatósága korlátozott lehet. Egyes országokban a jogi kultúra elzárkózó jellege, illetve az ügyfelek magánszférájának védelmének szabályai különösen megnehezíthetik a bírósági döntések újrahasznosíthatóságát – ezen a területen tehát a Magyarországon tapasztalható helyzet egyáltalán nem kivívó.

Jogi információk és adatok		
Eladók	Miniszterelnöki Hivatal, önkormányzatok, ítéltáblák	
Árak	Az árak nem ismertek	
Átláthatóság	Nem átlátható	
Diszkrimináció	A Közlönykiadónak kizárólagos szerződése van a Miniszterelnöki Hivatallal a hivatalos közlönyök kiadására. Más diszkriminatív gyakorlattal nem találkoztunk	
Vevők	Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó	
Piacbecslés	Eladói	Vevői
	Nem ismert	MKLG: üzleti titokként kezeli, a MEH-től vásárol. A MKLG 2008 évi belföldi nettó árbevétele 5,5 milliárd forint.

12. táblázat – Jogi információk és adatok

A jogszabályok szövegének újrahasznosításának piaca hazánkban jól integrálódott a világpiacra: a nagy újrahasznosító szervezetek egy része a világcégek tulajdonában van, és képes a világ bármely részére bármely jogrendszerrel megfelelő információkat szolgáltatni. Az újrahasznosítók egy része – jogtár-kiadók, jogi kiadók – a magyar nemzeti piacra termel. Az önkormányzati jogszabályok feldolgozásának és kiadásának nincsen kialakult piaca, ugyanakkor sok önkormányzat a teljes joganyagát térítésmentesen nyilvánosságra hozza a honlapján.

A jogszabályszovegek újrahasznosításának területén egyetlen, csökkenő jelentőségű piaci akadály látható. **A Miniszterelnöki Hivatal és a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó között** olyan újrahasznosítási szerződés van érvényben, amely az interjúalanyok elmondása alapján **kizárólagossági kikötést tartalmaz**, és árazásában nem felel meg az Irányelv elvárásainak. A kizárólagosság kizárólag a gyorsan csökkenő, papír alapú kiadói részpiacot, az úgynevezett közlőnypiacot érinti. Az itt szerzett mesterséges monopólium sokkal nagyobb és perspektivikusan növekvő online és CD formátumú kiadás piacára nincsen jelentős hatással.

A bírósági döntések „precedens jellegű” szövegi része (pl. jogegységi döntések) **újrahasznosításának** kialakult, a jogszabályok szövegének újrahasznosításával egybeépült, de **nem megfelelően működő hazai piaca van.** A bíróságok gyakorlatát nem sikerült megismerjünk, mivel mind az interjú-, mind a kérdőív igényünket elutasították. A bíróságoknál keletkező egyéb információk újrahasznosítása (pl. jellemző ítélezési minták, büntetési átlagtételek, ügyek darabszáma, megoszlása, hossza, költségek tipikus mérete, stb) legfeljebb eseti jelleggel történik, az üzletszerű újrahasznosítást a bíróságok nem teszik lehetővé. A bíróságok honlapján a bírósági információk újrahasznosítására vonatkozó információ nem fellelhető. A felhasználók ugyanakkor a bíróságoknál helytelen, etikátlan gyakorlatról számoltak be. Ismereteink szerint bírók újrahasznosítóktól kapnak olyan – a tevékenység jellege szerint a bírói kinevezéssel nem összeférhetetlen – díjazást, ami az információk újrahasznosíthatóságát szolgálja.

Az Alkotmánybíróság gyakorlatát a meglehetősen szűk alkalmazási körre tekintettel külön nem vizsgáltuk.

A hatósági döntések hozzáférhetőségének köre igen változatos képet mutat. Egyes hatóságok különféle jogszabályi kötelezettségeknek eleget téve határozataik teljes szövegét az interneten ingyenesen letölthető formátumban, vagy csekély összegért beszerezhető közlönyben közzéteszik. Ilyen hatóságok elsősorban a regulátori jellegű, vagyis a bíróságokéval rokon tevékenységet folytató hatóságok (Magyar Energia Hivatal,

Nemzeti Hírközlési Hatóság, a Nemzeti Közlekedési Hatóság azokban a piacszabályozási kérdésekben, amelyekben a Magyar Vasúti Hivatal jogutódja). **Kiválónak tekinthető a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal gyakorlata, amely a hatósági eljárás során keletkezett, az ügyfelek védett adataitól és titkaitól megtisztított, újrahasznosítható adatokat** (pl. olyan földtani adatokat, amelyek földtani kutatásokon alapuló engedélykérelmekből kinyerhetők) **adatbázisba rendezi és újrahasznosíthatóvá teszi**; ezzel a nem nyilvános jogi információk és az újrahasznosítás lehetősége között kiváló egyensúlyt teremtenek. A legtöbb hatóság azonban – az ügyfelek titkaira tekintettel – lényegében nem engednek betekintést a határozatok szövegébe, és a hatósági eljárás során összegyűjtött információk újrahasznosítására sem adnak lehetőséget.

A jogi információk igen széles köre a központi közigazgatáson és az igazságszolgáltatáson kívül, **az önkormányzatok és az önkormányzatok illetékességi területén működő hatóságok területén jön létre**. Megbízásunk ennek a körnek a felmérésére nem vonatkozott.

A jogi információk piacát nem tartjuk az Irányelv rendelkezéseinek megfelelően szabályozottnak, ugyanakkor a szükséglet meglelte szempontjából (a feldolgozott jogi információk, pl. jogtárak talán legnagyobb felhasználói maguk az állami szervek) a piacot érettnek és működőnek látjuk. A jogi információk árazásával, kiadásával kapcsolatos rendezetlen körülmények az értéknövelt szolgáltatások továbbfejlesztésének jelentik az akadályát.

A jogi és cégszűrt állami bevételét közvetlenül nem tudjuk megbecsülni, a hazai piac kereskedelmi értékét kb. 7 milliárd forintra becsüljük. Az iparágra jellemző 70%-os *gross margin* alapján 1-2 milliárd forintos állami adatértékesítés volna feltételezhető, de az állam kifejezetten újrahasznosítást nehezítő közlési gyakorlata miatt igen elterjedt a már nyilvánosságra hozott (pl. papír alapú) dokumentumok újbóli adatbevétele is.

Meteorológiai információk

A meteorológiai információknak alapjaiban kialakult, működő, ugyanakkor gyorsan átalakuló piaca van az Egyesült Államokban és Európában is. Az Egyesült Államokban, 1999-ben 430 millió dollárra becsülték a piac nagyságát (Weiss, 2002). Az újrahasznosított információk közel felét a médiaipar vásárolta meg. A közlekedési és szállítási ágazat ennél valamivel kisebb léptékű felhasználó volt, de egyes területeken a meteorológiai adatok nélkülözhetetlenek, ilyen például a légiközlekedés. Jelentős felhasználók továbbá a biztosítók és a turizmus is. Az Egyesült Államokban a *National Meteorological Service* adatai ingyenesen újrahasznosíthatók.

Az Európai Unióban jelentősen eltér a piac működése az amerikaitól. Az európai kormányok általában elvárják nemzeti meteorológiai szolgáltatóiktól, hogy pénzt kérjenek az újrahasznosításért, illetve a közvetlen végfelhasználói piacon is próbálják meg értékesíteni adataikat. Az *Economic Interest Grouping of the National Meteorological Services (ECOMET)* még megpróbált közös európai tarifa-rendszert is létrehozni – ebben a rendszerben az OMSZ is részt vesz. Az európai magánhasznosítók szervezete, az *Association of Private Meteorological Services (PRIMET)* véleménye szerint az európai piac működésére jellemző az állami meteorológiai vállalatok tisztességtelen versenyelőnye, a keresztfinanszírozás, visszaélés a piaci helyzettel, dömping árak alkalmazása, tisztességtelen árazási gyakorlat és az adatokhoz való hozzáférés korlátozása. Az ECOMET törekvése ellenére nincs egységes európai meteorológiai piac. A PRIMET ezzel magyarázza, hogy Európa meteorológiai piaca arányaiban lényegesen elmarad az amerikaitól. (Working Party in the Information Economy, 2006) A magyar meteorológiai piac fejletlenségét mutatja, hogy PRIMET-nek nincsen magyarországi székhelyű tagja.

A meteorológiai szolgáltatásoknak – részben a műholdas technikában rejlő kínálati tényezők, részben a média, a turizmus és a szállítás nemzetközi keresleti jellege miatt – **egyfajta világpiaca van kialakulóban**. A *World Meteorological Organization* egyfajta szabályozott, tisztességes verseny feltételeinek megteremtésére törekszik. (World Meteorological Organization, 2005) Tekintettel arra, hogy az Egyesült Államokban a hozzáférési szabályok világosabbak, illetve a meteorológiai adatok olcsóbbak annak köszönhetően, hogy az állami szakszolgálat ingyen is kínál adatokat, az európai magán szolgáltatók részben az Egyesült Államokból importálják az adatokat. Az egyik legnagyobb szolgáltatónak a *National Oceanic and Atmospheric Administration* tekinthető. Noha az Egyesült Államokban az adatok határkölség alapú árazással vásárolhatók meg, a WMO más tagszervezeteinek védelmében olyan szabályokat fogadott el, amelyek egyes esetekben kizárják az olcsó amerikai adatok

értékesítését Európába. A meteorológiai adatok egy részének regionális, más részének országos, megint más részének nemzetközi piaca van.

A meteorológiai adatok egyik jellemzője, hogy a historikus, aktuális és az előrejelzésre használható (de közvetlenül nem értékelhető) információk is értékesek, és relatíve könnyen hasznosíthatók. Míg az aktuális – és különösen az előrejelzési célú – információknak egyre inkább versengő magánpiaca van kialakulóban, addig a historikus adatok általában az állami szakszolgálatok monopóliumát képezik – még akkor is, ha ezek jelentős része tudományos publikációkból, közleményekből megismerhető vagy rekonstruálható.

Meteorológiai információk		
Eladók	OMSZ, Időkép Kft.	
Árak	Költségkalkuláción alapulnak, tükrözik az ECOMET nemzetközi adatcsere költségfelosztását és ajánlásait. Az árazás során figyelembe veszik a nemzetközi piaci árakat. Az árazás a teljes költség adóból nem fedezett részének felosztásán alapul (AC-) Értéknövelt szolgáltatások alapján egyedileg állapítják meg az árakat a piaci kereslet alapján.	
Átláthatóság	A díjtáblázat fel van tüntetve a honlapon, de az árak kiszámításának módszertana nem. Az egyedi szolgáltatások esetén egyedi árakat alkalmaznak, melynek nagysága előre nem becsülhető	
Diszkrimináció	A Hungarocontrol Zrt-vel kizárólagos szerződése van a repülésirányítási adatok értékesítésére. (Monopol- monopson helyzet.) Fordult elő kérelem visszautasítás - szerzői jogra hivatkozással. A különböző felhasználóknak (média, továbbfelhasználók) eltérő árakat állapít meg (árdiszkrimináció).	
Vevők	Időjárási szolgáltatók: Köpönyeg.hu, <i>European Weather Service</i> Magyarország területére (www.eumet.hu), Amatőr Meteorológusok Egyesülete (www.metnet.hu), ICI Interaktív Zrt. médiaipar, energiaipar, útfenntartó cégek, biztosítók, ügyvédi irodák, rendőrség	
Piacbecslés	Eladói	Vevői
	Az OMSZ-nek körülbelül 660 millió forint bevétele származik meteorológiai adatok értékesítéséből, ebből 330 millió forintot tesznek ki a repülésirányítási adatok. Az Időkép Kft. a teljes meteorológiai piacot 1,5- 3 milliárd Ft nagyságúnak becsüli.	Energiaipar, útfenntartó cégek, biztosítók, ügyvédi irodák (kisebb tranzakciók) és újrahasznosítók (versenyjogi és egyéb jogviták).

13. táblázat – Meteorológiai információk

Az állami meteorológiai információk kizárólagos szolgáltatója az Országos Meteorológiai Szolgálat (OMSZ), amely közintézményként, újrahasznosítóként és a végfelhasználók egyedi kiszolgálójaként a piac kínálati, keresleti és közbülső részén is jelen van. **Ez a többes szerep mindenképpen érdekkonfliktussal jár és ezért magában hordozza a korrupció veszélyét.** Az OMSZ ilyen különleges piaci helyzete versenyjogi problémákat vet fel. Az OMSZ szervezeti irányítási rendje és belső szabályozása nem zárja ki a versenyjogsértő piaci gyakorlatot, elsősorban a vertikális monopolizáció terén. Az OMSZ szabályozottságában semmi nem garantálja, hogy az OMSZ a végfelhasználók kiszolgálójaként, illetve saját, közszolgálati alaptevékenysége adatainak újrahasznosítójaként ne kedvezőbb transzferárakon kapja meg azokat az adatokat, amelyeket a versenytársainak is újrahasznosíthatóvá kell tennie. Az OMSZ szerzői jogkezelési gyakorlata nem segíti, hanem kifejezetten hátráltatja az újrahasznosítás lehetőségét. Ezek a versenyjogi problémák annyiban érintik az Irányelvben

lefektetett elvek megvalósulását, hogy ahol az irányelv a versenyjogot követi, ott az OMSZ potenciális versenyjogsértései egyben az Irányelv megsértését is megvalósítják.

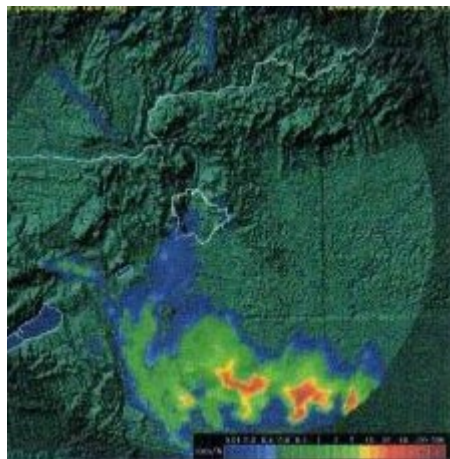
Az OMSZ-nél „az alapszintű adataik árának megállapításánál **teljes költségalapú számítást alkalmaznak**, amely tartalmazza a beruházási és amortizációs költségeket is”. Ez a gyakorlata a jelenlegi hazai jogszabályoknak megfelel, ugyanakkor az Irányelv rendelkezéseivel ellentétes.

Az OMSZ képviselőjének elmondása szerint az ECOMET tagság szabályozza a transzferárakat, így nem tehetnék meg, hogy kedvezőbb áron számolják el az önmaguk által felhasznált alapadatokat. Vitatják azt is, hogy árazási gyakorlatuk ellentétes lenne az Irányelvvel: „azt gondoljuk, hogy az árképzésünk nem tér el az irányelvben foglaltaktól, noha tagadhatatlan, hogy ezek az árak magasabbak a határköltség alapú árazásnál”.

Az OMSZ a piacfelmérésünk ideje alatt jelentősen megváltoztatta az üzleti gyakorlatát, amely az Irányelv előírásaitól eltérő irányba mozdult el. **Az OMSZ jelenlegi általános üzleti feltételei az Irányelvvel nem összeegyeztethető diszkriminációt alkalmaznak**, az árai pedig majdnem bizonyosan magasabbak az Irányelvben megengedetttnél.

Az OMSZ esetében legalább egyszer találkoztunk szolgáltatás megtagadásával, ahol a jogorvoslat lehetősége a szolgáltatás megtagadásakor nem került megjelölésre. Az OMSZ-nek az önköltségszámítási szabályzata, ami alapján ismereteink szerint **az OMSZ-szel szemben a piac több szereplője is versenyfelügyeleti eljárást kezdeményezett**. Az OMSZ gyakorlatát úgy lehetne az Irányelvvel összhangba hozni, ha

a díjszabási kategóriát kizárólag a kereskedelmi és nem kereskedelmi célú díjkategóriákra osztaná, nem kereskedelmi célú felhasználás alatt értve a nem profit-orientált formában működő szervezetek részére történő értékesítést a felhasználás módjától függetlenül.

8. ábra – Közepes felbontású, nem nyilvános (visszatartott) radarkép. Felbontása: kb. 1km/pixel. Mind a képi ábrázolás, mind az adatok feldolgozása során olyan szellemi termékekbe csomagolható a mögöttes alapinformáció, ami az újrahasznosítást ellehetetleníti.

A meteorológiai adatok területén kizárólagos szerződések megkötésének a gyanúja merült fel a légiirányításra vonatkozó adatok értékesítése esetén. A légiirányításhoz szükséges meteorológiai adatok legnagyobb, szinte kizárólagos vevője a magyar állami tulajdonú, jelenleg társasági formában működő Hungarocontrol Zrt, kizárólagos szolgáltatója az OMSZ. Mivel a légiirányítás közfeladat, korábban a légiirányításhoz szükséges meteorológiai mérések költségét a két szervezet között egy miniszteri utasítás határozta meg. A Hungarocontrol Zrt. az utasítás hatálya alól – állítása szerint – azért került ki, mert társasággá alakították. Az Országos Repülő Szövetség a nemzetközi személyforgalom nem résztvevő – egyéni, sport, időszakos – repüléssel foglalkozók társadalmi szervezete. Az ORSZ álláspontja szerint a Hungarocontrol a számukra szükséges információkat nem vásárolja meg, illetve nem adja tovább, az OMSZ pedig elfogadhatatlanul magas árakat közöl, ezért a hazai repülés részben külföldről importált légimeteorológiai adatokat alkalmaz. Mindkét esetben olyan nyilvánvaló anomáliáról van szó, amelyet a Közbeszerzési törvény és az Irányelv átültetése után következetes jogalkalmazással meg lehetne oldani. Az OMSZ képviselője hangsúlyozza, hogy „Repülésmeteorológiai szolgáltatást csak auditált repülésmeteorológiai szolgáltató végezhet. Az ICAO által előírt szempontok szerinti auditot a légügyi hatóság végzi az egyes országokban” (Magyarországon jelenleg a Nemzeti Közlekedési Hatóság). Elmondása szerint „Magyarországon csak az OMSZ és a HC repmet részlegének van ilyen auditja, de

a HC –nek csak Ferihegy Repülőtér területéről vannak saját adatai. A többi adatot, információt, előrejelzést az OMSZ szolgáltatja a HC-nak. Jogszabályi előkészítés alatt van az OMSZ kizárólagos repülésmeteorológiai szolgáltatóként való kijelölése a magyar légtér egész területére, Budapest-Ferihegy Nemzetközi Repülőtér légtérének kivételével. A kizárólagos kijelölés az 550/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 9. cikk (1) bekezdésének végrehajtása.” Vitatja azt is, hogy ári elfogadhatatlanul magasak lennének. („Az óránként frissített METAR táviratok (összes magyar reptér időjárás-jelentő távirata) díja havi 8.850 Ft, ehhez a műholdképeket, radarképeket, szignifikáns időjárási térképet tartalmazó csomagot már 5.850 Ft /hó összegért tud venni egy kis repülőtér”.)

Meteorológiai (2006)		264	Ft/euró
Európában a piac nagysága	530 millió euró	140,06	mrd Ft
Magyarországon a GDP arányában	4,24 millió euró	1,12	mrd Ft
Magyarországon a lakosság arányában	11,13 millió euró	2,94	mrd Ft
Magyarországon a terület arányában	4,8434086 millió euró	1,28	mrd Ft

14. táblázat – A meteorológiai piac becslése Magyarországon

Európában a meteorológiai adatok piacán nagyságát 530 millió euróra becsülték 2006-ban. (Commission of the European Communities, 2009) Az adatokat Magyarországra vetítve a GDP, a lakosság illetve az ország területének arányában a fenti táblázatban látható eredményeket kaptuk. Ezek alapján Magyarországon a meteorológiai adatok piacának nagysága 1,28 milliárd forint körüli összegre tehető.

Az Időkép Kft. a meteorológiai adatok piacát 1,5-3 milliárd forint nagyságúnak becsüli. A piac alatt a teljes fizetőképes kereslet értendő: mezőgazdaság, média, repülésirányítás, biztosító cégek, közlekedés meteorológia, útfenntartás, energia ipar. A piacon átrendeződés kezdődött el, most teremődik egy új piac, új termékekkel, új szolgáltatásokkal. A piacon dinamikus növekedést várnak.

Társadalmi információk

A MEPSIR-felmérés szerint **a legjobb hozzáférhetőség Európa-szerte a társadalmi adatok esetében mutatkozik** (Dekkers et al., 1996, p.26). Ilyenek különösen a gazdaságstatisztikák, a munkaügyi statisztikák, az egészségügyi statisztikák, a népesedési statisztikák, a közigazgatásra vonatkozó statisztikák és a társadalomstatisztikák.

Nagy-Britanniában kiemelten kezelik a közegészségügyi és oktatási információk újrahasznosítását is. A közegészségügyi adatok újrahasznosításának az Egyesült Államokban is jelentős piaca van. A két piac működését az kényszeríti ki, hogy ezekben az országokban az embereknek (és a munkáltatóknak) magas, piaci áron kell megvenniük az oktatási és az egészségügyi szolgáltatásokat, így igényük van a minőség ellenőrzésének lehetőségére. Magyarországon az egészségügyi adatok az Országos Egészség Pénztárnál találhatóak meg és célzott adatkérés esetén lehet hozzájutni az adatbázisokhoz. Az ár egyéni költségkalkuláció függvénye, ahol a felhasznált gépidőt veszik alapul. (dr. Belicza, 2009. 12. 02.)

Társadalmi információk		
Eladók	Központi Statisztikai Hivatal	
Árak	KSH: Az elnöki utasításban kiadott önköltségszámítási szabályzat alapján számolják. Az árak a honlapon fel vannak tüntetve.(≈MC) APEH: Interjú nem vizsgáltunk, a vevői tapasztalatok alapján az árszint hozzávetőlegesen megfelelő .(≈MC)	
Átláthatóság	KSH: A felhasználási feltételek a honlapon áttekinthetők, az önköltségszámítás módja kérésre sem kapható meg. APEH: A felhasználási feltételek a honlapon áttekinthetők	
Diszkrimináció	KSH: Nincsenek kizárólagos szerződések, az adatokat mindenki számára azonos feltétellel értékesítik. APEH: Nem ismerünk diszkriminatív gyakorlatot.	
Vevők	piackutató cégek, bankok,	
Piacbecslés	Eladói	Vevői
	KSH: 300 millió Ft APEH: kb. 300 millió Ft.	A tipikus tranzakció pár százezer forint, a piac fragmentált, nem tudják megbecsülni.

15. táblázat – Társadalmi információk

Társadalmi adatokat elsősorban a Központi Statisztikai Hivatal, másodsorban nagy ügyfélszámú hatóságok, illetve minisztériumok, országos illetékességű hivatalok kezelnek (például APEH). A statisztikai adatgyűjtés országosan integrált rendszert képez (OSAP), amelynek működését a Statisztikáról szóló törvény szabályozza. Tekintettel arra, hogy a statisztikák a törvény erejénél fogva nyilvánosak, az OSAP adatok gyűjtése közfeladat, az adatszolgáltatás pedig (általában az öt főnél nagyobb szervezetek számára) jogszabályi kötelezettség, az újrahasznosítás szempontjából az adatgyűjtés és feldolgozás rendszere nagyon jól szervezett.

Az OSAP körben gyűjtött adatoknak a KSH csak egy részét publikálja, egy ennél kisebb részét pedig az Eurostat számára továbbadja. Az Eurostat adatait a 27 EU tagállamra, és gyakran az EGT tagokra illetve a társult tagokra is ingyenesen hozzáférhető. A KSH által nem kezelt statisztikák egy része nehezebben fellelhető, illetve esetleg drágábban szerezhető meg. Vannak ugyanis olyan statisztikák, amelyeket az OSAP körében gyűjtött adatokból a gyűjtésbe bevont közintézmények a KSH igényein felül, saját közfeladatuk ellátása érdekében állítanak elő.

A **statisztikai adatokkal kapcsolatos visszaélések** (szerzői jogba történő csomagolás, „üzleti titok”, stb) **ma már nem jellemzőek**, mivel a statisztikák nyilvánosak, és a statisztikai adatok önmagukban nem védhetők szellemi terméként. A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően mi is ezen a területen látjuk a legjobbnak az újrahasznosítás lehetőségét.

Igen jelentős olyan hatósági adatbázisok is találhatóak, amelyek statisztikai feldolgozásra alkalmasak. Az APEH egyedi adózási adatokból készített adóstatisztikái a pénzügyi kormányzat legfontosabb döntés-előkészítő információi, amelyet az üzleti szféra széles köre használ. A földrajzi információk esetében bemutattuk az MBFH gyakorlatát, amely részben statisztikává feldolgozott, egyedi azonosításra nem alkalmas hatósági adatok újrahasznosítását végzi. Ehhez hasonló rendszert működtet **az APEH, amely így szintén jó gyakorlatot folytat**. Sem a KSH, sem az APEH gyakorlata nem feleltethető meg teljes mértékben az irányelvi elvárásoknak, ezen a piaci területen azonban csak az átláthatóság és a felülvizsgálat lehetősége hiányzik. A KSH díjszámítási gyakorlata ugyan nem felel meg az Irányelv előírásainak, de ez elhanyagolható problémát jelent, mivel az irányelvi előírásokkal és hasonló díjakat kapnánk. A KSH-val készített interjú szerint „az ingyenesen nem hozzáférhető adatok árát elnökségi jogkörben megalkotott önköltségi szabályzatuk alapján állapítják meg, amit

belső utasításban [rögzítenek]. Az árak megállapításánál figyelembe veszik a ráfordított humánerőforrást és az általános működési költségeket (ami jelen pillanatban 7%). Előre publikált áraik a készen megrendelhető kiadványok kivételével nincsenek”.

A KSH adatértékesítésből származó árbevétele 2008-ban 300 millió forint. Az újrahasznosítói interjúk során tipikus „nagybani” tranzakciók értékét a KSH és az APEH esetében is néhány százezer forintban jelölték meg a szervezetek, ami összhangban áll a KSH saját közlésével. A társadalmi adatokból származó állami bevétet 1 milliárd forintra becsüljük, és a hozzáadott érték arányát (további becslés megadása nélkül) itt tekintjük a legnagyobbknak. A megfelelő (határköltséghez közelítő árazás) széles körű és jól működő piacot hozott létre.

Közlekedési információk

A közlekedési adatok önmagukban is értékesíthetők, vagy más adatokkal, például navigációs rendszerekben használt földrajzi adatokkal együtt is értékesíthetők. A közlekedési adatoknak jelentős vásárlója a média is. Jellemző közlekedési információk: túlterhelt infrastruktúrára (torlódásokra) vonatkozó információk; útépitésekre, infrastruktúra-javításra vonatkozó információk; tömegközlekedési információk; jármű-nyilvántartási adatok. A közlekedés-szállítás a nemzetgazdaság egyik legjelentősebb iparága, ahol az üzleti tervezés, de gyakran a szállítási lebonyolítása sem oldható meg a közlekedési információkhoz történő naprakész hozzáférés nélkül.

A közlekedési információk a közlekedési infrastruktúrára (mennyiségi, minőségi adatok), a közlekedési hálózatok kihasználtságára (felújítások, dugók, kapacitás-korlátok és rendelkezésre állás), közlekedési eszközökre (járműregisztráció, forgalmi adatok) illetve a nyilvános és tömegközlekedési eszközök menetrendjére vonatkoznak. A közlekedési adatok egy része – a légitikőkre vagy a vasúthálózatra vonatkozó adatok – a közlekedésben részt vevők számára nélkülözhetetlenek.

A MEPSIR-kutatás eredményei alapján a közlekedési adatokhoz való hozzáférés, az információk értékesítésének elszámoltathatósága Európa-szerte az összes adatkörhöz képest a legrosszabb.

A közlekedési információk helyzete Magyarországon annyiban különös, hogy a legtöbb közlekedéssel kapcsolatos közfeladat társasági formában működik, olyannyira, hogy a közlekedési minisztériumi szakigazgatási feladatokat is – külön jogszabályi felhatalmazással – részben a Közlekedéstudományi Intézet Nonprofit Kft. látja el. Mivel a MÁV Zrt és a BKV Zrt, továbbá az ÁAK Zrt és a Magyar Közútkezelő számos közlekedési feladat ellátására monopóliumot élvez, az állami / önkormányzati tulajdonos a közfeladatok ellátásához szükséges információk gyűjtését és tárolását is *tulajdonosként* a vállalatokkal végezteti el. Ennek egyik jellegzetes példája, hogy a fővárosi és kerületi kezelésű utakkal kapcsolatos felújítási, telítődési, rendkívüli eseményekre vonatkozó és egyéb információkat néhány évvel ezelőttig a fővárosi önkormányzat szervezetén belül látta el a „Fővinform”, amelyet szervezetileg később a BKV Zrt-be integráltak. A BKV Zrt-vel készült interjúnk során említésre került, hogy a FÖVINFORM gyakorlata nem tekinthető megfelelőnek. Azóta köztudomású, hogy a BKV Zrt. vezetője ismeretlen tettes ellen feljelentést tett, mert gyanúja szerint a Fővinform egyes munkatársai az adatokkal saját hasznukra kereskedtek. Egy másik jellemző példa, hogy ugyan a közforgalmú (nyilvános) vasúti infrastruktúra Magyarországon kizárólagos állami tulajdonban van, az MNV Zrt mint a KVI jogutódja nem rendelkezik ezen vagyonelemekről naprakész nyilvántartással, annak vezetését a gyakorlatban a MÁV Zrt-re bízzák.

Közlekedési információk		
Eladók	BKV Zrt, MÁV Zrt, VPE Kft, ÁAK Zrt, Magyar Közútkezelő Nonprofit Kht, stb.	
Árak	BKV: Az árazás alapja a vezérigazgatói utasításban meghatározott belső szabályzat, mely önköltségszámításon alapul, de eredményorientált. MÁV: részben ingyenes, részben a MÁV DOKK könyvtári jellegű szolgáltatásának díjába épített.	
Átláthatóság	BKV: Az újrafelhasználás feltételei nincsenek feltüntetve a honlapon. A közlekedési adatok egy része (pl.: menetrendek) ingyenesen elérhető. Az információk árát tartalmazó vezérigazgatói utasítást a vevőknek nem adják ki. MÁV: Nem látható át, de a MÁV DOKK szolgáltatási díjstruktúrája igen.	
Diszkrimináció	BKV: Nincsenek kizárólagos vevői megállapodások. Nem volt példa szerződésmegtagadásra. Az árak mindenki számára egyenlőek. MÁV: Az adatkérések jelentős része közérdekű adatkérés, amelyek jogosságát a MÁV rendszeresen vitatja, a jogviták gyakoriak.	
Vevők	Építészirodák, építészeti kivitelezők, média, kiadók, Dugódíj Kft.	
Piacbecslés	Eladói	Vevői
	BKV: 30 millió Ft MÁV: nem vásárolnak tőlük GyseV: nem vásárolnak tőlük	A vevői próbálkozások a „közérdekű adatok” ingyenességére hivatkoznak.

16. táblázat – Közlekedési információk

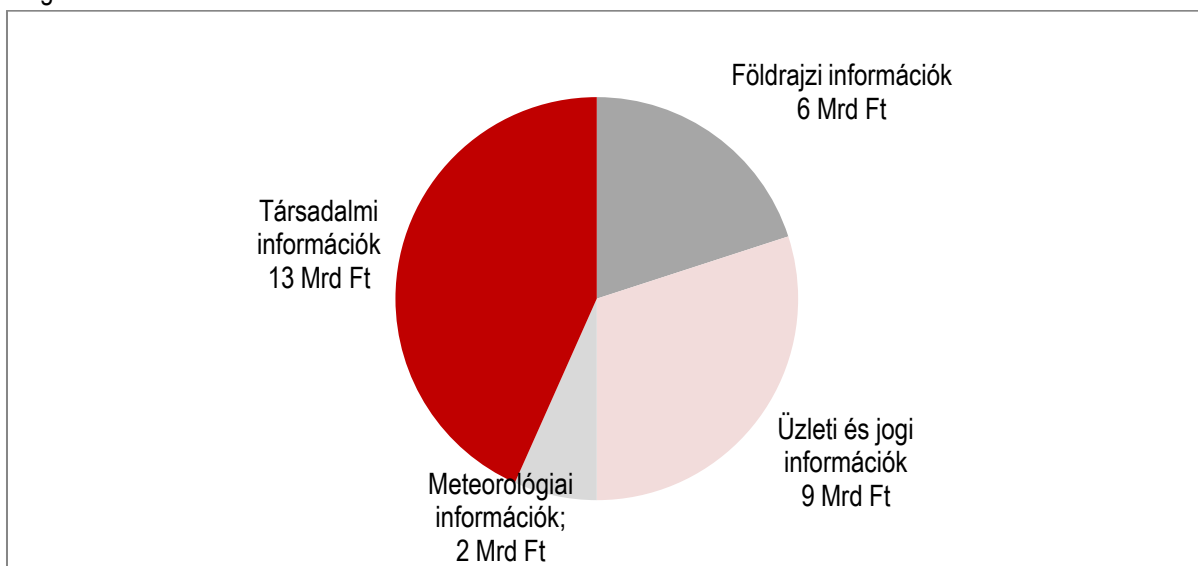
Az előzetesen egyeztetett kutatási terv alapján interjút a BKV Zrt-vel készítettünk, ezen kívül kérdőívvel kerestük meg a MÁV Zrt-t és a GySEV Zrt, illetve más szervezeteket is. Mivel kvantifikálható eredményeket nem kaptunk, megpróbáltunk a Főinform és az Útinform (a BKV Zrt. és a Magyar Közútkezelő Nonprofit Kht) szolgáltató központoknál próbavásárlást kezdeményezni – sikertelenül. Az általunk feltárt kép teljes mértékben tükrözi a MEPSIR-kutatás eredményeit: a közlekedési adatokhoz való hozzáférés nagyon nehéz, az árazás pedig teljesen esetlegesnek tekinthető.

A BKV Zrt-nél folytatott interjúból az derült ki számunkra, hogy a közlekedési információk újrahasznosításából elérhető, vagy elérhetőnek vélt bevétel nem éri el a vállalkozás teljes árbevételének 1 ezrelékét sem, ezért erre sem menedzsment, sem értékesítési, sem jogi költséget nem szívesen fordítanak. „Az adatgyűjtések alapvetően a BKV saját üzleti céljait szolgálják. Interjúalanyunk nem tudott felidézni olyan esetet, amikor valaki kereskedelmi újrahasznosítási (újraértékesítési) célból kereste volna meg”. Ugyanezt tapasztaltuk a MÁV Zrt. esetében. A GySEV Zrt arról számolt be, hogy náluk újrahasznosítási igény nem merült fel. Megjegyzendő, hogy tudomásunk van olyan „vételi” szándékról, ahol az újrahasznosító ingyenesen, közérdekű adatkérésként fogalmazta meg idényét. A BKV Zrt és a MÁV Zrt. gyakorlata ebben az esetben az – tekintettel a gazdálkodásukat firtató rendszeres sajtómegkeresésekre – hogy a közérdekű adatokat lehetőség szerint csak bírósági ítélet alapján, jogvitát követően adnak ki.

A Közlekedéstudományi Intézet – melyhez tevékenységének melléktermékeként jelentős mennyiségben kerülnek adatok – beszámolójából kiderül, hogy üzletszerűen nem értékesít adatokat, nem származik ilyen jellegű tevékenységből bevétele. Az általa kitöltött kérdőívből kiderül, hogy érdekeltek lennének az értékesítés fokozásában. A Közlekedéstudományi Intézet jelentős bevételre tesz szert az információk hasznosítása és saját termékeibe történő beépítése révén. Az Intézet gyakran lát el közfeladatokat a közlekedési tárcával megkötött

közhasznúsági szerződése alapján, mégis rendszeresen vásárol adatokat, mivel az állami szervek közötti adatátvitel sebességét és minőségét nem mindig tartja megfelelőnek.

Ahogy a földtani információk esetében, a közlekedési adatok egy részénél is az a helyzet, hogy a szociális piacgazdaságra való átmenet idején az egykori állami szervezetek társasági és közintézményi (hatósági) szervezetekre bontásakor nem fordítottak gondot a társasági és állami információs vagyonszétválasztására. Ennek az egyik oka az volt, hogy a rendszerváltáskor a mai MOL Nyrt, BKV Zrt vagy MÁV Zrt részleges vagy teljes privatizációjáról, illetve a működési területükön új vállalkozások megjelenésével nem számoltak. Az egykori állami szervek államhoz kerülő részei (pl. a közlekedési tárca Vasúti Főosztálya, amely szervezetileg csak 1993-ban különült el az akkori MÁV Rt-től) úgy gondolták, hogy az új társaságok tulajdonosi jogainak gyakorlóiként az adatkezelés költségét a társaságokra terhelhetik, ugyanakkor az adatokkal tulajdonosként mindig rendelkezni fognak. Érdemi javulást attól remélhetünk, ha a közlekedési adatvagyon kezelésének visszaállamosítása megtörténik.

9. ábra - A magyar PSI piac szektoronként becsült nagysága

A 9. ábra összefoglalóan tartalmazza, hogy becslésünk szerint az egyes adatcsoportokban a magyarországi piacon mekkora a PSI piac nagysága.

7. Akadályok, problémák

Az Irányelv felülvizsgálata kapcsán az Európai Bizottság folytatott egy online felmérést, melynek keretében 2008 májusa és szeptembere között 37 piaci szereplőt kérdeztek meg (újrahasznosítók, közigazgatási intézményezetek, nonprofit szervezetek, stb.) az Irányelv megvalósulásával kapcsolatban. Ennek keretében a következő akadályokat azonosították:

- a piaci szereplők nincsenek tisztában a PSI újrahasznosításában rejlő lehetőségekkel;
- a közintézmények kevés erőfeszítést tesznek az újrahasznosítás megkönnyítésére és előmozdítására;
- hiányzik a tudás arról, hogy milyen adatok elérhetőek újrahasznosításra;
- szigorú engedélyezési feltételek a közintézmények részéről;
- a közintézmények tisztességtelen előnye, amikor a közintézmények piaci vállalkozásokkal versenyeznek az alapadatokat hasznosító, hozzáadott értéket tartalmazó szolgáltatások értékesítése esetén;
- nem átláthatóak az újrafelhasználási feltételek és az árazási mechanizmusok;
- jogorvoslati lehetőségek hiánya (European Commission, 2008);
- a közintézmények nincsenek tisztában a felelősségükkel és a lehetőségeikkel ezen a téren;
- az üzleti vállalkozásoknak korlátozott a tudásuk az ezzel kapcsolatos jogaikról és a közszektorban elérhető információk köréről (Commission of the European Communities, 2009)

A HMT 2000-ben készült tanulmánya a tudásgazdaság alakulásáról az Egyesült Királyságban a következő problémákat azonosította a közérdekű adatok újrafelhasználásával kapcsolatban:

- a közintézmények árazási gyakorlata akadályt jelenthet az adatok kereskedelmi célú újrafelhasználásában (indokolatlanul magas árak alkalmazása)
- az engedélyek kiadásának folyamata lehetne egyszerűbb és hatékonyabb
- „intézményei tehetetlenség”: a legtöbb közintézmény inkább akadályozza, mint elősegíti az adatok újrafelhasználását passzivitásával és a proaktív magatartás hiányával, annak ellenére, hogy történtek ebbe az irányba kezdeményezések (Office of Fair Trading, 2006)

Problémát jelenthet a különböző kezdeményezések ellentmondása is. A *Wider Markets Initiative* a közintézmények eszközeinek jobb kihasználását szeretné elérni. Az intézményeket új termékek és szolgáltatások kifejlesztésére bátorítja, melyeket piaci alapon értékesíthetnek. (HM Treasury, 2006) Ez a verseny torzulásához vezethet. Ha egy közintézmény az egyedüli előállítója bizonyos típusú nyers információknak és abból maga is értéknövelt termékeket és szolgáltatásokat állít elő, akkor érdekében állhat, hogy korlátozza a nyers információkhoz való hozzáférést a piac többi szereplője számára – akár diszkriminatív árazási technikák, vagy a hozzáférési engedélyek kiváltásának szükségesnél bonyolultabb folyamata révén.

Nem segíti az akadályok megszüntetését, hogy maga az Irányelv tágan vagy homályosan fogalmaz bizonyos kérdésekben, például a „határkölség alapú árazás” vagy az „ésszerű megtérülési hányad” meghatározásakor. (Commission of the European Communities, 2009) Hiányzik egy időszere dokumentum is, mely segítené az eligazodást az árazási és egyéb értékesítési kérdésekben. (Office of Fair Trading, 2006, p.50)

A fent említett problémák akadályozzák a piac működését és valós gazdasági hátrányt jelenthetnek. A közintézményi információkat gyakran nem tartják értékesnek, mert az adatokat előállító közintézmény nem lát benne potenciális lehetőséget, így nem is próbálja elérhetővé tenni. Ha pedig a kormányzati szférán kívül nem tudnak az információ létezéséről, akkor nem realizálható a potenciális érték. Az akadályok felszámolásával a piacméret akár a duplájára nőhetne (Mayo & Steinberg, 2007).

Az OFT felmérése szerint a három legszélyosabb probléma, amely konkrét gazdasági hátrányhoz vezet, az az indokolatlanul magas árak alkalmazása, a feldolgozott információk piacán a verseny torzulása, és a PSI-ban rejlő lehetőségek kiaknázásának elégtelensége. Az indokolatlanul magas árak általi bevételkiesést a DotEcon 20 millió font nagyságúnak becsülte. A második probléma abban az esetben áll fenn, ha egy közintézmény egy adattípus

kizárólagos előállítója és korlátozza az azokhoz való hozzáférést. Az ezáltal az újrafelhasználói piacról kieső szereplők árbevételének kiesése a becslés szerint 140 millió font kárt okoz az Egyesült Királyság gazdaságának. A harmadik probléma - a kiaknázás elégtelensége, vagy akár teljes sikertelensége abból eredhet, ha a közintézmények nem teszik elérhetővé az összes alapadatot, így az újrafelhasználók nem képesek rá szolgáltatást illetve terméket fejleszteni. A DotEcon ennek a kiesésnek a becslését a jelenleg adatértékesítésből bevételt termelő intézmények körére alapozta, feltételezve, hogy az arányuk növekedhetne az összes közintézményen belül. Azt az összeget, amellyel növekedhetne a közintézmények összes bevétele, ha többen részt vennének a piacon, 360 millió fontosra becsülték éves szinten. (Office of Fair Trading, 2006)

Bár az akadályok lebontásának számszerűsítése nehézkesnek tűnik, annyi bizonyosnak látszik, hogy az akadályok megszüntetése, a feltételek javítása, javítana a PSI szektor gazdasági teljesítőképességén.

Általános hiányosságok a magyar PSI piacon

A legfontosabb általános hiányosságnak az tekinthető, hogy sem az Irányelv, sem az abban megfogalmazott alapelvek a legtöbb közintézmény, de gyakran az újrahaznosítói kör számára sem ismertek. Az újrahaznosítás területén kialakuló üzleti gyakorlatok egyes esetekben az Irányelvnek megfelelően működnek – ez akkor fordul elő, amikor jelentős piaci kereslet, versengő piaci és jól szervezett kínálattal rendelkező közintézmények találkoznak. Ilyenkor az Irányelv piactarát logikája a „láthatatlan kéztől” vezérelve is megvalósul. Ez azonban inkább kivételnek tekinthető. A kialakulatlan, monopoliummal vagy monoposzóniával terhelt piacokon az Irányelvben lefektetett elvek megvalósulásának sem piaci, sem jogi eszköze nincsen.

Szinte minden interjúalany megemlítette, hogy **a jelenlegi magyar joggyakorlat, amely nem tesz különbséget az információs szabadság körében egyedileg igényelhető és a kereskedelmi újrahaznosítási célú megkeresések között, kifejezetten piactartó hatású.** Ezt igazolja az a tény is, hogy a kérdőíveinkre válaszolók egyöntetűen jobb minőségűnek tapasztalták a pénzért vásárolt állami adatokat az ingyenesen megkaphatónál. (A kérdőívek elemzését lásd a függelékben).

Az újrahaznosításra vonatkozó lényeges üzleti feltételek, különösen az árak, gyakran olyan általánosságban kerülnek meghatározásra, ami alapján **az egyedi szerződészkötéskor túlzott mértékű egyedi eltérésekre van szükség.** Ilyen módon az ársziskrimináció nem zárható ki, illetve a jogsértő ársziskriminatív gyakorlat utólagos ellenőrzéssel sem érhető tetten.

Az újrahaznosításra vonatkozó általános szerződési feltételek általában egy **olyan önköltségszámítási szabályzaton alapulnak,** amelyek majdnem minden esetben közérdekűek, ugyanakkor **az ügyfelek számára előre nem,** és gyakran külön kérésre sem **ismerhetők meg.** Így a kiszabott díjak megállapításnak helyessége, illetve az esetleges megalapozott számlapanaszok megfogalmazásának a lehetősége szinte kizárt, ami kifejezetten ellentmond az Irányelv elszámoltathatósági elvárásának.

Az általunk megkérdezett közintézmények minden esetben hiányolták, hogy az információk újrahaznosítására vonatkozó **önköltség-számítási módszerre** sem a Miniszterelnöki Hivatal, sem a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt, sem más szervezet **nem dolgozott ki általános használható útmutatót.** Tekintettel az információk árazásának kézzelfoghatatlanságára, az önköltségszámítás ezen a területen speciális szakértelmet igényelne, ami a legtöbb közintézményben nincsen meg. Interjúalanyaink között szerepeltek olyan szakemberek, akik önköltségszámítási szabályzatok elkészítésében vagy jóváhagyásában játszanak szerepet, és bevallottan bizonytalanok abban, hogy az információs szolgáltatásokat árát megfelelően határozták-e meg.

Általánosan elterjedt gyakorlatnak látjuk **az adatgyűjtés monopolizációját és a keresztfinanszírozásra törekvést** (amelyet az Irányelv meg szeretne szüntetni). A közfeladatot ellátó szervek az adatgyűjtés költségét gyakran az adatközlőre tudják hárítani – a közfeladatra vonatkozó jogszabályi kötelezések, vagy hatósági előírások alapján – amivel egy üzleti szervezet nem tud versenyezni. Amíg a keresztfinanszírozás lehetséges – ami az általunk bemutatott példák több mint felében megvalósul – addig az adatgyűjtőnek anyagi érdeke fűződik ahhoz, hogy megpróbáljon olyan adatokat is begyűjteni, amire valójában a közfeladat ellátásához nincsen szüksége. Ilyenkor az adatgyűjtő azzal, hogy az adatközlőre háríthatja az adatközlés árát, vagy egyszerűen a közfeladatként elvégzett adatgyűjtés fix költségeit meg tudja osztani a „fakultatív” adatgyűjtéssel, olyan üzleti

előnyre tesz szert, amivel a piaci szereplőket kiszorítja a primer adatgyűjtés területéről. Az ilyen módon monopolizált információs erőforrásokat ezután kizárólagosan tudja értékesíteni. Azok a szervezetek, amelyek ezzel a módszerrel tényleges anyagi előnyre tesznek szert (vagyis a pótlólagos adatgyűjtés költségén túlmenő bevételt realizálnak), nem csak egy jogilag nem szankcionált módon élnek vissza a közhatalommal, de explicit módon is megsértik a versenyjogot. A Complex Kiadó szerint „ellentmond az újrahasznosítás elvének, miszerint az állam ebben a körben a számára fontos adatokat saját céljaira összegyűjti, majd annak a lehető legnagyobb közcélú megtérülését is el akarja érni”. Ezt az álláspontot mi is osztjuk.

Általános problémát jelent, hogy **egyes törvények az Irányelvvel ellentétes tartalmú szabályozást valósítanak meg**. Ilyennek tekinthető az Illetéktörvény, az egyes évek költségvetési törvényei, illetve jelentős számú, döntően az Illetéktörvény felhatalmazása alapján alkotott miniszteri rendeleti szintű jogszabály. Ezek a jogszabályok néhány esetben – különösen az OMSZ, a FÖMI esetében – olyan mértékű, újrahasznosítható információk eladásából származó bevételi előirányzatot, illetve lényegében információs szolgáltatásra vonatkozó eljárási díjat vagy illetéket határoznak meg, ami az Irányelvben leírtaknál csak magasabb áron valósítható meg. Ezeket a közintézményeket a magyar jogalkotó kifejezetten rákényszeríti az Irányelvtől való eltérésre.

A közzsféra többségi tulajdonában lévő vállalatok esetében általánosítható problémát jelent, hogy **a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt-nek** nincsen az üzleti tervezésben, illetve a társaságfelügyeleti tevékenységében az információk Irányelvnek megfelelő **újrahasznosítására vonatkozó iránymutatása**. Ugyan az irányelv a profitorientált szervezetek – például a BKV Zrt vagy a MÁV Zrt esetében – lehetővé teszi az alkalmazott áraknak a határköltség felett normál profittal történő növelésére, a normál profitra vonatkozó elvárástól eltérő szemléletű jövedelmezőségi célt írnak elő. Ezek a társaságok kifejezetten üzleti titoknak tekintik önköltségszámítási szabályzatuknak azt a részét is, ami az újrahasznosítható információkra vonatkozik. A jelenlegi jogszabályi környezetben ilyen esetekben csak versenyjogi jellegű szankció képzelhető el.

Általánosan elterjedt, **visszaélésszerű gyakorlatnak tűnik**, hogy az egyébként **újrahasznosítandó információt olyan szerzői joggal védett termékbe** (pl. adatbázisba) **csomagolják**, amely részben vagy teljesen kizárja a határköltség-alapú újrahasznosítást. Ez a gyakorlat tetten érhető például a Miniszterelnöki Hivatal gyakorlatában (jogszabály-szövegek), illetve az Országos Meteorológiai Szolgálat gyakorlatában (időjárási radarinformációk). Ezen a területen az újrahasznosítói érdek, a közérdek és az intézményi érdek élesen szemben áll egymással. A magyar PSI piacon kialakult gyakorlat gyakran ellehetetleníti az Irányelv gyakorlati megvalósulását. Az Időkép Kft. például úgy nyilatkozott, hogy „szolgáltatásainak fejlesztését azonban érdemben jelenleg az hátráltatja, hogy nem fér hozzá az OMSZ radarinformációihoz [amelynek állítólag szerzői jogi akadálya van]”.

Az **MBFH gyakorlata az OMSZ-szel szemben viszont ugyanezen a téren kifejezetten segítő jellegű**. Az újrahasznosítás tekintetében a bányászati adatkörben „a leggyakoribb akadály, hogy az adat hatósági engedélyezés, felügyeleti tevékenység kapcsán bekért üzleti titkot képez. Ilyenkor tájékoztatják az ügyfelet az üzleti titok tényéről, illetve arról, hogy kinél kérheti a titok feloldását – ez időnként sikerrel jár. Tudomásuk van olyan esetről, amikor az adatigénylő az üzleti titok [tényét ezt követően] bíróságon támadta meg”. Úgy véljük, hogy az ilyen proaktív magatartás nem csak az üzleti titok, hanem a szellemi tulajdon védelem esetén is a jogtulajdonos és az újrahasznosító közötti megegyezés esélyével kecsegtet.

Az általunk végzett interjú és kérdőíves felmérés során több mint száz **közintézményt** kerestünk meg, és ezek **döntő többségében senki sem ismerte az Irányelv rendelkezéseit**. A legtöbb közintézménytől kifejezetten idegen az újrahasznosítás eszméje. A Complex Kiadó szerint „a gyakran változó hivatalnokok nem értik a minőségi újrahasznosítás fontosságát, illetve annak feltételeit. Az újrahasznosításnak gyakran a közigazgatás szervezeti kultúrája a gátja: „Nehogy már pénzt csináljon az állami szereplők által gyűjtött adatokból a magánszektor”. A Top-Map Zrt kifejezetten arról számolt be, hogy „az önkormányzatoknál nincsenek tisztában vele, hogy ki lehet-e adni ezeket [a közlekedésre vonatkozó] adatokat”.

Szinte minden interjúalanyunk, illetve kérdőívet kitöltő, vagy egyéb információt megosztó partnerünk beszámolt **olyan helytelen gyakorlatról, amely etikailag kifogásolható, egyes esetekben pedig büntetőjogi alapon is szankcionálható volna**. A legtipikusabb helytelen gyakorlatnak (érdekkonfliktus) az tekinthető, ha a közintézménynél az információkat jól ismerő személyek az újrahasznosító szervezetektől mellékjövedelemre

tesznek szert. Ezt az teszi lehetővé, hogy a magyar összeférhetlenségi szabályok elsősorban tevékenység-alapúak, és csak kivételes esetben fogalmaznak meg a közintézmény és a hozzá kapcsolódó piaci szereplők közötti jogviszony létesítésére vonatkozó explicit tilalmat (pl. egyes engedélyköteles iparágakban az engedélyező hatóság köztisztviselői nem szerezhettek jövedelmet az engedélyezett vállalatokban). **Általánosnak tekinthető gyakorlat, hogy köztisztviselők, közalkalmazottak, bírók újrahaznosító szervezetekben** az „összeférhető” tevékenységek jogcímén oktatási, szerzői jogokhoz kapcsolódó, honorárium jellegű vagy egyéb **jövedelemre tesznek szert**. Abban szinte teljes egyetértés mutatkozott az interjúkon, háttérbeszélgetéseken, hogy ilyen gyakorlat nélkül nagyon nehéz megfelelő áron, minőségben, illetve az adatok elavulása előtt az információkhoz hozzájutni. Ezzel ellentétes helytelen gyakorlat, hogy azoknál az intézményeknél, ahol az újrahaznosításnak nincsen rendszeres üzletszerű gyakorlata, egyes dolgozók ügyfél tájékoztatás jelleggel olyan információkat osztanak meg piaci szereplőkkel, amelyért más piaci szereplőknél „a másik ablaknál” fizetnie kell. Azokban az esetekben, ahol az információk vagy az üzletszerű hasznosítása nem történik meg, az ilyen hibákat a szervek nem tekintik vagyonszerzésnek.

A közfeladatok és közintézmények átalakulása

Fontos problémának tekintjük, hogy **a magyar közfeladatokat ellátó szervezetek, illetve maguk a közfeladatok is** a rendszerváltás óta **különlegesen gyorsan változnak**.

- Jellemző probléma, hogy korábban állami (közhatalmi) intézményként működő szervezetek társasággá alakulnak, és tovább kezelik az állam információs kincsét. Például az MBFH elvi kezelésében lévő adatok egy köre a MOL Nyrt.-nél, az NHH elvi kezelésében lévő információk egy köre a Magyar Postánál, illetve a különféle közlekedési hatóságok elvi kezelésében lévő információk a MÁV Zrt.-nél és leányvállalatainál vagy a BKV Zrt.-nél lelhetők fel.
- Az egyre több ágazatra jellemző liberalizáció különösen fontossá teszi a társaságok által kezelt adatokhoz való hozzáférés problémáját. Panaszokat hallottunk az elvileg az MBFH-nál lévő, de ténylegesen a MOL Nyrt. kezelésében lévő adatok diszkriminatív kiadására a MOL Nyrt. versenytársaival szemben. A tömegközlekedési versenyre készülő BKV Zrt. kifejezetten versenyelőnyt kíván az elvileg fővárosi közadatok archívumából formálni. Álláspontunk szerint az ágazati liberalizációs törvényeknek tételesen kell a problémát kezelniük.

8. Általános és részletes szabályozási javaslatok

Álláspontunk szerint az Irányelv nincsen átültetve a magyar jogba. A szabályozás megfelelő szintjének a törvényi szintet tartjuk, mivel több törvény (Illetéktv, Áht.) és számos alacsonyabb rendű jogszabály tartalmaz az Irányelvvel nem összeegyeztethető törvényi szintű szabályozást. Ugyancsak törvényi szintű megoldást igényel az újrahasznosítás céljából történő, kereskedelmi információértékesítés és az információs szabadságjogok érvényesítéséhez kapcsolódó, ingyenes közérdekű adatigénylés rendszerének szétválasztása.

Jó gyakorlat más EU tagállamok esetében

Az Európai Unió belül a legjobb példa az Irányelv átvételére és gyakorlati megvalósítására az Egyesült Királyságban alakult ki. Ott létezik egy önálló szervezet – az *Office of Public Sector Information (OPSI)* – melynek felelőssége a kormány információs vagyonának a kezelése és a közintézmények szabályozása. Az OPSI célja maximalizálni azt az értéket, amely a PSI hasznosításából nyerhető. Az OPSI irányításával az Egyesült Királyság minden kulcsterületen jelentős eredményeket ért el az Irányelv elfogadása és annak felülvizsgálata közötti időszakban (2003-2009). (Wills, 2009) Az OPSI feladatai közé tartozik a közintézmények információszolgáltatási tevékenységének szabályozása mellett a panaszok kezelése is. Az egyértelmű felelős kijelölésével, valamint a rendelkezések törvényi kikényszeríthetőségének biztosításával könnyebben elérhető a gyakorlati intézkedések megvalósítása: a kizárólagos megegyezések megszüntetése, az engedélyezési és árazási modellek korrekt kidolgozása, a verseny tisztaságának biztosítása, a panaszok kezelésének lehetősége.

A kormány és az OPSI a külföldi szervezetekkel aktívan együttműködve dolgozik az *Office of Fair Trading* által megrendelt tanulmányban megfogalmazott fejlesztési javaslatok megvalósításán, melynek célja a gazdasági hatékonyság fokozása a PSI újrafelhasználása által. Félévente újabb jelentésekkel ellenőrzik a javaslatok megvalósulásának állapotát. (Wills, 2009)

A PSI szektor értékét növelik az olyan jellegű intézkedések, mint az adatok megszerezhetőségének feltételeinek egyértelművé és világossá tétele, észszerű feltételek és időintervallumok meghatározása az engedélyek kiadására. A közintézményeknek többoldalú megbeszélést célszerű kezdeményeznie az üzleti szektorral, hogy kiderüljön, milyen információk elérhetőek újrafelhasználásra, felmérjék azok információs igényét, illetve köztegyük saját terveiket az információk újrafelhasználására vonatkozóan.

Az árazási döntésekre vonatkozó elméleti elképzelések az Irányelvben megfogalmazott elveket pontosítják és igazítják hozzá az Egyesült Királyság intézményi rendszeréhez. Az árazási módszerek korrekt alkalmazásához szükség van a közintézmények könyvelésében a téma megfelelő kezelésére, vagyis:

- külön kell választani a nyers adatokhoz és az értéknövelt szolgáltatásokhoz kapcsolódó költségeket és bevételeket
- az általános költségeket az erőforrás felhasználásnak megfelelően kell felosztani a két kategória között
- a költségvetési rendszernek tekintetbe kellene vennie a szervezet méretét és az adatgyűjtés fontosságát annak működésében, a legcélszerűbb a tevékenység alapú költségvetési számítás lenne

Különböző árazási módszerek vezetnek a legjobb eredményre a nyers adatok és az értéknövelt termékek esetén. A nyers adatok árazását költség + megtérülés alapon végzik – a már említett kereskedelmi alap mint működési keret sajátosságainak megfelelően, ahol a költségekbe beletartoznak a fix és változó költségek, illetve az

10. ábra – Az OPSI együttműködési és akcióterve Forrás: (Wills, 2009)

általános költségek felosztott része. Feldolgozott információk esetén a teljes költség fedezésére és bizonyos megtérülés elérésére alapozó árazási technikát javasolnak, kizárva az állami támogatás lehetőségét.

A verseny tisztaságának megőrzése érdekében az áraknak azonosnak kell lenniük a harmadik félnek történő értékesítés során, illetve az intézmény saját „információ újrahasznosító” részlege számára.

Az egykor közfeladatot ellátó monopóliumok kezelésében lévő, versenyelőnyt jelentő adatok problémája az Egyesült Királyságban konkrétan akkor került előtérbe, amikor az OPSI azt vizsgálta, hogy a *Royal Mail* postai információi az újrahasznosítási irányelv hatálya alá tartoznak-e. Az OPSI azért állapíthatta meg az Irányelv hatályának a hiányát, mert a *Royal Mail* már versenypiaci szereplővé vált (sőt, hivatalosan tervezték privatizációját is). A liberalizáció célja minden esetben a nemzeti gazdaság versenyképességének növelése. A korábbi állami monopóliumok lebontásában részt vevő új piaci szereplők piacra lépését megdrágíthatja, vagy ellehetetlenítheti a korábban közfeladatot ellátó monopóliumok adatainak elzárása. Célszerűnek tartjuk, hogy a még közintézményi körbe tartozó állami és önkormányzati tulajdonos tulajdonosként vonja el ezeket az adatokat a versenyre készülő közszolgáltatóktól, és azokat megmaradó közintézményeihez helyezze le. Álláspontunk szerint erről törvényi szinten kell rendelkezni.

Az EU intézményeire vonatkozó szabályozás

Tekintettel arra, hogy az Irányelv hatálya az EGT tagállamokra és magára az EU intézményeire és az Euratom intézményeire is kiterjed, az Európai Bizottság a közös intézmények tekintetében maga is „átültette” a közösségi jogba az Irányelv keretszabályait, amelyet a bizottsági információk újrafelhasználásáról (2006/291/EK, Euratom) határozatban hirdetett ki. Általánosságban javasoljuk, hogy **az új magyar szabályozás, ahol lehetséges, a bizottsági szabályozást szó szerint ültesse át a magyar jogba.**

Általános szabályozási javaslatok

Szükséges törvényi változások a szabályozási keret rendezéséhez

Az Irányelv rendelkezéseivel ellentétben a költségvetési törvények készítési gyakorlata, az állami és önkormányzati vagyonkezelők gyakorlata, illetve az Illetéktörvény. Egyes, az Irányelv hatálya alá tartozó közintézmények illetve információtípusok esetében magyar törvények vagy rendeletek az Irányelv árazási és elszámoltathatósági elveinek nem megfelelő gyakorlatot írnak elő. Ezek a hibák olyan törvénnyel orvosolhatók, amely legalább az Áht. és az Illetéktörvény rendelkezéseit módosítja.

A közérdekű adatokra vonatkozó szabályozás az irányelvvel csak igen nagy nehézségek árán, vagy sehogy nem hozható összhangba a közintézmények által kezelt, *nem önmagukra vonatkozó* „közadatok” ingyenes átadása esetében. Az Irányelvnek való megfelelés legnagyobb – szinte minden válaszadó által egyértelműen említett – akadálya a közérdekű adatokra vonatkozó törvényi szabályozás és az Irányelv közötti ellentmondás. Ez az ellentmondás természetesen teljesen megfelelően csak az Avtv. „közérdekű adat” fogalmának szűkítésével szüntethető meg. Amennyiben az Avtv. ilyen értelmű módosítása nem kivitelezhető, olyan párhuzamos újrahasznosítási rezsimeket kell létrehozni, amely a közérdekű adatok nyilvánosságára vonatkozó rezsimtől a lehető legjobban elkülönül.

Álláspontunk szerint a személyi és tárgyi hatály, valamint a fogalomkör nagyobb egyezősége miatt a szabályozást nem az Adatvédelmi, hanem a Levéltári törvényből kiindulva kell megalkotni. Amíg az adatvédelmi törvény egy olyan jogot rögzít, amely az információt függetlenül annak tárolási formájától, a szervezet ügyviteli, iratkezelési rendszereiben fellelhető egy vagy több helyétől a szervezet által megkeresendőnek és kiszolgáltatandónak adja, addig a PSI irányelv a levéltári törvényben (és annak alapján a irattári tervekben, irattárakban, irattári szabályzatokban) szabályozott módon, nagy tömegben fellelhetővé, értékelhetővé, szerzői és titokvédelmi szempontból egyértelműen rendezetté teszi a dokumentumokat. Az adatvédelmi- és levéltári

törvényre épített, párhuzamos szabályozás egyben elkerülhetővé teszi a két rezsim anyagi indíttatású összemosását.

A rossz szabályozottság, illetve az Irányelv rendelkezései átültetésének hiánya ott érhető tetten, hogy a megkérdezett több tucat szervezet összesen két jogvitáról tudott beszámolni – az egyik polgári bírósági eljárás, a másik versenyfelügyeleti eljárás formáját öltötte. Tekintettel arra, hogy a közintézmények és az újrahaznosítók között az irányelvtől eltérő közfinanszírozási gyakorlat miatt az érdekellentétek súlyosak, a jogviták hiánya a jogszabályi környezet rendezetlenségének legfontosabb bizonyítéka. Ahogy mondani szokták, abban a városban, ahol nincsen bűnözés, a maffia az úr: a viták rendezésének számtalan helytelen vagy törvénytelen formája alakult ki.

Javaslatunk elsősorban rendes, törvényi szintű szabályozás megalkotására épül. A közérdekű adatokra vonatkozó, az Irányelvvel ellentétes szabályozás csak jelentős jogalkotói kreativitással, vagy a kétharmados Adatvédelmi törvény módosításával képzelhető el.

Az újrahaznosítási tevékenység egyértelműen piaci tevékenység. Az értékesítők és a vevők között szerződést kell kötni, amelynek rögzítenie kell az árat, a felhasználás esetleges (szerzői jogi) korlátait, a mennyiségi és minőségi jellemzőket, a számlapanasz és a kiszolgálással szembeni tartalmi panasz benyújtásának lehetőségével. Ahol a közintézménynek van az újrahaznosításra vonatkozó általános szerződési feltétele, a szerződésnek világossá kell tennie, hogy azt mikor alkalmazza és mikor tér el tőle. Javasoljuk, hogy a szabályozás írja elő **a szerződések írásbeli rögzítésének szükségességét**.

Az alanyi kör meghatározása

- A szabályozás alanyait az új magyar szabályozás egzakt módon határozza meg annak alapján, hogy az adott szervezet a közbeszerzési törvény hatálya alá tartozik-e, az ESA'95 besorolása alapján közfeladatot lát-e el, illetve a tételes kivételek hatálya alá tartozik.
- Az egyértelműség és könnyű alkalmazhatóság kedvéért a magyar szabályozás írja elő a kivételek alá tartozó intézmények tételes nyilvántartását és közzétételét az ESA'95 besoroláshoz hasonlóan. Ezt a feladatot célszerűnek tartjuk a Pénzügyminisztériumhoz és a Központi Statisztikai Hivatalhoz telepíteni.

A releváns földrajzi piac

A közintézmények újrafelhasználható adatainak a releváns földrajzi piaca a világpiac, az EGT piaca, a magyar piac vagy annál szűkebb piaci szegmens lehet. Mivel a legtöbb újrahaznosítható információ szöveges és magyar nyelvű, a Magyarország területén kívüli hasznosítás esetlegesen tekinthető.

- A szabályozásnak tekintetbe kell vennie azt, hogy az újrahaznosítás piaca és a közhatalmi szervek illetékességi köre nem fed át. Például a budapesti önkormányzat és vállalatai körében létrejövő adatok Budapesten kívüli felhasználása is általánosnak tekinthető. A magyar meteorológiai és üzleti adatokat a környező országokban, sőt, a világpiacon is keresik.
- Egyes önkormányzati illetékességi területen belüli adatoknak az országos újrahaznosítására kevés vagy semmi remény nincs, ezeket nem célszerű bevonni a nemzeti szabályozási rezsimbe, csupán a jogorvoslat lehetőségét kell megteremtteni (pl. települési önkormányzati építési hatóság adatainak újrahaznosítása, stb).

Javaslataink az újrahaznosítási tevékenység meghatározása

- Az újrahaznosítás szabályozási fogalma kötődjön a közfeladatok már alkalmazott közpénzügyi nyilvántartási rendszeréhez.
- Az újrahaznosítási szabályozás vegye figyelembe azt a tényt, hogy a közfeladatok köre az EU és a magyar igazgatás szintjén is változó. Az olyan esetekre készüljenek világos átmeneti szabályok, amikor új közfeladat kerül meghatározásra, illetve amikor korábbi közfeladatok kerülnek a piaci szférához (például postai szolgáltatások, tömegközlekedés).

- A törvényi szintű szabályozás kifejezetten rendelje elkülöníteni a közintézmények számviteli rendszerében a közfeladat ellátása érdekében gyűjtött és feldolgozott információk költségét, az újrahasznosítás ráfordításait, és az esetleges eredetileg kereskedelmi célra történő gyűjtés és hasznosítás költségeit.
- Javasoljuk, hogy a nem közfeladatból, illetve újrahasznosítási célból gyűjtött és feldolgozott információk keletkeztetését, tárolását és értékesítését minden közintézmény esetében az alapítói jogok gyakorlója – külön garanciális szabályok mellett, a Gazdasági Versenyhivatal véleményének kikérését követően – csak esetileg engedélyezhesse. Ilyen esetekben teremtsék meg a közcélú, újrahasznosítási célú és kereskedelmi célú információmenedzsment költségeinek és bevételeinek elkülönítését.
- Javasoljuk továbbá, hogy a kereskedelmi célú adatgyűjtés és értékesítés kimutatható „felesleges kapacitásokra” épüljön, vagyis az ilyen nem kötelezően végzett feladatok végzése semmiképpen se jelenthessen a közintézmény létszámának, eszközállományának és kiadási előirányzatainak növekedésére jogalapot.
- A közintézmények adatainak újrahasznosítása és a közérdekű adatokra vonatkozó szabályozás fogalmilag és az információk köre szempontjából is kerüljön célszerűen elhatárolásra.

Javaslataink a gazdasági szabályozás tartalmi kérdései tekintetében

- Az új magyar szabályozás kifejezetten tiltsa meg, illetve szüntesse meg azokat a helyzeteket, amikor az információk újrahasznosításának ellenértékét adó jelleggel szedik be (hiszen az közfeladat alapfinanszírozásának tekinthető) és ilyen értelemben módosítsa az Illetéktörvényt.
- A közlekedési adatok visszaállamosításával tegyék azokat elérhetővé az újrafelhasználás számára.

Az újrahasznosítható dokumentumok tárgykörének meghatározása

- Javasoljuk, hogy a PSI irányelv átültetésekor ne az Adatvédelmi törvény „adat”, hanem a Levéltári törvény „irat” fogalma legyen az újrahasznosítás tárgya. Az adatok ugyanis mindig egyediek, és a közintézmény szervezetén belül bárhol előfordulhatnak. Az adatok nagybani átadása a közfeladat zavartalan ellátása mellett nem szervezhető meg. Ezzel szemben az „iratok” fellelhetőségéről a közintézmények pontos listát vezetnek, illetve gyakran az „iratok” és az „iratnyilvántartás” teljes mértékben digitalizált, tehát az újrahasznosítás akadálymentesen, kis költséggel, tömegesen is megvalósítható.
- Az „irat” fogalma a magyar jogi környezetben is kellően tág ahhoz, hogy megfeleljen az Irányelv „dokumentum” fogalmának, és az iratnyilvántartások minden esetben tartalmazzák a jóváhagyott (minőségileg ellenőrzött) statisztikákat, kimutatásokat, szöveges és számszaki beszámolókat is.
- Az „adat” és az „irat” fogalmának megteremtésével megszüntethető az anyagi érdekeltség a kereskedelmi és nagybani célú újrafelhasználás és az információs alapjogok érvényesíthetősége között.

Elszámoltathatóság és a ténszerűség elve

- Javasoljuk a közigazgatási és bírói eljárás díj mintájára az újrahasznosítás díj fogalmának bevezetését, amelyet úgy kell megalkotni, hogy az Államháztartásról szóló törvény, illetve a Gazdasági társaságokról szóló törvény, valamint a Számviteli törvény mint mögöttes jogszabály szempontjából is alkalmazható legyen.
- Javasoljuk annak kimondását, hogy az újrahasznosítási díj értéke nem lehet nulla, mivel ebben az esetben a számlapanaszok kezelése és a felülvizsgálat lehetősége nem teremthető meg.
- Javasoljuk, hogy a közigazgatási szervek esetében egy szervezet, a közvállalatok esetében a Magyar Nemzeti Vagyongazdálkodó illetve az önkormányzatok vagy vagyongazdálkodók legyenek felelősek az árszabályozás módszertani és elvi kérdéseinek szabályozására a költségvetési és üzlet bevétel- és kiadástervezés tekintetében.

- A szabályozás az Irányelv elszámoltathatósági elvárását a Számviteli törvény fogalmai mint mögöttes jogszabály alapján határozza meg (egyedi elszámoltathatóság).
- A szabályozás vegye figyelembe, hogy az egyedi elszámoltathatóság elve a közhatalmi, költségvetési szervként működő nem közhatalmi, illetve társasági formában működő közintézmények esetében jogilag eltérő.
- A magyar szabályozás az általános elszámoltathatóság fogalmait az Ártörvény és a Számviteli törvény fogalmai mint (mögöttes) jogszabály alapján határozza meg. Az általános elszámoltathatóságnak meg kell teremteni az intézményi feltételeit (értsd: a szervek által alkalmazott önköltségszámítási gyakorlattal szemben érdemi és szakszerű felülvizsgálati lehetőséget lehessen kérni a közigazgatási, bírói, költségvetési és társasági közintézményi körben is. Ennek megfelelő modelljét álláspontunk szerint az Ártörvény, és a vele összehangolt ágazati törvények jelentik.
- Annak érdekében, hogy szűnjön meg a kereskedelmi és nagybani célú adatfelhasználás és az információs szabadságjogok (ingyenes) érvényesíthetősége közötti konfliktus, javasoljuk, hogy a megfelelő számviteli gyakorlat kialakítása mellett a közérdekű adatkérések számviteli és bizonylatolási gyakorlata (pl. a bírságokhoz hasonlóan) úgy alakuljon át, hogy a közérdekű adatkéréshez kapcsolódó térítések ne legyenek a vállalkozások számára költségként elszámolhatók. Így elkerülhető, hogy valaki formális vállalkozást építsen az információs szabadságjogai tömeges érvényesítésére, illetve a vállalat információs költségeit egy alkotmányos jogra hivatkozva a közhivatalokra telepítse.

Az újrahasznosítási tevékenység finanszírozása

Az EK Irányelv árakra vonatkozó rendelkezései – hasonlóan más, közintézményekre vonatkozó közösségi joghoz, például a támogatásközvetítés közreműködő szervezeteire vonatkozó szabályozáshoz – nem teszi lehetővé, hogy a közösségi jogból fakadó többletfeladatok finanszírozása a tagállami hatáskörben meghatározott, nemzeti közfeladat finanszírozását kiegészítse. Másképpen fogalmazva az újrahasznosításra vonatkozó rendelkezések kizárják azt, hogy az újrahasznosítási bevételt az intézmények egyéb működésük finanszírozására fordítsák, hiszen az adatok eredeti előállítását az európai adófizetők egyszer már adó vagy illeték formájában megfizették.

- A szabályozási koncepcióban eldöntendő kérdésnek tekintjük, hogy az EGT területén kívülre történő értékesítési tevékenység esetében (a WTO szabályainak betartásával) a szervek az Irányelvben meghatározott árnál magasabb díjat számolhassanak-e fel?
- A szabályozási koncepcióban eldöntendőnek tekintjük, hogy amennyiben a kifejezetten nem újrahasznosítási célú adatgyűjtés és információértékesítés egy közintézmény számára megengedett, akkor azzal kapcsolatban milyen szabályozási gyakorlat kerüljön kialakításra.

Árak és ellenőrzésük

A közgazdasági szakirodalom az információs javak esetében egyértelműen a határköltség alapú árazást tekinti az Irányelv legjobb alkalmazásának. A határköltség alapú árazás a határköltség meghatározását, és a profitorientált szervek esetén az elvárható rendes profithányaddal való növelését jelenti. Az Irányelv szándékosan olyan árazási formulát ír körül, amelynek a határköltség alapú (elméleti) ár és többféle, közvetlen ráfordítás-allokáción alapuló árazási formula is megfeleltethető.

A magyar szabályozói gyakorlatban a határköltség megállapítása – és regulátori ellenőrzése – még az olyan koncentrált, nagy apparátussal rendelkező vállalkozások is, mint a lakossági energiaszolgáltató, a vasúti pálya üzemeltetője vagy a távközlési alaphálózatok működtetői esetében is nagyon jelentős gyakorlati problémát jelent. A határköltség egy olyan közgazdaság-elméleti fogalom, amely többféle gazdálkodási probléma elméleti optimumának meghatározására alkalmas, meghatározása azonban a vállalkozások szokásos számviteli tevékenysége körében gyűjtött információknál is szélesebb körű belső adatgyűjtést, és magas matematizáltsági szintű modellszámításokat igényel. Éppen ezért a kifejezetten határköltség-alapú árazást a közintézményi körben

nem tartjuk gyakorlatilag kivitelezhetőnek. Javaslatunk a határkölséghez legjobban közelítő, de a közintézményi gyakorlatban rutinnak számító költségszámítási gyakorlat kialakítása.

Tekintettel arra, hogy az Irányelv árakra vonatkozó rendelkezései nincsenek a hazai jogrendbe ültetve, a legtöbb közhatalmi intézmény az Illetéktörvény alapján határozza meg az újrahaznosítás ellenértékét. Az Illetéktörvény 67. § (3) bekezdése alapján „A fizetendő díj mértékét úgy kell megállapítani, hogy az **az adott eljárással kapcsolatban az eljáró hatóságnál felmerülő és másra át nem hárítható valamennyi költségre fedezetet biztosítson**. Változó költségigényű eljárások (szolgáltatások) esetében a díj összegét átalány jelleggel kell meghatározni”. A díjfizetés alapvető számítási elveit, a díjtételeket a (2) bekezdés felhatalmazó rendelkezése alapján általában a felügyeletet gyakorló miniszter és az adópolitikáért felelős (pénzügy-)miniszter együttesen állapítják meg. Az így meghatározott díjak többnyire átlagkölség-alapúak (az intézmény valamilyen rezsióraberét számlázzák ki), illetve, amennyiben a Költségvetési törvény az intézmény kiadási előirányzataihoz képest alulfinanszírozott, akkor gyakran annál magasabb. Az is általános gyakorlat, hogy az eljárási díjat úgy határozzák meg, hogy abból 10 százalék a központi költségvetés valamely fejezetébe átcsoportosítható (elvonható) legyen. Természetesen ez a rendelkezés nem egyeztethető össze az Irányelv vonatkozó rendelkezésével.

Az általunk végzett felmérésből kiderül, hogy a közintézmények szinte kivétel nélkül **önköltségszámítási szabályzatukban** határozzák meg az újrahaznosítható információk árát. Az önköltségszámítási szabályzat jogi alapja az Államháztartási törvény, az Illetéktörvény idézett rendelkezése, valamint a Számviteli törvény rendelkezésinek megfelelően történik. Álláspontunk szerint az önköltségszámítási szabályzat ilyen szervezeteknél nem csak jól definiált, de közérdekű adatként is megismerhető. Az önköltségszámítási szabályzat alapján a tipizálható adatigények kielégítésének tényleges, számviteli bizonylatokkal alátámasztható költségei meghatározhatók.

Az ideálisnak tekinthető határkölség és az önköltségszámítással kapott, az ún. költségtényezők különféle részösszegei egymásnak nem feltétlenül feleltethetők meg. A közszféra szerveinél keletkezett adatok újrahaznosításának költségfüggvényét (és az ennek első deriváltjaként adódó határkölséget) az általunk áttekintett szakirodalomban empirikusan senki nem határozta meg. Ennek az ok az, hogy ugyan a különféle gazdasági tevékenységek költségfüggvényei igen eltérőek lehetnek, az igazgatási tevékenységek esetében kellő precizitással fix (pl. egy véges élettartamú szerver ára) és változó költségelemek (köztisztviselők órabére) additív, összeadható formába alakíthatók. Az ilyen esetben a közelítő vagy teljes megegyezés a matematikai alpműveleteket használó számviteli rendszerekkel megteremthető. Elméletileg elképzelhető, hogy egy költségvetési szerv vagy köztulajdonú vállalat információ-termelése nem additív (például Cobb-Douglas típusú) függvénnyel jobban modellezhető, és az elméleti határkölség valamivel pontosabban meghatározható bonyolultabb matematikai műveleteket alkalmazó függvények segítségével. Az így pontosítható információ értéke az igen jelentős adatgyűjtési és modellezési kapacitásokhoz képest nem éri meg, a határkölség függvény speciális alakjainak vizsgálata ezért legfeljebb átfogó utóellenőrzések, vagy nagyon átfogó hatástanulmányok esetében indokolt.

Tanulmányunkban tehát abból a feltételezésből indulunk ki, hogy az Irányelv árazási problémája ún. additív, vagyis csak négy alpművelettel felírható költségfüggvényekkel kellően modellezhető volna. Mivel egy szervezet számviteli gyakorlata a szervezet életére hatást gyakorló gazdasági események széles körét rögzíti, különös tekintettel a pénzmozgással járó eseményekre, ezért az additív költségfüggvények és a számviteli információk között kellő pontosságú megfeleltetés teremthető meg.

Amennyiben egy közintézmény kifejezetten kereskedelmi célok teljesítése érdekében vásárol eszközöket, akkor már nem újrahaznosításról, hanem hasznosításról beszélünk. Ilyen esetekben jogi formától függetlenül a hasznosítói tevékenység a versenyjog szabályozása alá kerül. Az Irányelv előírásai akkor sérülhetnek, ha az ilyen közintézmény a közfeladatai végzésekor termelt információkat saját hasznosító egységének a többi újrahaznosító szervezetétől eltérő belső transzferáron nyújtja, illetve eltérő hozzáférési feltételeket alkalmaz. A közgazdasági értelemben vett fix költségek (pl. egy adattároló számítógép vagy egy adatfelvevő műszer egyszeri megvásárlása) az Irányelv árazási cikkének meghatározása szerint nem számolható el az újrahaznosítás árának meghatározásakor, mivel egy közfeladatot ellátó szerv ilyen eszközöket elvileg csak a közfeladata

végzéséhez lát el. A határköltség-függvényt létrehozó matematikai művelet, a deriválás a fix költségeket nullává transzformálja. Az önköltségszámítás esetén ugyanezt úgy érhetjük el, ha az információs termékek árában nem engedjük az amortizációt beépíteni, ami lényegében a fix költségek felosztásának a módszere.

Az újrahazsnosítás fenti logikájából következik, hogy addig nem beszélünk új célú, kereskedelmi hasznosításról, amíg a közintézmény közfeladatainak ellátása közben keletkező információk hasznosításáról beszélhetünk. Véleményünk szerint ez feltételezi, hogy csak olyan információk kereskedelmére vonatkozik az Irányelv, amelyek az újrahazsnosítói vételi szándéktól függetlenül, pótlólagos munkával, de a meglévő személyi, alvállalkozói és tárgyi állománnyal előállíthatók. Az Irányelv csak az ezekhez pótlólagos használatához kapcsolódó többletköltségek felszámítását teszi lehetővé. Ez kizárja, hogy az újrahazsnosítás érdekében új létesítményeket kelljen létrehozni, engedélyeztetni, új bankszámlákat kelljen vezetni, növelni kelljen a fűtendő ingatlan méretét és mértékét. Az önköltségszámítási gyakorlatban ez azt jelenti, hogy az Irányelv árazási előírásának betartásakor az ún. egyéb költségek (fűtés, bankköltség, hatósági eljárási díjak, stb) nem számolhatók el az újrahazsnosító szervezet pótlólagos adategényére.

Némileg általánosítva a problémát, álláspontunk szerint az Irányelv árazási előírásának a nem profitorientált intézmények esetében csak olyan árkalkuláció felel meg, ami csak számviteli értelemben vett ráfordításokat tartalmaz. A határköltségnek legjobban megfeleltethető, az összes közintézményben, még társaságoknál is alkalmazott összeget a közvetlen önköltségnek az egyéb közvetlen költségekkel (beleértve az amortizációt) csökkentett részét tekintjük.

Az Irányelv kellően általános ahhoz, hogy a közfeladatokat ellátó társaságokra nézve is alkalmazható legyen. Közfeladatot profitorientált és nonprofit társaságok is elláthatnak. A profitorientált társaságok esetében a tulajdonosuk – az állam, az önkormányzat, vagy a nevükben eljáró vagyonkezelő szervezet – jogosan köthet ki jövedelmezőségi elvárást. Mivel a köztulajdonú vállalkozások általában természetes vagy mesterséges monopóliumok, a jövedelmezőség maximumát a versenyjog és gyakran az ágazati árszabályozás joga törvényi szinten szabályozza. Tekintettel arra, hogy az Irányelv alapvetően a közösségi versenyjog gazdasági logikájára és fogalomkészletére épül, nem csak közgazdaságilag, hanem jogilag is helyesnek tartjuk az ilyen értelemben vett jövedelmezőségi plafon meghatározását. Ez a plafon például a Magyar Posta Zrt esetében meghatározottnak tekinthető, sok önkormányzati és állami vállalat esetében nem. Úgy gondoljuk, hogy ebben az esetben a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt-nek, illetve az önkormányzati vagyonkezelőknek kellene meghatároznia az elvárható jövedelmezőséget. Ennek hiányában nem tekintjük túlzónak az adott állami vagy önkormányzati portfólióban kezelt vállalkozások átlagos jövedelmezőségét. Ez az MNV Zrt. portfóliójába tartozó vállalkozások esetében tavaly nem érte el a 2 százalékot.

- Az ár meghatározásának alapja az önköltségszámítási szabályzat, amely nyilvános. Nem nyilvános szabályzat alapján legyen kötelezően nyilvános a közszektorban keletkező információk újrahazsnosítására vonatkozó szabályok köre (vagyis az önköltségszámítási szabályzat általános, illetve a közintézményi információk újrahazsnosítására vonatkozó része).
- Törvényi szintű jogszabály írja elő, hogy az Irányelv hatálya alapján végzett újrahazsnosítási tevékenységért a nem profitorientált közintézmények a közvetlen önköltségnek az egyéb közvetlen költségekkel (beleértve az amortizációt) csökkentett részét számolhassák el. A szabályozás célszerű helye az Illetéktörvény, ahol az újrahazsnosítási díj kivételként határozható meg.
- Törvényi szintű jogszabály írja elő, hogy amennyiben az újrahazsnosítható információk esetében a nyereségorientált szervezetek alkalmazhatnak nyereséghányadot, azt a kezelőjük explicit és nyilvános rendelkezésben határozza meg kifejezetten az újrahazsnosítói tevékenységekre, annak mértéke pedig legfeljebb a versenyjogi szempontból elfogadható maximum legyen. A törvény írja elő, hogy az állami és önkormányzati vagyonnal való felelős gazdálkodás szabályai alapján a nulla haszonkulcs alkalmazása – tekintettel a jelentős, pozitív külső nemzetgazdasági hatásokra – jogszerű.
- Az Illetéktörvény módosítása írja elő, hogy a felhatalmazó rendelkezései alapján született alacsonyabb rendű jogszabályokban meghatározott olyan újrahazsnosítási tevékenységek, amelyek ára közigazgatási, bírói

eljárási díjként kerülnek meghatározásra, a kérdéses szolgáltatások esetében a közvetlen önköltségnek az egyéb közvetlen költségekkel (beleértve az amortizációt) csökkentett része legyen.

- Javasoljuk, hogy újrahasznosítási jellegű szolgáltatásokat a Illetéktörvény illetékből történő finanszírozását (ami nem szolgáltatási díj, hanem adójellegű, nem költségbázisú, közhatalmi bevétel) főszabályként tiltsa meg, és az újrahasznosítás jellegű illetékek alakuljanak át szolgáltatási díjjá.
- A szabályozás mondja ki, hogy amennyiben az MNV Zrt vagy más közintézményi vagyonkezelő szervezet nem határozza meg nyilvánosan megismerhető formában az elfogadható mértékű profitszintet a profitorientált formában működő közintézmények esetében, akkor az újrahasznosítási díj nulla százalék profithányadot tartalmazhasson.

Az árszabályozás intézményi kérdései

- Az árszabályozás ex ante jellegű szabályozása miatt nem tartjuk megfelelőnek az árszabályozás elsődleges feladatainak a Gazdasági Versenyhivatalra vagy az Állam Számvevőszékre történő telepítését.
- A határkölség alapú árazás és a költségvetési szervek bevételeinek fokozása miatti érdekkonfliktus okán javasoljuk, hogy az árszabályozási intézményi feladatok (az alanyi kör meghatározásának kivételével) a Pénzügyminisztériumtól szervezeti és irányítási értelemben is független szervezethez kerüljenek.
- A határkölség alapú árazás és az állami és önkormányzati tulajdonú vállalatok bevételeinek fokozása miatti érdekkonfliktus miatt nem tartjuk helyesnek, ha a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt illetve az önkormányzatok vagy vagyonkezelő szerveik az árak meghatározásának elvi kérdéseiben hatáskört kapnak.
- Az európai szabályozási gyakorlatban nem ritka az árszabályozási feladatoknak a Miniszterelnöki Hivatalba történő telepítése. Ezt a hazai MEH szervezeti kultúrájával nehezen, de összeegyeztethető feladatnak tartjuk. Kifejezetten szervezeti, illetve kompetencia-szempontról helyesnek tartanánk a feladatoknak a gazdasági miniszter, vagy az irányítása alá tartozó valamely szervhez történő telepítését. Tekintettel a hatalmi ágak szétválasztásának elvére, a hatáskört célszerű az Országos Igazságszolgáltatási Tanáccsal megosztani. Az Országgyűlés és irányítása alá tartozó szervezetek esetében szintén speciális rendelkezéseket kell tenni.
- Az árszabályozó döntéseivel szemben (például, hogy milyen költségelemek tekinthetők az újrahasznosítás szempontjából közvetlen ráfordításnak, stb) az Ártörvény általános mechanizmusa alapján közvetlen bírói felülvizsgálati lehetőséget javaslunk.
- Az árszabályozás európai és magyar gyakorlatának megfelelően javasoljuk az árszabályozó szerv és a versenyhivatal közötti együttműködés alapelveinek jogszabályi lefektetését az intézmények közötti nyilvános együttműködésre vonatkozó szabályok mellett.
- Tekintettel arra, hogy az újrahasznosítás bevétele közpénznek tekinthető, az ellenőrzési jogosítványokat a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt-hez, illetve az Állami Számvevőszékhez, valamint az önkormányzatok belső ellenőrző szerveihez kell telepíteni.

Verseny- és technológiasemlegesség érdekében

- A szabályozás írja elő, hogy az olyan újrahasznosítható információk esetében, ahol az információk továbbadásának szerzői jogi akadálya van, legyen kötelező az erre vonatkozó szerződés (vagy szerződésrészlet) nyilvánosságra hozatala, továbbá arra vonatkozó tájékoztatás megadása, hogy ki a szerzői jog tulajdonosa és miképpen lehet tőle engedélyt kérni (nem kapni) a további felhasználásra.
- Törvényi szintű szabályozás annak tekintetében, hogy a közintézmények saját munkavállalóik (köztisztviselőik) és alvállalkozóik vonatkozásában kötelezően kössék ki a további felhasználás felhasználói jogainak térítésmentes biztosítását harmadik félnek.
- A törvény írjon elő ésszerű határidőt a már elkészült, de rendezetlen jogi helyzetű dokumentumokkal kapcsolatos szerzői jogi rendelkezések megtételére.

- Törvényi szintű szabályozás írja elő, hogy minden szoftver licenz-szerződés megkötésekor kötelező legyen az újrahasznosítás kérdéséről akképpen rendelkezni, hogy az újrahasznosító szervezeteknek ne kelljen további licenzdíjakat fizetniük, illetve a szoftver beszerzésekor az ilyen jogokat az állam egyösszegben váltsa meg.
- A törvényi szintű szabályozás akképpen ösztönözze a technológiasemlegességet, hogy ne tegye lehetővé a díjszámítás elvi maximumának alkalmazását abban az esetben, ha az újrahasznosításra átadott dokumentum ingyenesen elérhető szoftverrel nem olvasható be.

Keresést segítő eszközök állami fejlesztése, eszközlisták

- Javasoljuk, hogy törvényi szintű szabályozás rendezze a Nemzeti Digitális Adattár jogi státuszát és feladatait.
- Javasoljuk, hogy a Levéltári törvény módosítása tegye kötelezővé az elektronikusan nyilvántartott iratnyilvántartások nyilvánosságra hozatalát, és ésszerű határidőn belül kötelező online elérhetőségét. Javasoljuk, hogy a közigazgatási szervek megfelelő ösztönzöttségét azzal teremtsék meg, hogy az NDA-n keresztüli metaadatközlés költségeit ne a közigazgatási szervnek kelljen viselnie.
- Javasoljuk, hogy a Miniszterelnöki Hivatal hatáskörrel rendelkező egysége ne minősítsen a törvény elfogadása után olyan iratnyilvántartó rendszereket megfelelőnek, amelyek nem teszik lehetővé az iratok metaadatainak további költség nélküli online vagy NDA portálon keresztüli publikálását.

Javaslataink az egyéb szabályozás tekintetében

- A nem árakra vonatkozó szerződési feltételek kikényszerítésével kapcsolatos feladatokat az általános szabályozási környezetre és a célszerűsége tekintettel javasoljuk a Gazdasági Versenyhivatalhoz telepíteni, mivel a GVH hatásköre ebben az esetben a magyar jogalkotás szintjén egyébként sem korlátozható.
- A társasággá alakult egykori közintézmények adatainak szakszerű átadására az államnak a törvényi szabályozás határozza meg ésszerű határidőt (pl. a MOL Nyrt, MÁV Zrt, BKV Zrt kezelésében lévő állami adatok esetében).
- A közfeladatot ellátó, vagy monopóliumát elvesztő szervezetek esetében a korábbi közfeladat ellátása során keletkezett közintézményi adatok archiválásáról, állami vagy önkormányzati tulajdonosnak történő átadásáról törvényi szintű kötelezést kell hozni. Az ilyen adatkezelést az MNV Zrt, az önkormányzatok ezt követően maguk végre tudják hajtani.
- Az árszabályozással megbízott szervezet, például a MEH vagy az NFGM kapjon egyedi rendelkezési jogokat a társaságoknál marad, elvileg állami alapadatokkal kapcsolatos rendelkezések megfogalmazására.

9. Ábra és táblázatjegyzék

1. ábra – Nyers adatok és értéknövelt termékek, szolgáltatások (Forrás: Saját ábra (Office of Fair Trading, 2006) alapján)	19
2. ábra - Közintézményi adatok felhasználási folyamata (Forrás: Saját ábra)	19
3. ábra - Információs költségek (Pollock, 2008) alapján	22
4. ábra - A hozzáférés különböző szintjei Magyarországon	27
5. ábra - A PSI irányelv gyakorlati megvalósítása az egyes országokban, 2009 februárjában (European Public Sector Information Platform, 2009)	28
6. ábra - A közintézményi adatok értékteremtési pontjai (Saját ábra)	30
7. ábra - Technikai akadályok (Forrás: IRM)	37
8. ábra – Közepes felbontású, nem nyilvános (visszatartott) radarkép. Felbontása: kb. 1km/pixel. Mind a képi ábrázolás, mind az adatok feldolgozása során olyan szellemi termékekbe csomagolható a mögöttes alapinformáció, ami az újrahasznosítást ellehetetleníti.	44
9. ábra - A magyar PSI piac szektoronként becsült nagysága	49
10. ábra – Az OPSI együttműködési és akcióterve Forrás: (Wills, 2009)	54
1. táblázat - Üzleti modellek Magyarországon (Mélyinterjúk és kérdőívek alapján)	21
2. táblázat - A PIRA kutatás Magyarországra arányosítva (Saját számítás)	31
3. táblázat – MEPSIR becslés a magyar piacra (Forrás: MEPSIR illetve saját számítás)	32
4. táblázat - Az európai PSI piac az árbevétel és létszám adatok alapján (Dekkers et al., 1996)	32
5. táblázat - A magyar PSI piac az árbevétel és létszám adatok alapján becsülve (Saját számítás a MEPSIR adatok alapján)	33
6. táblázat - MEPSIR túlbecslése az OFT felméréséhez képest (MEPSIR és OFT alapján saját számítások)	33
7. táblázat - A magyar PSI piac az OFT kutatás arányában	34
8. táblázat - A magyar PSI piacra vonatkozó különböző becslések összefoglalása	34
9. táblázat – Üzleti információk piaca	36
10. táblázat – Földrajzi információk	39
11. táblázat – A magyar földrajzi adatok piacának becslése	40
12. táblázat – Jogi információk és adatok	41
13. táblázat – Meteorológiai információk	43
14. táblázat – A meteorológiai piac becslése Magyarországon	45
15. táblázat – Társadalmi információk	46
16. táblázat – Közlekedési információk	48

10. Hivatkozásjegyzék

- Az Európai Parlament és a Tanács, 2003/98/EK. *irányelve a közsféra információinak további felhasználásáról.*
- Commission of the European Communities, 2009. *Re-use of the Public Sector Information - Review of Directive 2003/98/EC -*. COM(2009) 212 final. Brussels: COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES.
- Dekkers, M., Polman, F., te Velde, R. & de Vries, M., 1996. *MEPSIR Measuring European Public Sector Information Resources, Final Report of Study on Exploitation of public sector information – benchmarking of EU framework conditions.* [Online] Available at: http://www.epsiplus.net/reports/mepsir_measuring_european_public_sector_resources_report.
- dr. Belicza, É., 2009. 12. 02. *Az Országos Egészségpénztár adatai.* Előadás. Fejlesztéspolitikai Akadémia.
- European Commission, 2008. *Results of the online consultation of stakeholders "Review of the PSI Directive".*
- European Public Sector Information Platform, 2009. *Scorecard Maps.* [Online] Available at: <http://www.epsiplatform.eu/> [Accessed 20 november 2009].
- HM Treasury, 2006. *The Wider Markets Initiative.* London: National Audit Office.
- Majtényi, L. et al., 2006. *A nemzeti adatvagyonra vonatkozó szabályozás szintjei.* Eötvös Károly Intézet.
- Mayo, E. & Steinberg, T., 2007. *The Power of Information.*
- Nyáry, M., 2009. *Az angliai Közszektori Információ Tanácsadó Testület beszámolója.* Annotáció.
- OECD Working Party on the Information Economy, 2006. *Digital Broadband Content: Public Sector Information and Content, Directorate for Information, Computer and Communications Policy.* DSTI/ICCP/IE(2005)2/FINAL. JT03206702.
- OECD, 2006. *Digital Broadband Content: Public Sector Information and Content.* DSTI/ICCP/IE(2005)2/FINAL. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
- Office of Fair Trading, 2006. *The commercial use of public information (CUPI).* OFT861. Office of Fair Trading.
- OXERA, 1999. *The Economic Contribution of Ordnance Survey.* Oxfröd Economic Research Associates Ltd.
- Pira International – University of East Anglia – KnowledgeView Ltd., 2000. *Commercial Exploitation of Europe's Public Sector Information.*
- Pira International Ltd., 2000. *Commercial exploitation of Europe's public sector information.* University of East Anglia and Knowledge View Ltd.
- Pollock, R., 2008. *The Economics of Public Sector Information.* University of Cambridge.
- Pollock, R., 2008. *The economics of public sector information.* University of Cambridge.
- Szoboszlai, J. et al., 2007. *A PSI irányelv áttöltetése a magyar jogba.* Eötvös Károly Intézet.
- Wills, M., 2009. *The United Kingdom Report on the Re-Use of Public Sector Information.* Crown copyright.
- Working Party in the Information Economy, 2006. *OECD Workshop on Public Sector Information: Summary.* DSTI/ICCP/IE(2006)14. Paris: OECD.
- Working Party on the Information Economy, 2006. *Digital Broadband Content: Public Sector Information and Content.* DSTI/ICCP/IE(2005)2/FINAL. OECD.
- World Meteorological Organization, 2005.

11. Függelék

Az Irányelv hatálya alá tartozó intézmények

Az Irányelv hatálya alá tartoznak azok intézmények, melyek közfeladatot látnak el. Ezek részletes listája megtekinthető a Közbeszerzések Tanácsa honlapján (www.kozbeszerzes.hu). Értelmszerűen kivételt képeznek azok az intézmények, melyeket az Irányelv akként jelöl meg: a közszolgálati műsorszolgáltatók, az oktatási- és kutatóintézmények, a kulturális intézmények.

Így az Irányelv hatálya alá tartoznak értelemszerűen az állami költségvetési szervek, az önkormányzatok.

Az Irányelv hatálya alá tartoznak az Európai Unió közpénzügyi és statisztikai besorolása szerint a közfeladatot ellátó szervezetek, tételesen azok, melyeket nem jelöl meg az Irányelv 1. cikkének (2) bekezdése kivételként, vagyis:

- Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. (MNV Zrt.)
- Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő (NIF) Zrt.
- Állami Autópálya Kezelő (ÁAK) Zrt.
- MÁV Start Zrt.
- Államadósság Kezelő Központ (ÁKK) Zrt.
- Beruházási, Műszaki Fejlesztési, Sportüzemeltetési és Közbeszerzési Zrt. (BM SK Zrt.)
- Hagyományok Háza Ingatlanfejlesztő Kft.
- Nemzeti Filharmónia Ingatlanfejlesztő Kft.
- Duna Múzeum Ingatlanfejlesztő Kft.
- Magyar Turizmus Zrt.

A kutatási adatok arányosítása

A PIRA és a MEPSIR kutatásból származó Európára vonatkozó adatok országonkénti arányosításához az országok 2008-as lakossági (Forrás: Eurostat) és 2008-as GDP adatait (Forrás: *International Monetary Fund*) használtuk fel. Az összesített adatokból számított megoszlási viszonyszámokat az alábbi táblázat tartalmazza:

	Nominális GDP megoszlása	Lakosság megoszlása
Ausztria	2,36%	1,76%
Belgium	2,88%	2,25%
Ciprus	0,14%	0,17%
Cseh Köztársaság	1,23%	2,19%
Dánia	1,93%	1,16%
Észtország	0,13%	0,28%
Finnország	1,55%	1,12%
Franciaország	16,31%	13,52%
Németország	20,89%	17,37%
Görögország	2,03%	2,37%
Magyarország	0,89%	2,12%
Írország	1,52%	0,93%
Olaszország	13,16%	12,60%
Lettország	0,19%	0,48%
Litvánia	0,27%	0,71%
Luxemburg	0,31%	0,10%
Málta	0,05%	0,09%
Hollandia	0,50%	3,47%
Norvégia	2,57%	1,00%
Lengyelország	3,00%	8,05%
Portugália	0,14%	2,24%
Szlovákia	0,54%	1,14%
Szlovénia	0,31%	0,42%
Spanyolország	9,11%	9,57%
Svédország	2,72%	1,94%
Egyesült Királyság	15,24%	12,93%
EU25+ Norvégia	100,00%	100,00%

Követve a MEPSIR kutatás módszertanát, az Európára vonatkozó adatokat a fenti megoszlási viszonyszámok segítségével arányosítottuk az egyes országokra. Ilyen módon a Magyarországra vonatkozó szorzószám a GDP arányában történő megoszlás esetén 0,89% míg a lakosság arányában történő megoszlás esetén 2,12% volt a számítások során.

A számítások eredményeit a 2.-7. táblázat tartalmazza.

Interjúkérdések közintézmények esetén

Termelési adatok

Milyen módon keletkeznek értékes információk a szervezetben? Hogyan készülnek az iratok, miként tartják őket nyilván? Gyűjtenek-e üzleti, földrajzi, jogi, meteorológiai, társadalmi, közlekedési adatokat, és ha igen, milyen módon? Belső erőforrásból vagy alvállalkozóval? Milyen módon számolják a ráfordításokat az adatgyűjtésre?

Vannak-e saját gyűjtőkapacitások? Ha igen, előfordulhat-e, hogy ezekben keletkezik a szervezet céljaira nem használható tartalék (pl. üres idő a mérőállomáson). Ezeket a gyűjtőkapacitásokat a jogszabály megengedi-e értékesíteni? Foglalkoznak-e ilyen tevékenységgel, ha igen, alkalmasszerűen vagy üzletszerűen?

Milyen nyilvántartásokat vezetnek a gyűjtőkapacitások ráfordításairól?

Előírja-e jogszabály, felügyeleti szerv, SzMSz, hogy gyűjtsenek adatokat?

Értékesítési adatok

A szervezet rendszeresen, vagy alkalmasszerűen értékesít-e információkat, akár iratmásolatokat, akár adatok, térképek, rajzok, stb formájában?

Hogyan zajlik az értékesítés – Önök adják el, van erre egy külön szervezet, terveznek egy külön szervezetet, nem üzletszerűen csinálják? (14)

Van-e exkluzív vásárlójuk, akinek kizárólagos joga van valamilyen adat feldolgozására (26)? Ha igen, akkor az erre vonatkozó szerződés nyilvános-e? (27) Ezt a honlapjukon publikálják? (28)

Mi az igények kielégítésének a tipikus időigénye? (15)

Az igényeket hogyan iktatják, milyen visszajelzést küldenek, és mikor? (16)

Jogszabály határozza-e meg az adatszolgáltatás árát? Ha igen, akkor van-e javaslatvételi joguk a mértékre? Hogyan tesznek javaslatot? Figyelembe veszik-e a javaslatvételnél a költségeiket? Elfogadják-e a javaslatukat?

Ha nem jogszabály határozza meg az adatszolgáltatás árát, akkor milyen módon határozzák meg a térítési díjakat? Ennél hogyan veszik figyelembe a ráfordításokat? Milyen jogszabályokat vesznek figyelembe?

Mekkora árbevételük van az adatértékesítésből? Ez szerepel-e az üzleti tervükben? Az üzleti tervnek erre vonatkozó részét hozzák-e?

Ön szerint lehetne-e fokozni az eladott adatok mennyiségét az eladási feltételek (ár, vagy más feltétel) módosításával?

Ön szerint lehetne-e fokozni a bevételt bármilyen módon?

Vannak-e olyan igények, amit nem tudnak teljesíteni? Ennek mi az oka, és mekkora az aránya (17)?

Ha jogi akadályba ütközik az adatok kiszolgáltatása, akkor milyen tájékoztatást adnak az ügyfélnek (18)? Elmondják-e, hogy ki vizsgálhatja felül a döntést (19)?

Vannak-e az értékesítés útjában infrastrukturális, humán vagy egyéb akadályok?

Vevői adatok

Kik a tipikus vevők? Rendszeresek-e a vásárlásaik, vagy alkalmasszerűek? Hány vevőjük van, ebből mennyi a visszajáró?

Mekkora a tipikus tranzakció? Fel vannak-e készülve nagybani adatigényekre? Fel vannak-e készülve egyszeri, kis adatigényekre?

Mennyire koncentrált a vevői piac? Mekkora erejük van a vevőknek az ártárgyaláson?

Vásárlási szokások

Szoktak-e más közszervtől, vagy piaci szervezettől vásárolni

Üzleti adatokat (pl. cégkivonat, stb), vagy illet hoznia-e kell e az ügyfelüknek?

Földrajzi jellegű adatokat (példákkal segítjük a válaszadást)

Jogi jellegű adatokat, pl. jogtárak, közlönyök.

Meteorológiai adatokat, előrejelzéseket.

Társadalmi-gazdasági adatokat, pl. KSH vagy APEH adatokat.

Közlekedési adatokat (pl. Útinform, Fővinform, menetrendek, stb)

További kérdések

Van-e olyan ügyfele, akiről remélhető, hogy rendelkezésünkre állna egy interjú vagy egy kérdőív erejéig?

Tud-e említeni példaértékű, esetleg elrettentő magyar gyakorlati példát?

Van-e olyan kérdése, aminek a megválaszolását a tanulmánytól vagy a piackutatás kvantitatív eredményeitől várja?

Van olyan kérdésben, ahol a jogalkotói, vagy jogalkalmazói iránymutatásra, változtatásra számít, vár, remél?

Interjúkérdések újrahasznosító szervezetek esetén

Termelési adatok

Milyen adatokra van szüksége (üzleti, földrajzi, jogi, meteorológiai, gazdasági-társadalmi, közlekedési)?

Azokon a területeken, ahol a működéséhez adatokra van szüksége, milyenek ítéli az ellátottságot Magyarországon?

Mennyire tekinti az egyes adatforrásait megbízhatónak (teljesség, pontosság, naprakészség, érthetőség 1 nagyon rossz 7 nagyon jó) (21)?

Mennyit költ az egyes adattípusokra? Ha közintézménytől vásárol, melyik közintézménytől és mennyiért?

Vannak-e a vásárolt adatokkal, információkkal szerzői jogi problémái?

Van-e olyan adat, amire szüksége volna, de nem tudja, hol lehet elérni (megfelelő minőségben)?

Van-e olyan adat, amire szüksége volna, de túl drágának találja?

Van-e olyan adat, amiről tudja, hogy hasznosítani tudná, de nem fér hozzá?

Van olyan adat, amelynek tudomása szerint Ön az egyetlen, kizárólagos jogú vásárlója? (32) Tud arról, hogy az Ön által ismert területen vannak ilyen kizárólagos helyzetű vevők, vagy voltak ilyenek a múltban (29)? Ha van ilyen exkluzivitás, ez nyilvános adat? (30) Tett már kísérletet arra, hogy ilyen exkluzivitási szerződést bíróságon megtámadjon, vagy van tudomása ilyen kísérletről (31,33)?

Vételi adatok

Az egyes adat- és információtípusokat, amit vásárol, milyen volumennel lehet jellemezni (pl. iratoldal, adatbázis-rekord, frissítési gyakoriság)?

Mennyi idő alatt szokták a közintézmények kielégíteni az adatigényüket (22)? És a magánintézmények?

Az egyes adat- és információtípusokat milyen árakon veszi?

Az egyes adattípusokra mennyit költ (körülbelül, vagy pontosan)?

Van-e olyan adat, információ, iratmásolat, stb, amelynek a megvételét (pl. cégkivonat) az ügyfeleire hárítja? Mennyi ilyen kerül be a szervezetbe (körülbelül)? Mi határozza meg ezeknek a számát (ügyfélszám, jogi előírás, belső előírás, stb)?

Az ügyfelektől bekért információkat feldolgozzák-e más célra (pl. cégstatisztikák készítése)?

Van-e olyan adattípus, amit csak azért vásárol, hogy hatósági vagy felügyeleti elvárásnak meg tudjon felelni?

Volt-e olyan adat, amit jogi akadályok miatt nem tudott megvenni? Ez az összes igényének mekkora részét képezi (23)?

Adtak-e magyarázatot arra, hogy miért utasították el (24)? Elmondták-e, hogy kinél lehet a döntést felülvizsgáltatni (25)?

Mit gondol, van olyan állami, félállami, vagy államhoz közeli szervezet, amely Önöknél jobb feltételekkel jut információkhoz? (34) Milyen előnyt élvez: olcsóbban (35), gyorsabban (36), jobb minőségben (37) szolgálják ki?

Gazdálkodási adatok

Van-e olyan információtípus, amelynek külön jelentős költségvetése, költséghelye van?

Az információ-vásárlásra szánt költségek, ráfordításoknak mi a jellemző belső elszámolása? Ha az információt sikerül olcsóbban megszerezni, vagy nagyon felmegy az ára, akkor a szervezetben ez hol jelentkezik előnyként/hátrányként?

Versenyeztetik-e az információbeszállítóikat? Ha igen, akkor mik ezzel a tapasztalatok? Ha nem, miért nem?

Van-e olyan információtípus, amit saját maga állít elő, és harmadik fél számára alkalmilag vagy rendszeren értékesít?

Saját értékesítésű adatok

Jellemző-e az Ön szervezetére, hogy csak alkalmilag ad el adatokat (információkat)?

Jellemző-e az Ön szervezetére, hogy alkalmilag sem ad el adatokat (információkat)?

Jellemző-e az Ön szervezetére, hogy üzletszerűen árusít adatokat, információkat? Ezeket nyers formában, feldolgozva, vagy más termékbe építve adja el?

Mi jellemző az árazására (versenyben árelfogadó, egyedi árazás, amit a termék költségként elbír, stb)?

Hogyan tekint a saját információ-értékesítő üzleti modelljére (ha a kérdésnek van értelme)?

Becslés a piacról

Mekkorának tekinti az általa vásárolt adatok piacát? Mekkora lehet a vásárlásban a részesedése (forintban vagy volumenben)?

Mekkorának gondolja a végfelhasználói piacát az általa is értékesített adatoknak (forintban vagy volumenben)? Mekkora lehet a saját üzleti részesedése?

Vásárolt-e már alakomszerűen vagy rendszeresen külföldről adatokat? Miért?

Adott-e már el alkalomszerűen vagy rendszeresen külföldre adatokat? Milyennek találta a versenyhelyzetet a Magyarországihoz képest? Hova adott el (szomszédos EU ország, más EU ország, EU-n kívüli ország)? (38)

Hol vannak a tipikus vásárlói – településen, megyén, országon, szomszéd EU országban, az EU-ban, EU-n kívül (értékesítési összeg és nem darabszám szerint) (39)

További kérdések Van-e olyan ügyfele, akiről remélhető, hogy rendelkezésünkre állna egy interjú vagy egy kérdőív erejéig? Van-e olyan kérdése, aminek a megválaszolását a tanulmánytól vagy a piackutatás kvantitatív eredményeitől várja? Van olyan kérdésben, ahol a jogalkotói, vagy jogalkalmazói iránymutatásra, változtatásra számít, vár, remél?

Kérdőív a hazai közadatvagyon, illetve újrahasznosítható közintézményi információs kincs jellemzőiről

Az Európai Unió 2003-ban alkotott jogszabályt a közintézmények, ideértve néhány fontos kivétellel a közigazgatási szervek, költségvetési szervek, és többségi állami vagy önkormányzati tulajdonú vállalatok információinak kereskedelmi célú újrahasznosításáról. A kereskedelmi célú újrahasznosítás abban tér el a közérdekű adatok nyilvánosságától, hogy az újrahasznosítók pénzért vásárolnak olyan adatokat, amelyek nem önmagukra mint ügyfelekre, jogi vagy természetes személyekre, hanem másokra vonatkoznak, és ezt általában nyereséggel értékesítik.

Az újrahasznosítás néhány tipikus esete és köre:

- Céges és üzleti jellegű adatokat, például mérlegek, cég profitjára, fizetési nehézségére, hatósági bírságolására vonatkozó adatokat, cégtár, ügyfélminősítés vagy konjunktúraelemzés céljára vesznek meg.
- Földrajzi adatoknak a beépítése térkép-, tájékozódást segítő navigációs alkalmazásba, mezőgazdasági kárfelmérésre.
- Jogi információk esetében jogszabályok, önkormányzati rendeletek, állami irányítás eszközeinek jogtárban vagy kiadványban történő publikálására vesznek meg jogi szövegeket.
- Meteorológiai adatokat, ideértve historikus és előrejelzési célú adatokat, adatbázisokat, esetleg modelleket vásárolnak meg további értékesítés céljából.
- Olyan gazdasági, társadalmi adatokat vásárolnak meg, amelyből a lakosság fizetőképességére, jövedelmi viszonyaira, egyes ágazatok iránti keresletre, földrajzi területek fejlettségére lehet következtetni.
- Közlekedési adatokat vásárolnak meg köz- vagy magánépületek tervezéséhez, új utazási szolgáltatások kidolgozásához, gépjárművezetők tájékoztatására navigációs rendszeren vagy rádión keresztül.

Kutatásunk céljai a következők:

- Annak felmérése, hogy az EU által kitűzött újrahasznosítási célok és lehetőségek érvényesülnek-e Magyarországon?
- Annak a felmérése, hogy a közsféra adatgyűjtési költségeinek mekkora része térül meg utóértékesítésből, illetve mekkora új hozzáadott érték termelésre ad lehetőséget a közsféra adatvagyonának kezelése?
- A primer adatgyűjtés, az üzleti célú, disztribúciós továbbcsomagolás és végfelhasználói értékesítés során keletkező anyagi érték számszerűsítése?
- Annak a megértése, hogy a közinformációkhoz való hozzáférés jelent-e foglalkoztatási vagy növekedési potenciált a magyar gazdaság számára, illetve ennek nehézségei versenyhátrányhoz vezethetnek-e?
- Annak felmérése, hogy az értékesítési láncban vannak-e olyan rosszul szabályozott területek, amelyek vitákhoz, jogvitákhoz, elszámolási nehézségekhez vezetnek?

Az alábbi kérdőívet az EU által finanszírozott ún. MEPSIR kutatás, illetve minden adatterület egyik nagyon jelentős adatkezelőjével folytatott hosszú interjú során állítottuk össze. Kérjük, hogy csak azokra a kérdésekre feleljen, amelyekre többé-kevésbé biztosan tudja a választ! Amennyiben valamelyik kérdés megválaszolására nincsen felhatalmazása, vagy nem tartja helyesnek a kérdést, ugyanúgy hagyja üresen. Arra nem kérdezzük rá, hogy melyik kérdésre miért nem válaszolt.

Az Ön szervezetének neve

Az Ön neve és elérhetősége:

Az Ön szerepe a szervezetben: ☐ gazdálkodásért ☐ adatértékesítésért ☐ adatfeldolgozásért felelős vezető vagy olyan szakértő, aki ☐ gazdasági területen ☐ értékesítési területen ☐ az adat szakterületén ☐ vezetői titkárságon dolgozik, vagy ☐ egyik korábbi ☐ sem ☐ illik ☐ Önre.

Az információk előállítására vonatkozó adatok

Ebben a kérdéscsoportban arra keressük a választ, hogy miként keletkeznek az Ön közigazgatásában olyan információk (mérési adatok, térképek, iratok, adatbázisok, forgalmi statisztikák, stb), amelyek üzleti célra is felhasználhatók (volnának). Közigazgatásnak tekintünk a levéltárak, közmédiák és néhány más kivétellel minden olyan intézményt, amely közfeladatot lát el és/vagy a közbeszerzési törvény hatálya alá tartozik.

<p>☐ A jogszabályban előírt adatgyűjtéseket a közbeszerzési szabályai szerint kiválasztott alvállalkozó gyűjti be. Éves költsége kb. millió forint Tipikusan db érvényes ajánlatot kapunk kiírásonként.</p>	<p>☐ A jogszabályban előírt adatgyűjtéseket döntően saját erőből gyűjtjük be. Ezen dolgozik évesítve mintegy fő köztisztviselő (arányosítsa, ha mindig) fő szerződéses alkalmazott millió forint értékű géppark</p>
<p>☐ A szervezetünkbe döntően úgy kerülnek értékes adatok, hogy a hatósági engedélyek és hozzájárulások kiadásához az ügyfelektől adatokat kérünk be. ☐ amelyeket adatbázisba rendezünk; ☐ amelyeket nem rendezünk adatbázisba.</p>	<p>☐ A szervezetünkbe kerülnek úgy is adatok, hogy közfeladatunk ellátása érdekében üzleti szervezetektől piackutatásokat rendelünk, illetve mérjük egyes közszolgáltatások fogyasztását. Éves költsége kb. millió forint</p>
<p>☐ A szervezetünk utólag felhasználható információinak legnagyobb része alaptevékenységünk „mellékterméke”, például nyilvános, vagy anonimizáltan hozzáférhető határozat, irat, dokumentum.</p>	<p>☐ A szervezetünk utólag felhasználható információinak legnagyobb része alaptevékenységünk „mellékterméke”, amelyek számadatokat tartalmazó adatbázisokba rendezhetők.</p>
<p>☐ Kezelői vagyunk olyan adatoknak, információknak, amelyek ügyfeleink számára értékesek, de ténylegesen még a jogelődünkönél vannak.</p>	<p>☐ Speciális műszerekhez van hozzáférésünk, amelynek szabad kapacitását üzleti felhasználók méréseihez bérbe adjuk.</p>
<p>☐ Szervezetünk tagja olyan nemzetközi szervezetnek, amelyen keresztül nemzetközi információkhoz férünk hozzá, illetve amelyen keresztül magyarországi adatokat adunk tovább külföldi felhasználásra.</p>	<p>☐ Egyéb közlendő:</p>

Több jellemző is lehet az Önök szervezetére, illetve egyes kérdések nem minden szervezetre értelmezhetők.

Vannak-e jogi jellegű vitáik, értelmezési nehézségeik az adatgyűjtések megszervezésével, az adatbázisba rendezéssel kapcsolatban. Ha igen, melyik jogszabállyal kapcsolatban, vagy milyen típusú szervezetekkel kerülnek vitába?

Vannak-e anyagi természetű vitáik, értelmezési nehézségeik az adatgyűjtések megszervezésével, az adatbázisba rendezéssel kapcsolatban. Ha igen, melyik jogszabállyal kapcsolatban, vagy milyen típusú szervezetekkel kerülnek vitába?

Értékesítési adatok

Ebben a kérdésben kifejezetten az üzleti célú, tehát nem az ügyél személyes céljaira, vagy önmagára vonatkozó, illetve közérdekű adatkérésekre szeretnénk rákérdezni. Üzleti célú adatkérés a disztribútorok, újrahasznosítók, vagy más adatait „nagyban” hasznosítók adatkérése is.

☐ Szervezetünk üzletszerűen nem értékesít adatot, legfeljebb közérdekű adatkéréseknek teszünk eleget.	☐ Szervezetünk üzletszerűen értékesít adatokat, bevételi előirányzatainknak (bevételi tervünknek) mintegy százaléka származik információk (adat, adatbázis, térkép, iratmásolat, stb) értékesítéséből.
☐ Tagságunknak köszönhetően nemzetközi szervezeten keresztül értékesítünk adatokat, információkat, amiből bevételi előirányzataink (tervünk) mintegy százaléka származik.	☐ Egyetlen intézményt bízunk meg minden adat és információértékesítéssel, amely ☐ a többségi tulajdonunkban van; ☐ többségi állami/önkormányzati tulajdonban van; ☐ többségi magántulajdonban van.
☐ A jogi okból elutasított adat és információigények aránya mintegy ☐ % százalék. Az elutasítottak jogorvoslati fóruma ☐ bíróság ☐ másodfokú hatóság ☐ felügyeleti szerv ☐ tulajdonosi joggyakorló ☐ ombudsman ☐ nem tudom ☐ egyéb:	☐ Az árainkat megfizetni nem képes érdeklődők aránya mintegy százalék. Az ilyen érdeklődők általában ☐ bíróság nem vásárolnak ☐ kevesebbet vásárolnak ☐ áttérnek az ingyenes kiadványainkra ☐ más adatforrást keresnek. (Több válasz is lehetséges!)
☐ Információs szolgáltatásunk árát elnöki/főigazgatói/vezérigazgatói utasítás határozza meg, amely ☐ önköltségszámításon alapul ☐ nem alapul ☐ honlapukon elérhető ☐ nem érhető el ☐ kérésre megismerhető ☐ üzleti titkot képez. ☐ felügyeleti szerv/tulajdonos hagyja jóvá.	☐ Információs szolgáltatásunk árát jogszabály határozza meg (több is lehetséges) ☐ Illetéktörvény ☐ más törvény ☐ Korm. rendelet ☐ miniszter és pénzügyminiszter együttes rendelete ☐ miniszter rendelete ☐ önkormányzat rendelete ☐ más jogforrás:
☐ A beérkezett adatigényeket ☐ helyben ☐ ügyfélszolgálaton ☐ levélben ☐ e-mailben ☐ más elektronikus csatornán fogadjuk. Az igényeket ☐ iktatjuk, ☐ napon belül visszajelzést küldünk (pontosítást kezdeményezünk) és a tényleges megrendelést követően ☐ számlát állítunk ki. Az esetleges elutasítást ☐ határozatban ☐ levélben ☐ szóban közöljük. (Jelölje meg, ami önökre igaz.)	☐ Érdekeltek vagyunk ☐ nem vagyunk érdekeltek több információ értékesítésében. Az információértékesítést ☐ az árak mérséklésével ☐ szolgáltatásunk nagyobb nyilvánosságával ☐ új „előfizetői csomagok” kialakításával ☐ új értékesítési munkahelyek létrehozásával vagy ☐ értékesítési infrastruktúránk bővítésével lehetne fokozni.

Vannak-e jogi jellegű vitáik, értelmezési nehézségeik az adatértékesítés megszervezésével, az adatbázisok hozzáféréseivel, iratmásolatok készítésével kapcsolatban. Ha igen, melyik jogszabállyal kapcsolatban, vagy milyen típusú szervezetekkel kerülnek vitába?

Vannak-e anyagi jellegű vitáik, értelmezési nehézségeik az adatértékesítés megszervezésével, az adatbázisok hozzáféréseivel, iratmásolatok készítésével kapcsolatban. Ha igen, melyik jogszabállyal kapcsolatban, vagy milyen típusú szervezetekkel kerülnek vitába?

Vevői adatok

☐ Nem jellemző, hogy azért kérne tőlünk adatot, információt, iratmásolatot, hogy abból kereskedelmi terméket hozzon létre.	☐ Nem engedjük, illetve adatszolgáltatási feltételeink nem teszik lehetővé, hogy más kereskedelmi terméket hozzon létre az adatainkból, információinkból, irataink, térképeink stb másolatából.
☐ Vevőink egy része olyan disztribútor, kereskedelmi újrahasznosító, aki más végső felhasználóknak értékesíti adatainkat, tőlük származik bevételünk mintegy százaléka.	☐ Van olyan vevőnk, aki az árbevétel több mint 33 százalékát hozza, ezért függünk a kifizetéseitől.
☐ A pénzért értékesített adataink, információink, másolataink vevőinek számára az jellemző, hogy kb. ügyfelünk van kb. darab bizonylatot állítunk ki.	☐ Előfordul, hogy valaki megveszi minden eladó adatunkat.
☐ A díjkalkulációnk alapján ha valaki minden adatunkat meg akarja venni, akkor elvileg éves bevételi előirányzatunk százalékra teljesül (ez a mérték lehet 100%-nál kevesebb és több is).	☐ Kerültünk már formális jogvitába vevőnkkel, éspedig: ☐ bíróságon ☐ másodfokú hatóságnál ☐ felügyeleti szervnél vagy tulajdonosnál ☐ ombudsmannál ☐ máshol:

Amennyiben az értékesítés nem képez üzleti titkot, kérjük adja meg néhány jelentős vevőjének a pontos nevét:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vannak-e vitáik félreértéseik a vevőkkel:

Lehetne-e fokozni az információk értékesítését Magyarországon vagy külföldön?

Vásárlási szokások

<p>▣ Üzleti adatokat (cégkivonat, mérleg stb) szoktunk kapni más szervtől ingyen, vagy kedvezménnyel. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!)</p>	<p>▣ Üzleti adatokat (cégkivonat, mérleg stb) szoktunk vásárolni pénzért, erre összesen kb. millió forintot költünk. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!)</p>
<p>▣ Földrajzi, földmérési adatokat (alapponti adatokat, légifelvételeket, földrajzi neveket, stb) szoktunk kapni más szervtől ingyen, vagy kedvezménnyel. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!)</p>	<p>▣ Földrajzi, földmérési adatokat (alapponti adatokat, légifelvételeket, földrajzi neveket, stb) szoktunk vásárolni pénzért, erre összesen kb. millió forintot költünk. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!)</p>
<p>▣ Jogi jellegű adatokat (jogtár, jogi adatbázis, közlőny, jogi kiadványokat) szoktunk kapni más szervtől ingyen, vagy kedvezménnyel. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>	<p>▣ Jogi jellegű adatokat (jogtár, jogi adatbázis, közlőny, jogi kiadványokat) szoktunk vásárolni pénzért, erre összesen kb. millió forintot költünk. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>
<p>▣ Meteorológiai adatokat (előrejelzést, múltbeli adatot, modellt stb) szoktunk kapni más szervtől ingyen, vagy kedvezménnyel. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>	<p>▣ Meteorológiai adatokat (előrejelzést, múltbeli adatot, modellt stb) szoktunk vásárolni pénzért, erre összesen kb. millió forintot költünk. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>
<p>▣ Társadalmi-gazdasági statisztikákat (APEH vagy KSH statisztikák, stb) szoktunk kapni más szervtől ingyen, vagy kedvezménnyel. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>	<p>▣ Társadalmi-gazdasági statisztikákat (APEH vagy KSH statisztikák, stb) szoktunk vásárolni pénzért, erre összesen kb. millió forintot költünk. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>
<p>▣ Közlekedési adatokat (felújítások, utasforgalom, közlekedési forgalom, infrastruktúra adatai, stb) szoktunk kapni más szervtől ingyen, vagy kedvezménnyel. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>	<p>▣ Közlekedési adatokat (felújítások, utasforgalom, közlekedési forgalom, infrastruktúra adatai, stb) szoktunk vásárolni pénzért, erre összesen kb. millió forintot költünk. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>

Vannak-e jogi jellegű vitáik, értelmezési nehézségeik a saját, nem Önök által gyűjtött adatok beszerzésével, az adatbázisok hozzáféréseivel, iratmásolatok készítésével kapcsolatban. Ha igen, melyik jogszabállyal kapcsolatban, vagy milyen típusú szervezetekkel kerülnek vitába?

Vannak-e anyagi jellegű vitáik, értelmezési nehézségeik a saját, nem Önök által gyűjtött adatok beszerzésével, az adatbázisok hozzáféréseivel, iratmásolatok készítésével kapcsolatban. Ha igen, melyik jogszabállyal kapcsolatban, vagy milyen típusú szervezetekkel kerülnek vitába?

Kérdőív a hazai közadatvagyon, illetve újrahasznosítható közintézményi információs kincs jellemzőiről

Az Európai Unió 2003-ban alkotott jogszabályt a közintézmények, ideértve néhány fontos kivétellel a közigazgatási szervek, költségvetési szervek, és többségi állami vagy önkormányzati tulajdonú vállalatok információinak kereskedelmi célú újrahasznosításáról. A kereskedelmi célú újrahasznosítás abban tér el a közérdekű adatok nyilvánosságától, hogy az újrahasznosítók pénzért vásárolnak olyan adatokat, amelyek nem önmagukra mint ügyfelekre, jogi vagy természetes személyekre, hanem másokra vonatkoznak, és ezt általában nyereséggel értékesítik.

Az újrahasznosítás néhány tipikus esete és köre:

- Céges és üzleti jellegű adatokat, például mérlegek, cég profitjára, fizetési nehézségére, hatósági bírságolására vonatkozó adatokat, cégtár, ügyfélminősítés vagy konjunktúraelemzés céljára vesznek meg.
- Földrajzi adatoknak a beépítése térkép-, tájékozódást segítő navigációs alkalmazásba, mezőgazdasági kártermelésre.
- Jogi információk esetében jogszabályok, önkormányzati rendeletek, állami irányítás eszközeinek jogtárban vagy kiadványban történő publikálására vesznek meg jogi szövegeket.
- Meteorológiai adatokat, ideértve historikus és előrejelzési célú adatokat, adatbázisokat, esetleg modelleket vásárolnak meg további értékesítés céljából.
- Olyan gazdasági, társadalmi adatokat vásárolnak meg, amelyből a lakosság fizetőképességére, jövedelmi viszonyaira, egyes ágazatok iránti keresletre, földrajzi területek fejlettségére lehet következtetni.
- Közlekedési adatokat vásárolnak meg köz- vagy magánépületek tervezéséhez, új utazási szolgáltatások kidolgozásához, gépjárművezetők tájékoztatására navigációs rendszeren vagy rádióon keresztül.

Kutatásunk céljai a következők:

- Annak felmérése, hogy az EU által kitűzött újrahasznosítási célok és lehetőségek érvényesülnek-e Magyarországon?
- Annak a felmérése, hogy a közsféra adatgyűjtési költségeinek mekkora része térül meg utóértékesítésből, illetve mekkora új hozzáadott érték termelésre ad lehetőséget a közsféra adatvagyonának kezelése?
- A primer adatgyűjtés, az üzleti célú, disztribúciós továbbcsomagolás és végfelhasználói értékesítés során keletkező anyagi érték számszerűsítése.
- Annak a megértése, hogy a közinformációkhoz való hozzáférés jelent-e foglalkoztatási vagy növekedési potenciált a magyar gazdaság számára, illetve ennek nehézségei versenyhátrányhoz vezethetnek-e?
- Annak felmérése, hogy az értékesítési láncban vannak-e olyan rosszul szabályozott területek, amelyek vitákhoz, jogvitákhoz, elszámolási nehézségekhez vezetnek?

Az alábbi kérdőívet az EU által finanszírozott ún. MEPSIR kutatás, illetve minden adatterület egyik nagyon jelentős adatkezelőjével folytatott hosszú interjú során állítottuk össze. Kérjük, hogy csak azokra a kérdésekre feleljen, amelyekre többé-kevésbé biztosan tudja a választ! Amennyiben valamelyik kérdés megválaszolására nincsen felhatalmazása, vagy nem tartja helyesnek a kérdést, ugyanúgy hagyja üresen. Arra nem kérdezzük rá, hogy melyik kérdésre miért nem válaszolt.

Az Ön szervezetének neve

Az Ön neve és elérhetősége:

Az Ön szerepe a szervezetben: ☐ gazdálkodásért ☐ adatvásárlásért ☐ beszerzésért felelős vezető vagy szakértő, aki ☐ gazdasági területen ☐ értékesítési területen ☐ az adat szakterületén ☐ vezetői titkárságon dolgozik, vagy ☐ egyik korábbi sem illik Önre.

Milyen típusú információkat szereznek be kifejezetten újraértékesítés céljából (közvetlen továbbértékesítés vagy termékbe, szolgáltatásba építés?)

<p>▣ Üzleti adatokat (cégkivonat, mérleg stb) szoktunk kapni ingyenesen. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!)</p>	<p>▣ Üzleti adatokat (cégkivonat, mérleg stb) szoktunk vásárolni pénzért, erre összesen kb. millió forintot költünk. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!)</p>
<p>▣ Földrajzi, földmérési adatokat (alapponti adatokat, légifelvételeket, földrajzi neveket, stb) szoktunk kapni ingyenesen. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!)</p>	<p>▣ Földrajzi, földmérési adatokat (alapponti adatokat, légifelvételeket, földrajzi neveket, stb) szoktunk vásárolni pénzért, erre összesen kb. millió forintot költünk Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!)</p>
<p>▣ Jogi jellegű adatokat (jogtár, jogi adatbázis, közlőny, jogi kiadványokat) szoktunk kapni más szervtől ingyenesen. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>	<p>▣ Jogi jellegű adatokat (jogtár, jogi adatbázis, közlőny, jogi kiadványokat) szoktunk vásárolni pénzért, erre összesen kb. millió forintot költünk. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>
<p>▣ Meteorológiai adatokat (előrejelzést, múltbeli adatot, modellt stb) szoktunk kapni ingyenesen. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>	<p>▣ Meteorológiai adatokat (előrejelzést, múltbeli adatot, modellt stb) vásárolni pénzért, erre összesen kb. millió forintot költünk. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>
<p>▣ Társadalmi-gazdasági statisztikákat (APEH vagy KSH statisztikák, stb) szoktunk kapni ingyenesen. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>	<p>▣ Társadalmi-gazdasági statisztikákat (APEH vagy KSH statisztikák, stb) szoktunk vásárolni pénzért, erre összesen kb. millió forintot költünk. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>
<p>▣ Közlekedési adatokat (felújítások, utasforgalom, közlekedési forgalom, infrastruktúra adatai, stb) szoktunk kapni ingyenesen. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>	<p>▣ Közlekedési adatokat (felújítások, utasforgalom, közlekedési forgalom, infrastruktúra adatai, stb) szoktunk vásárolni pénzért, erre összesen kb. millió forintot költünk. Ezek minősége (1) használhatatlan (7) kiváló 1 2 3 4 5 6 7 (karikázza be a megfelelőt!).</p>

Önök mekkora összegre becsülik az Önök által vásárolt adatokért a közsféra által **mindenkitől összesen** elkért díjakat (beleértve az Önök, versenytársaik és más felhasználók által fizetett díjakat)?

Önök **mekkorára becsülik a saját piaci részesedésüket** azon a piacon, ahol Önök az újrahasznosított információkat (szolgáltatásokba, kiadványokba, termékekbe ágyazva vagy közvetlenül) értékesítik, és **mekkorára becsülik az összpiacot**? A piac méretét és jövedelmezőségét az állami adatok ára befolyásolja?

Hogyan jut az Önök szervezetébe közérdekű információ? (Beszerzési folyamat)

Ebben a kérdéscsoportban arra keressük a választ, hogy miként keletkeznek az Ön szervezete számára üzleti szempontból mennyire és milyen módon fontos az állami, önkormányzati adatvagyonhoz való hozzáférés.

☐ Vannak olyan adatok, információk, amelyeket az állam kezelés, amelyek nélkül üzleti melléktevékenységünket nem tudnánk folytatni.	☐ Vannak olyan adatok, információk, amelyeket az állam kezelés, amelyek nélkül üzleti fő tevékenységünket nem tudnánk folytatni.
☐ A szervezetünkbe úgy (is) kerülnek értékes adatok, hogy azokat nyilvános adatbázisokból másoljuk vagy letöltjük. ☐ amelyeket adatbázisba rendezünk; ☐ amelyeket nem rendezünk adatbázisba.	☐ A szervezetünkbe úgy (is) kerülnek adatok, hogy közfeladatot ellátó szervtől kifejezetten pénzért rendeljük meg az információkhoz való hozzáférést, az adatok letöltését vagy másolását. Éves költsége kb. millió forint
☐ A szervezetünkbe úgy (is) kerülnek értékes adatok, hogy azokat a közérdekű adatok nyilvánosságára vonatkozó jogszabályra hivatkozva ingyenesen megkapjuk.	☐ A szervezetünkbe úgy (is) kerülnek értékes adatok, hogy a nyilvános, vagy nyilvánossá vált információkat más szervezetekkel elcseréljük (pl. külföldi partner, hasonló profilú hazai vállalkozás)
☐ Terveztünk olyan üzleti tevékenységet, amit azért nem végzünk , mert nem jutunk megfelelő minőségben vagy áron magyar állami / önkormányzati adatokhoz.	☐ Van olyan üzleti tevékenység, amit azóta végzünk , amióta a magyar állami / önkormányzati adatok megfelelő minőségben/áron elérhetővé váltak.
☐ Szervezetünk szokott nem magyarországi, külföldi állami szervektől vagy önkormányzatoktól is adatot, információt vásárolni vagy kapni, és ezeket az adatokat valamilyen módon továbbértékesítjük, újrahasznosítjuk.	☐ Időnként előfordul, hogy az állami / önkormányzati szerv dolgozójának személyesen, vagy saját másodállásának, cégének is adunk megbízást, vagy rendelünk tőle szolgáltatást.

Több jellemző is lehet az Önök szervezetére, illetve egyes kérdések nem minden szervezetre értelmezhetők.

Vannak-e **jogi** jellegű vitáik, értelmezési nehézségeik az adatok, információk nyilvánosságával, megvásárolhatóságával kapcsolatban? Ha igen, melyik jogszabállyal kapcsolatban, vagy milyen típusú szervezetekkel kerülnek vitába? *Jogi természetű: pl. jogszabály állítólag tiltja a hozzáférést, vagy korlátozza azt.*

Vannak-e **anyagi** jellegű vitáik, értelmezési nehézségeik az adatok, információk árával, használhatóságával, minőségével kapcsolatban? Ha igen, melyik jogszabállyal kapcsolatban, vagy milyen típusú szervezetekkel kerülnek vitába? *Anyagi természetű: számlázás, elszámolás, árazás, továbbértékesítés anyagi korlátai.*

Az ön termékére / szolgáltatására vonatkozó adatok (Ön mit csinál az információból)

Ebben a kérdésben kifejezetten az üzleti célú, tehát nem az Ön személyes céljaira szeretnénk rákérdezni. Üzleti célú adatkérés az, amikor kifejezetten egy termék előállításához, szolgáltatás nyújtásához, a további felhasználás céljából vásárolnak állami vagy önkormányzati szervtől, állami vagy önkormányzati vállalattól információkat, adatokat.

<p>☐ Az államtól vásárolt vagy szerzett adatokat alapvetően kiadói tevékenységünk során értékesítjük újra, pl. papír, CD vagy webes alapú kiadványokban.</p>	<p>☐ Szervezetünk a vásárolt információkat professzionális szolgáltatásokba építetten (pl. ügyvédi, adó- és biztosítási tanácsadási, könyvelési, piackutatási, adóminősítési, stb. szolgáltatás) értékesíti újra.</p>
<p>☐ Az államtól vásárolt vagy szerzett adatokat olyan termékbe, adatbázisba, szolgáltatásba építünk be, amelyet szabadalommal, szerzői joggal, védjeggyel vagy más szellemi tulajdonnal védünk.</p>	<p>☐ Az általunk kezelt/vásárolt állami és önkormányzati adatokat közvetítőn keresztül értékesítjük</p> <p>☐ a hazai lakosság felé;</p> <p>☐ a hazai vállalkozások felé;</p> <p>☐ külföldre.</p>
<p>☐ Az államtól vásárolt vagy szerzett adatokat alapvetően termékekbe építjük be, olyan eszközöket készítünk, amelyek kialakításához vagy működési szoftveréhez adatra van szükség (pl. navigációs eszközök)</p>	<p>☐ Az államtól vásárolt vagy szerzett adatokat alapvetően szellemi termékekbe vagy szolgáltatásba építjük be, amelynek lényegi alkotóeleme az alapinformáció (pl. előrejelzési térkép, csődelőrejelzés)</p>
<p>☐ Ha olcsóbban jutnának adathoz, képesek volnánk ügyfeleinket mi is olcsóbban kiszolgálni.</p>	<p>☐ Ha olcsóbban jutnánk adathoz, akkor a jövedelmezőségünk biztosabb talajon állna, a profitunk növekedne.</p>
<p>☐ Ha olcsóbban juthatnánk adathoz, képesek volnánk új termékeket fejleszteni, amelyeket</p> <p>☐ hazai vállalatoknak ☐ hazai lakosságnak</p> <p>☐ külföldi vevőknek.</p>	<p>☐ Érdekeltek vagyunk ☐ nem vagyunk érdekeltek több információ megvásárlásában.</p> <p>Az információértékesítést az általunk ismert közintézmény</p> <p>☐ az árak mérséklésével</p> <p>☐ a szolgáltatás jobb megismerhetőségével</p> <p>☐ új „előfizetői csomagok” kialakításával</p> <p>☐ jobb ügyfélszolgálattal</p> <p>☐ értékesítési infrastruktúránk bővítésével</p> <p>☐ az információk célszerűbb csomagolásával, jobb adathordozókkal lehetne fokozni.</p>

Vannak-e **jogi jellegű** vitáik, értelmezési nehézségeik az adatok, információk harmadik félnek történő értékesítése, továbbítása, kiadása tekintetében (pl. adattovábbítás jogi korlátozása, kompatibilitási problémák). Ha igen, melyik jogszabállyal kapcsolatban, vagy milyen típusú szervezetekkel kerülnek vitába? *Jogi természetű:* pl. jogszabály állítólag tiltja a hozzáférést, vagy korlátozza azt.

Vannak-e **anyagi** jellegű vitáik, értelmezési nehézségeik az adatok, információk harmadik félnek történő értékesítése, továbbítása, kiadása tekintetében (pl. továbbértékesítés túlzottan magas díjai, anyagi korlátok). Ha igen, melyik jogszabállyal kapcsolatban, vagy milyen típusú szervezetekkel kerülnek vitába? *Anyagi természetű:* számlázás, elszámolás, árazás, továbbértékesítés anyagi korlátai.

A közszférára mint eladóra vonatkozó adatok (Elégedettség és tapasztalatok)

<p>☐ Azért vásárolunk magyar állami adatokat, mert azokat nem tudjuk külföldi vagy magánforrásból helyettesíteni.</p>	<p>☐ Azért vásárolunk magyar állami adatokat, mert azok olcsóbbak vagy jobb minőségűek a magán vagy külföldi információforrásoknál.</p>
<p>☐ Az állami szervektől vásárolt adat és információ a cégünk árbevételének</p> <p>kb. százalékára tehető.</p>	<p>☐ Tapasztalatunk szerint versenyelőnybe kerül, aki szívességekkel, kenőpénzzel vagy az állami szerv dolgozóinak adott megbízással motiválja a közszférát.</p>
<p>☐ Az általunk vásárolt adatok árát jogszabály határozza meg, amelytől az eladó nem szokott eltérni</p> <p>☐ Illetéktörvény ☐ más törvény ☐ Korm. rendelet ☐ miniszter és pénzügyminiszter együttes rendelete ☐ miniszter rendelete ☐ önkormányzat rendelete ☐ más jogforrás:</p>	<p>☐ Az általunk vásárolt adatok árát jogszabály határozza meg, amelytől az eladó el szokott térni, mert</p> <p>☐ többletszolgáltatásért számláz ☐ adatleválogatás ☐ oktatás ☐ hozzáadott szellemi érték ☐ adatfeldolgozás ☐ túlóra ☐ adatrögzítés ☐ digitalizálás</p> <p>☐ más jogcímen:</p>
<p>☐ Az adatigényeinket ☐ helyben ☐ ügyfélszolgálaton ☐ levélben ☐ e-mailben ☐ más elektronikus csatornán teljesítik.</p> <p>Az igényeket ☐ iktatják,napon belül visszajelzést kapunk és a tényleges megrendelést követően ☐ számlát állítanak ki. Az esetleges elutasítást ☐ határozatban; ☐ levélben; ☐ szóban közölik velünk.</p>	<p>☐ A jogi okból elutasított adat és információigények aránya</p> <p>mintegyszázalék, vagy évidarab.</p> <p>A velünk közölt jogorvoslati fórum</p> <p>☐ bíróság ☐ másodfokú hatóság ☐ felügyeleti szerv ☐ tulajdonosi joggyakorló ☐ ombudsman ☐ nem tudom</p> <p>☐ egyéb:</p>
<p>☐ Előfordult, hogy megvettük egy állami vagy önkormányzati szerv összes eladó információját, adatát</p> <p>☐ Előfordult, hogy megvettük volna egy állami vagy önkormányzati szerv összes eladó információját, adatát ha nem lett volna túl drága.</p>	<p>☐ Kerültünk már formális jogvitába állami szervvel, éspedig:</p> <p>☐ bíróságon ☐ másodfokú hatóságnál ☐ felügyeleti szervnél vagy tulajdonosnál ☐ ombudsmannál ☐ máshol:</p> <p>.....</p>

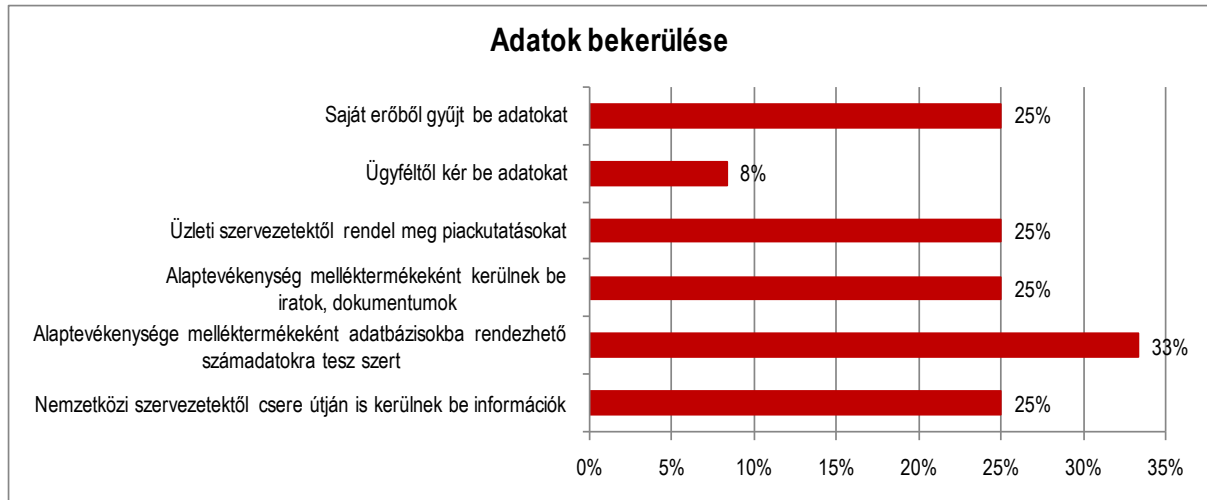
Ha lehetséges, kérjük adja meg azoknak az állami, önkormányzati szervezeteknek, vállalatoknak a nevét, akiktől vásárol, vagy szeretne adatokat, információkat vásárolni kereskedelmi újrahasznosítási célból!

1.	5.
2.	6.
3.	7.
4.	☐ nagyon sok helyről vásárolunk adatot.

Vannak-e vitáik félreértéseik az eladókkal? Lehetne-e fokozni az információk értékesítését Magyarországon vagy külföldön?

A kérdőívekre adott válaszok elemzése

Adatok bekerülése

A megkérdezettek negyede saját erőből gyűjti be az adatokat, de hasonlóan alakul az üzleti szervezetektől megrendelt piackutatások, illetve az alaptevékenység melléktermékeként bekerülő dokumentumok aránya is. A szervezetek harmadánál kerülnek az alaptevékenység melléktermékeként számadatok a szervezetbe, melyek később adatbázisba rendezhetőek.

Adatértékesítés

A megkérdezett köztisztviselők 50%-a jelezte, hogy vevőik elsősorban nem kereskedelmi újraértékesítéshez kérnek tőlük adatokat. A köztisztviselők nincsenek is felkészülve ilyen jellegű megkeresésre, bár 25%-uk úgy gondolja, hogy érdekelt az adatértékesítés fokozásában. Ennek előremozdítását elsősorban a szolgáltatás nagyobb nyilvánosságának megteremtése esetén látják biztosíthatónak és negyedük úgy is látja, hogy lehetséges lenne az adatértékesítést fokozni Magyarországon.

A beérkezett egyéni adatigényléseket helyben (37,5%), ügyfélszolgálaton (25%), levélben (50%), e-mailben (37,5%) teljesítik.

Az információk árát általában belső utasítás határozza meg.

A piac méretére és az adatok minőségére vonatkozó adatok

Üzleti adatokat a megkérdezettek 15%-a szerez meg ingyenesen. A nem professzionális termékbe történő feldolgozás esetén a szervezetek átlagosan 3 millió forintot költenek üzleti adatok vásárlására, melyet saját működésük során használnak fel.

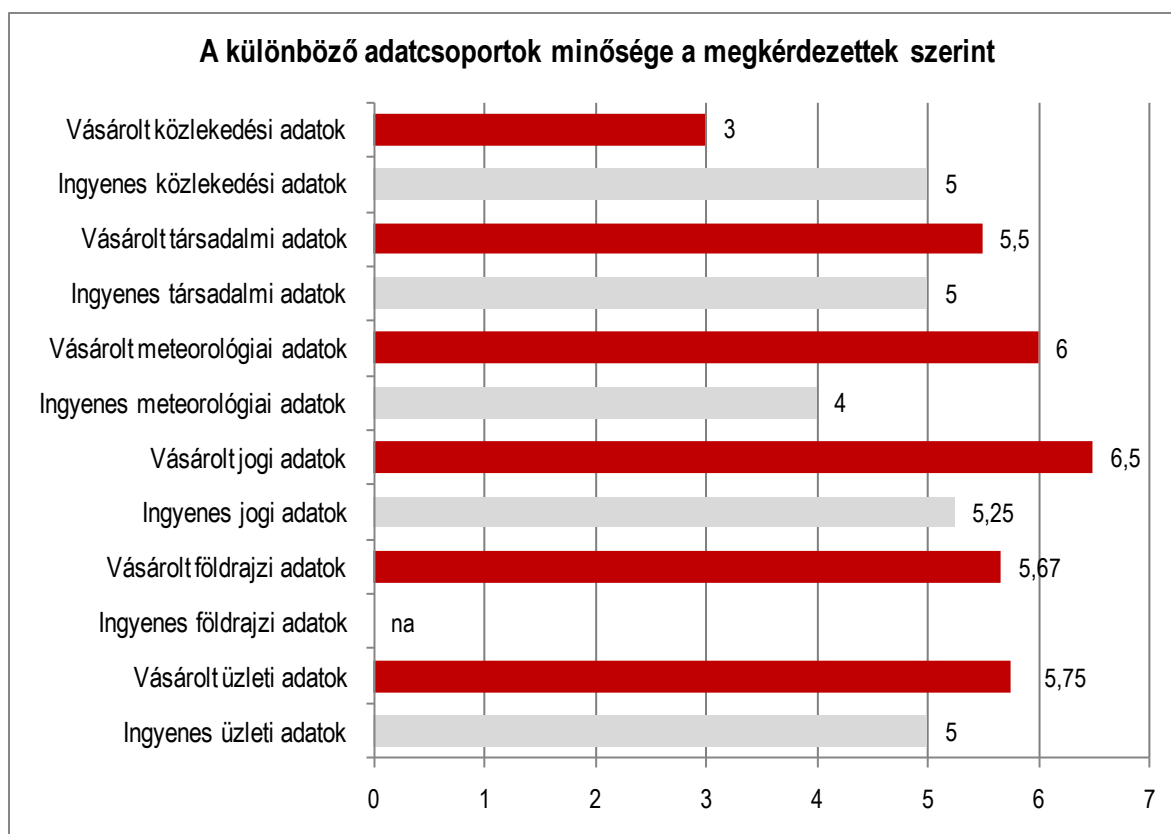
Ingyenesen egyik válaszadó sem használt földrajzi adatokat. Az ilyen jellegű adatok újrahasznosítói a pár százézes nagyságrendtől a több milliósig költenek adatokra.

Ingyenesen elérhető jogi adatokat a válaszadók 20%-a hasznosít. A megkérdezettek 35%-a fizet ilyen jellegű kiadványokért, ha nem számoljuk a további termékekbe, illetve szolgáltatásba beépülő adatokat, akkor a szereplők átlagosan 600 ezer forintot költenek jogtárakra, egyéb jogi jellegű kiadványokra.

Meteorológiai adatokat 2 válaszadó szokott ingyenesen felhasználni. Vásárolt meteorológiai adatokra a média területéről származó válaszadóknak volt elsősorban szüksége, ők az OMSZ díjkatalógusában is szereplő 25 millió forintos összeget fizették ki az adatokért.

Társadalmi adatokat 25% ingyenes forrásból szerez be és további 15% fizet ezért az adatcsoportért, inkább kisebb tételben, átlagosan 50 ezer forint értékben.

Ingyenes közlekedési adatokat a válaszadók 15%-a szokott felhasználni, egy válaszadó jelölte be azt a lehetőséget, hogy évente 2 millió forintot költ közlekedési adatokra.

Általában megfigyelhető, hogy a pénzért vásárolt adatok minőségét jobbnak tartják, mint az ingyenesen elérhető adatokét.

Kimagasló a vásárolt jogi adatok minősége, és különösen rossznak mondható a vásárolt közlekedési adatoké (nem éri el még az ingyenesen hozzáférhető közösségi adatok szintjét sem).

Az adatok felhasználása

Az újrafelhasználók 41,66%-a jelezte, hogy a közintézményi információk megvásárlása nélkül melléktevékenységét vagy főtevékenységét nem tudná folytatni. A válaszadók 75%-a használja a nyilvánosan elérhető adatokat, és azokból saját adatbázist építenek. A megkérdezettek 25%-a használ olyan adatokat, melyek a közérdekű adatok kategóriájába tartoznak és ezért nyilvánosak.

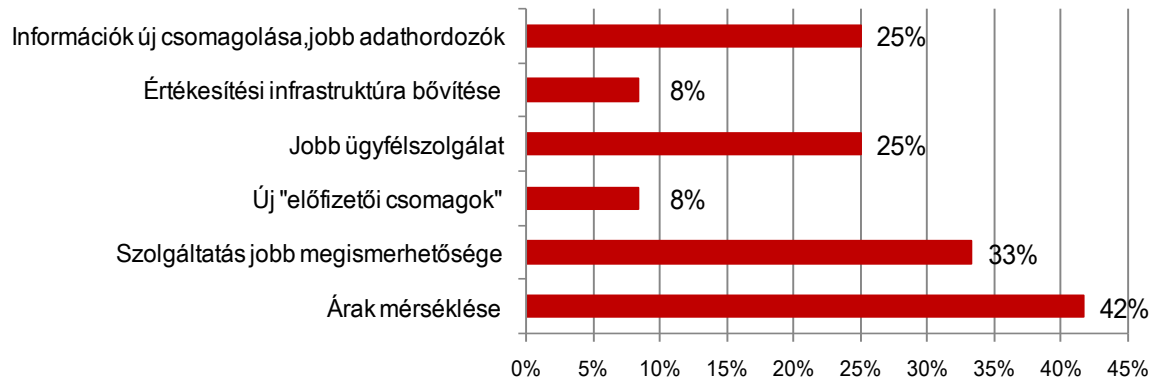
A válaszadók 50%-a gondolja úgy, hogy van olyan tevékenység, amit azért nem végez, mert nem lehet hozzájutni a megfelelő adatokhoz. A vállalatok harmada külföldről is szokott információkat szerezni, de közel 50%-a úgy gondolja, hogy a magyarországi adatokat nem lehet más forrásból helyettesíteni.

A válaszadók 50%-a kiadói tevékenység során értékesíti a feldolgozott adatokat. 50% professzionális szolgáltatást épít a megvásárolt adatokra. A két adatcsoport között átfedés van.

A megkérdezettek 41,6%-a szerint, ha olcsóbban jutnának adatokhoz, akkor olcsóbban tudnák kiszolgálni a vevőiket. 50% a saját profitjának növekedését várja az adatok olcsóbb beszerezhetősége esetén.

Az újrahaznosítók 58%-a gondolja úgy, hogy érdekelt lenne több információ megvásárlásában. Erre az árak csökkenése (41%), a szolgáltatás jobb megismerhetősége (33%), új előfizetői csomagok kialakítása (8%), jobb ügyfélszolgálat (25%) az értékesítési infrastruktúra bővítése (8%), az információk jobb csomagolása, célszerűbb adathordozón való átadása (25%) motiválná őket.

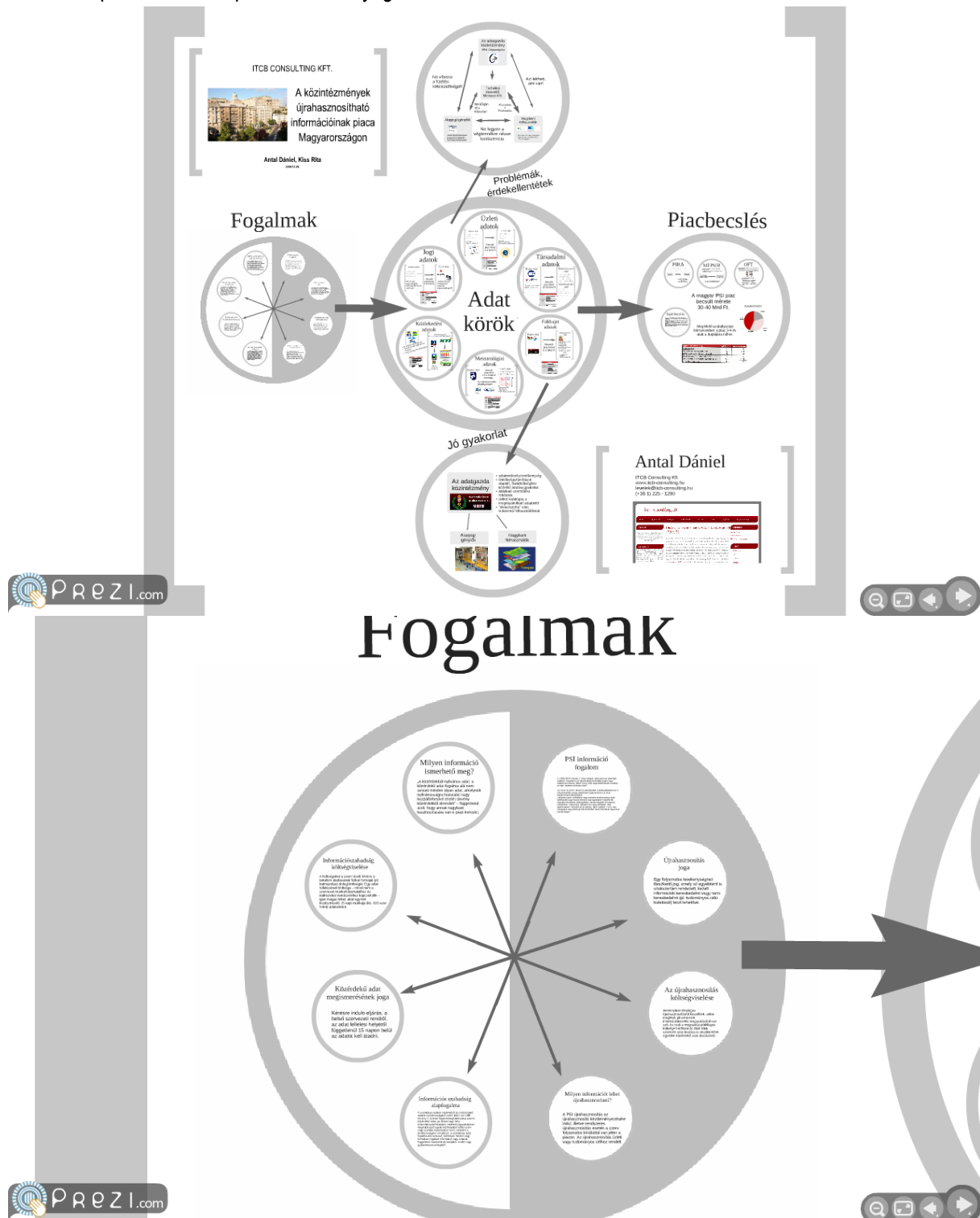
Eszközök az adatértékesítés fokozására

A közadatok jövője - Workshop

(2009. december 9.)

A Workshopon bemutatott prezentáció anyaga:

ak

P

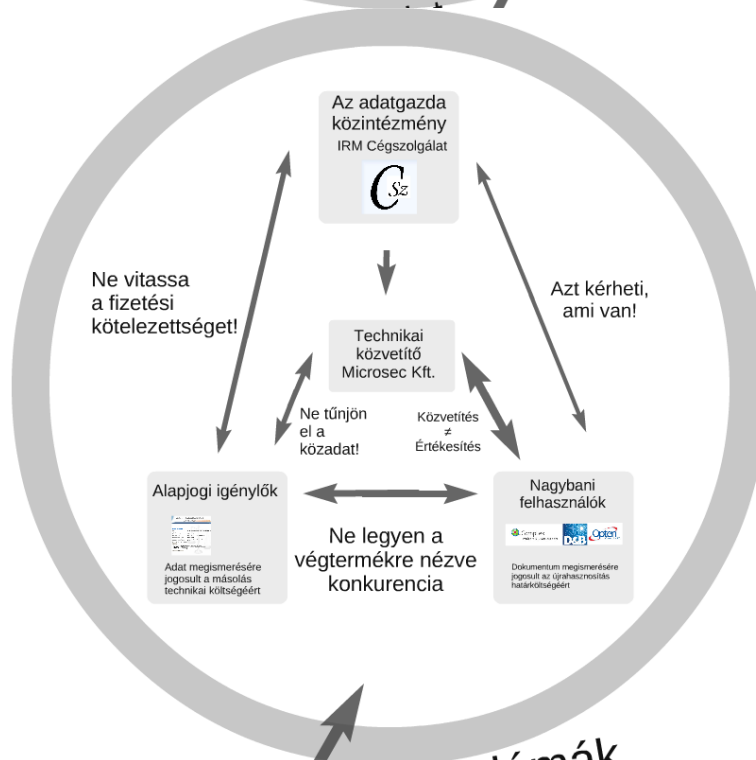

Prezi.com

1

a

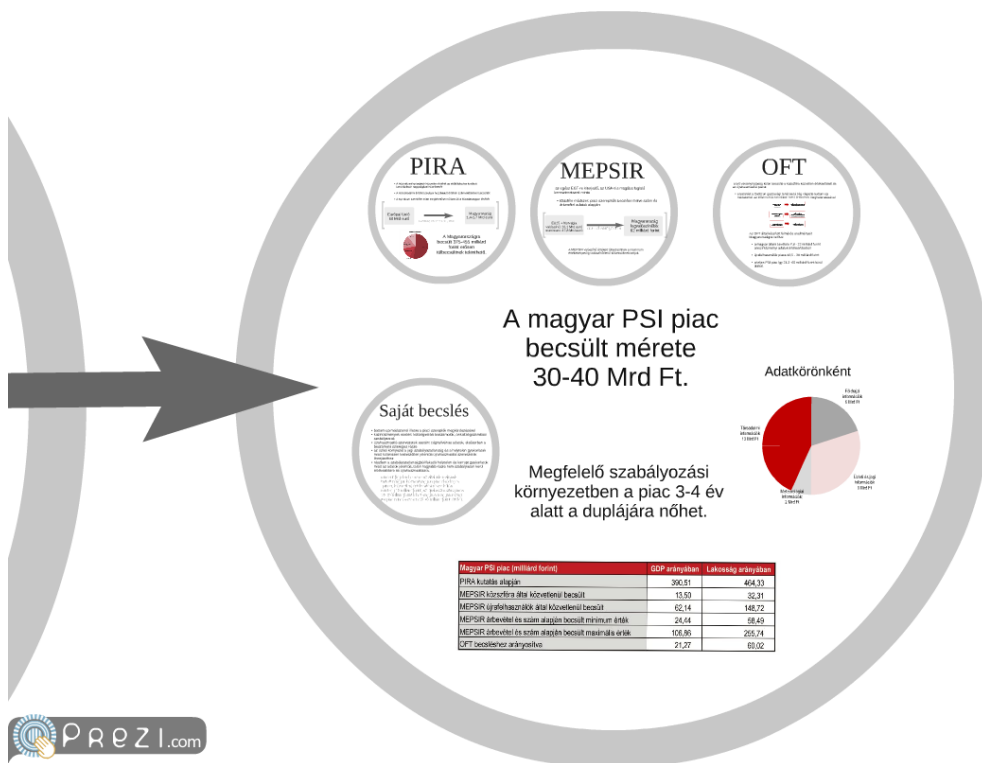
Prezi.com

A1

ITCB C
www.itc
levelek
(+36 1)

A teljes prezentáció megtekinthető: <http://prezi.com/emqi9ylcpuyr/psi-magyarorszag-piac/>
(2009. december 10.)